

# 7-8 | rodna gruda

julij-avgust 1969

revija Slovenske izseljenske matice







*Slika na naslovni strani: Jezersko. Foto: Joško Dolničar*

*Mirko Kambič: Mlin ob Krki, Dolenjske Toplice*

*Večer v pristanišču. Foto: Marjan Ciglič*

*The river Krka*

*The evening in the harbour*





# rodna gruda 7-8

## Iz vsebine

Doma

Kmečka ohcet 1969

Slovenka, najlepša v Evropi

France Grivec: Loški potok nekoč in danes

Janez Zrnec: Od izvira Krke na Ilovo goro

Lojze Trstenjak: Pri kmetu Ježu v Lučah

Roman Komarek: Tudi v Ljubljani so še

kmetije

Aco Pasternjak: »Aloha« slovenskim

turistom

Meta Vrhunc: Jugoslovanski pevci na

obisku pri naših delavcih v tujini

E. K.: Počitnice na kmetih

Franc Šetinc: Volitve 1969 v Jugoslaviji

Vsestranska skrb za Slovence na tujem

S »Štirimi kovači« k našim rojakom

Ina Slokan: Ludvik Troha iz Kanade

## English Section

Partie française

Página en español

## Naša beseda

Hermina Jug: Otrok in materinščina

## Naši po svetu

Joseph L. Culkar: 65. obletnica Slovenske

narodne podporne Jednote

dr. L. S.: Otroški dodatki za naše delavce

v ZR Nemčiji

## Vprašanja odgovori

Državljanstvo ZR Nemčije in naši

državljeni

Carinski predpisi in naši delavci v tujini

## Naši pomenki

## Kulturni razgledi

Miško Kranjec o Prešernovih

knjigah 1970

Marie Prislant: From Slovenia to America

Jože Prešeren: Več kot samo spomini

Ana Benedetič: Vižmarski tabor pred

sto leti

## Otroci berite

Janez Ovsec: Čuvar, Ob živi vodi

France Bevk: Tolminski punt

## Za razvedrilo

izdaja Slovenska izseljenska matica

izhaja šestnajsto leto

urejuje uredniški odbor: Tone Gošnik, Mile Klopčič, Stane Lenardič, Ernest Petrin, Jože Prešeren, Zdenko Roter, Ina Slokan, Aca Stanovnik, Franc Šebjanič, Franc Šetinc in Zima Vrščaj

glavna urednica Zima Vrščaj

urednika Ina Slokan in Jože Prešeren

oblikovalka Judita Skalar

prevajalci Jelka Miklič (za angleščino), Viktor Jesenik (za francoščino), Marta Kuhar (za španščino)

uredništvo Ljubljana, Cankarjeva 1/II, tel. 23-102

uprava Ljubljana, Cankarjeva 1/II, tel. 21-234

naročnina letna naročnina za posamezne države znaša: Anglija 1,5,0, Lstg, Avstrija 80,00 Schl, Belgija 150,00 Bfr, Danska 21,00 Dkr, Finska 10,00 Fm, Francija 15,00 FF, Grčija 90,00 Dr, Holandija 11,00 Hfl, Italija 1.900,00 Lit, Jugoslavija 37,50 din, Nemčija 12,00 DM, Norveška 22,00 Nkr, Švedska 15,00 Skr, Švica 13,00 Sfr, ZDA, Kanada in vse ostale prekmorske države 5 US dolarjev

vplačila za dinarska vplačila: 501-8-51 za devize: Banque de Credit et Caisse d'Epargne, Ljubljana 501-620-7-32002-10-575 ali po mednarodni poštni nakaznici

izhaja dvanajst številčk na leto — v poletnem času izideta dve številčki skupno

rokopisi rokopisov uredništvo ne vrača

tisk tiskarna »Toneta Tomšiča«, Ljubljana



# Pri Slovenski izseljenski matici lahko dobite:

Slovenska izseljenska matica vam po naročilu lahko pošlje katerokoli knjigo, ki je izšla v Sloveniji in je še na voljo. Posebej pa vam priporočamo:

Ivan Cankar: THE BAILIFF YERNEY (Hlapec Jernej, angleški prevod)

— Eno izmed najboljših del Ivana Cankarja, ki je bilo doslej prevedeno že v številne tuje jezike. — Cena: 30 din.

Anton Slodnjak: SLOVENSKO SLOVSTVO

— Doslej edina zgodovina slovenskega slovstva, ki obravnava tudi književno udejstvovanje slovenskih izseljencev. — Cena: 85 din.

Anton Slodnjak: FRANCE PREŠEREN I, II

— celotno zbrano delo največjega slovenskega pesnika z obširnimi življenjepisi in komentarjem. — Cena: 90,00 din.

IZ RODA V ROD DUH IŠČE POT

— antologija slovenske poezije, ki zajema najlepše slovenske pesmi vse od Trubarja pa do današnjih dni. — Cena: broširana 29,50 din, vezana v pl.: 49,50 din.

France Bevk: MOJA MLADOST

— spomini pisatelja, ki pa prikazujejo tudi zgodovinske dogodke med primorskimi Slovenci. — Cena: vezana 55,00 din.

Anton Ingolič: ŠUMIJO GOZDOVI DOMAČI

— zanimiv roman iz življenja pohorskih gozdarjev, zadnje delo tega plodovitega pisatelja. — Cena: 70,00 din.

Karel Grabeljšek: MED STRAHOM IN DOLŽNOSTJO

— povest iz zadnje vojne, ki opisuje predvsem usodo kmetijskih ljudi. — Cena: vezana 48,00 din.

Andrej Kokot: ZEMLJA MOLČI

— prva pesniška zbirka koroškega Slovenca, kar je med Slovenci v Avstriji svojevrsten dogodek. Knjiga je pravi odraz dogajanj med našimi rojaki na Koroškem, po drugi strani pa odraz dogajanj med Slovenci na tujem nasploh.

Simon Gregorčič: POEZIJE 1882

— Faksimilirana izdaja, posneta po originalnem Gregorčičevem rokopisu. — Cena: 65 din.

SLOVENSKE NARODNE JEDI

— Knjiga, ki bi ne smela manjkati v nobeni slovenski hiši doma in po svetu. — Cena: 29 din.

NARODNE VEZENINE NA SLOVENSKEM

— Knjiga, ki nam razkriva čudovit zaklad slovenske ljudske umetnosti. — Cena: 44 din.

Jack Tomšič: POGNALE SO NA TUJIH TLEH

— Pesniška zbirka našega rojaka iz Clevelanda, ZDA. — Cena: 12,50 din.

Jože Klenovšek: RAZPOTJA NEMIRA

— Pesniška zbirka našega rojaka, ki živi v Južnoafriški republiki. — Cena: 15 din.

K navedenim cenam prištejemo še stroške pošiljanja z navadno pošto. Precej višja od te je letalska poštnina, ki znaša 12 do 40 dinarjev, za obširnejše knjige pa lahko tudi več.

**LEPA SLOVENSKA GLASBA**

Nadvse primerno darilo vašim prijateljem in znancem so tudi

**GRAMOFONSKE PLOŠČE!**

Slovenska izseljenska matica je posebej za vas izdala na dveh stereo ploščah prvo slovensko opero

GORENJSKI SLAVČEK

Obe plošči v stereo tehniki staneta 100,25 N din.

Razen te vam nudimo tudi vse plošče, izdelane v prvi slovenski tovarni gramofonski plošč HELIDON, založbe Obzorja Maribor:

ANSAMBEL AVSENIK: OTOČEK SREDI JEZERA,  
stereo in mono . . . . . 28,50 N din

ANSAMBEL F. KORBARJA: DOMOVINA, mono . 28,50 N din

T. in F. MAROLT: IZ SLOVENSKE GLASBENE  
ZAKLADNICE, mono . . . . . 28,50 N din

PARTIZANSKE KORAČNICE, godba milice,  
stereo in mono . . . . . 28,50 N din

ANSAMBEL M. KUMRA: NA VALOVIH KRKE,  
mono . . . . . 28,50 N din

ANSAMBEL T. KMETCA: STARA DOMAČIJA,  
mono . . . . . 28,50 N din

Razen Helidonovih pa vam lahko pošljemo tudi katero koli ploščo, ki jo je izdala kaka druga jugoslovanska tovarna gramofonskih plošč: Jugoton, RTB, Diskos.

**BARVNI DIAPOZITIVI**

Za vas, še posebej pa za vaše otroke bodo zanimivi raznovrstni barvni diapozitivi (slides) v plastičnih okvirčkih, ki vam jih nudimo po izredno ugodnih cenah. Na voljo je več kot 100 različnih serij diapozitivov. Vašim otrokom, ki doslej še niso imeli priliko videti slovenske zemlje, bodo pričarali vse njene lepote in zanimivosti, po snovi pa zajemajo tudi vsa druga področja, ki vas zanimajo: *književnost* (slike iz življenja in dela vseh pomembnih slovenskih pisateljev), *zgodovina* (posebej opozarjamo na vrsto diapozitivov, ki prikazujejo gradove na Slovenskem), *umetnost*, *zemljepisje*, idr. Vsaka serija diapozitivov ima tudi posebno knjižico s pojasnili k besedilu.

1 serija barvnih diapozitivov, s tekstom stane . . 49,50 N din

1 serija črno-belih diapozitivov stane . . . . . 39,50 N din

Vsaka serija obsega od 20 do 40 posnetkov.

Za vsa naročila se obrnite na naslov:

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA, LJUBLJANA,  
CANKARJEVA 1/II — JUGOSLAVIJA



Glasilo Slovenske narodne podporne jednote

# Prosveta

je najbolj razširjen slovenski časopis v Združenih državah Amerike. Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.

The Enlightenment-Official Organ Of Slovene National Benefit Society Published daily except Saturdays, Sundays, and Holidays. Weekly Organ Published Every Wednesday.

Rojaki v Ameriki, naročite svoj dnevnik!

# Prosveta

2657 - 59 So. Lawndale Ave  
CHICAGO, Illinois 60632 USA

## Posredovalnica za zakonske zveze

Ljubljana, Pleteršnikova 24 a  
telefon 316 023

posreduje zakonske zveze  
za tuzemstvo in inozemstvo

**ŽELITE POMOČ PRI IZBIRI  
ZAKONCA?**

Pišite nam na navedeni naslov.  
Poslali vam bomo vse informacije.

## KAKO NA DOPUST IZ NEMČIJE V JUGOSLAVIJO?

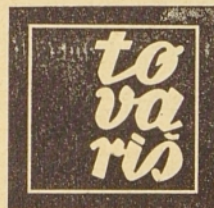
Letos vozijo posebni vlaki s spalnim vozom iz Nemčije v Jugoslavijo vsak teden od 2. maja do vključno 19. septembra, in sicer iz Nemčije v Jugoslavijo vsak petek, iz Jugoslavije v Nemčijo pa vsako soboto. Vlak pelje od Dortmunda prek Ljubljane do Reke, potniki pa lahko vstopajo tudi na vseh vmesnih večjih postajah do Frankfurta. V Jugoslaviji lahko izstopajo na Jesenicah, na postaji Lesce-Bled, Ljubljana, Postojna, Opatija, Reka.

Cena prevoza z Dortmunda do Ljubljane je 137,30 DM.

Prijave sprejemata:

Jože JAKLIČ  
413 MOERS  
Alsenstrasse 27 b  
Deutschland

in Martin KINK  
4131 Rheinkamp/Repelen  
Lerschstrasse 84  
Deutschland



### DRAGI ROJAKI!

Ali ne bi bilo lepo, ko bi vas vsak teden obiskal prijatelj iz domovine in vam povedal kaj je novega, kakšne uspehe so dosegli delovni ljudje in kaj jih tare? Vse to in še mnogo drugega zanimivega boste izvedeli, če vpišete svoje ime in naslov v spodnjo naročilnico in jo pošljete na naslov slovenske ilustrirane revije »Tovariš«, Ljubljana, Tomšičeva 3. V kratkem bo prišel vsak teden k vam na obisk.

## NAROČAM

ilustrirano  
revijo  
TOVARIŠ

Ime: .....

Ulica: .....

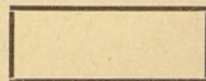
Mesto: .....

Država: .....

„Tovariš“  
Ljubljana  
Tomšičeva 3  
Jugoslavija

Letna naročnina je 14,5 USA dolarjev,  
trimesečna 3,6 USA dolarjev, plačljivo  
vnaprej na Kreditno banko, Ljubljana,  
Šubičeva 1, tek. rač. 501-620-7-32000-160  
s pripisom »Za revijo Tovariš«.

Podpis:



Čitljivo izpolni in odpošlji v pismu



## Zakaj ne po slovensko?

Tak je naslov prvega učbenika slovenščine na gramofonskih ploščah, ki je tik pred izidom!

## Zakaj ne po slovensko?

Besedilom na ploščah bo priložena tudi knjiga z razlago slovenske slovnice v angleščini.

# Zakaj ne po slovensko?

Gramofonska plošča vam bo pomagala, da se boste med seboj ali v času obiska v stari domovini pogovorili po slovensko.

Ta edinstveni učbenik slovenskega jezika bo izdala v kratkem

**Slovenska izseljenska matica**

Ljubljana, Cankarjeva 1/II

Učbenik si boste lahko nabavili tudi v času obiska v domovini

Pohitite z naročili!



# doma



V dneh, ko zaključujemo urejevanje te številke Rodne grude, je na Matici tako kot na najživahnejšem turističnem uradu. Od vsepovsod prihajajo naši dragi gostje — iz Francije, Nemčije, iz skoraj vseh drugih evropskih držav, iz Združenih držav Amerike, Kanade, Avstralije, iz Latinske Amerike, z vseh koncev sveta, kjer živi naš rod. Prisrčna so srečanja s tistimi, ki prihajajo v rojstno deželo prvič po mnogih letih, posebno doživetje pomeni Slovenija rojakom, ki so že rojeni na tujem, srečali pa smo tudi vrsto znanih obrazov, ki so že naši redni obiskovalci in znanci. Dobrodošlica, ki smo jo vsakomur zaželeli, je v resnici prišla iz srca. Prepričani smo, da se je vsakomur uresničil vsaj del želja, ki jih je imel ob prihodu. In da se je vsakdo nagledal domačih lepot in si jih vtisnil še globlje v spomin.

*Iz evropskih držav so naši rojaki prihajali večinoma posamezno ali v manjših skupinah, zato jih ob prihodu v domovino nismo mogli posebej pozdraviti. Iz ZDA, Kanade in Avstralije pa so skupine postale že kar običajna oblika potovanja v »stari kraj«. Vse skupine smo pričakali na letališču Brnik.*

*Letos je ponovno pripeljala skupino Slovenske ženske zveze iz Chicaga glavna tajnica Albina Novak (slika levo zgoraj). Skupino Progresivnih Slovenk Amerike je pripeljala rojakinja Josie Zakrajšek. Seveda so morale voditeljice skupin »dati izjavo« tudi za ljubljanski radio (slika v sredini).*

*Med prvimi letošnjimi obiskovalci je bila tudi naša stara znanka Mary Matjažič iz Los Angelesa.*

*Prvo letošnjo skupino iz Clevelanda je pripeljal rojak Feliks Štrumbel. Naša skupina v narodnih nošah, doma iz bližine letališča — iz Cerkelj na Gorenjskem, je vzbujala splošno pozornost. Vsakdo se je želel slikati z njimi.*



# kmečka ohcet

Kmečka ohcet 1969 je bila vsekakor ena izmed največjih letošnjih jugoslovanskih folklornih prireditev. Zapis o njej preberite na naslednji strani, tu naj vam povemo le nekaj k slikam: slika na levi je s fantovščine v Mednem pri Ljubljani. Zala slovenska dekleta so poskušala še zadnjič »zapeljati« tuje ženine. Po sliki lahko sodimo, da bi katera kmalu uspela... Spodnje tri slike so z razigranega svatovskega sprevoda po ljubljanskih ulicah, v katerem ni manjkala niti prava bohinjska krava s planšarjem. Pari so si na ljubljanskem magistratu rekli »da«, če pa so rekli »yes«, »oui«, »ano« ali »ja« pa je seveda prav tako držalo. Na sliki desno: slovenski par si izmenjuje prstana. — Desno spodaj: za spomin so se vsi pari skupaj slikali tudi pred Robbovim vodnjakom. Sliki na skrajni desni pa sta s svatovske pojedine. Svatovska torta je bila visoka kar 2,5 metra, pa tudi sicer je bilo razpoloženje nadvse veselo.





# 1969

The Slovene Folk Wedding 1969 was one of the biggest Yugoslav folklore and tourist performances. Over 1,500 wedding guests in national dresses participated in the wedding procession down the Ljubljana streets. The wedding guests came from all over Slovenia and the other Yugoslav republics. There were also a great number of beautifully decorated farmer's wagons with horses, and cows which were drawing entertainers and other participants. Twelve pairs from ten European countries were married on the 31st of May. The American Television company ABC filmed the whole wedding and brought with them a very attractive pair — Sheryl Howell and Joseph Dyball who did not marry on that day...





Da je vsaka ohcet praznik, ki ostane večini izmed nas vse življenje v spominu, največkrat prijetnem, ne bi posebej poudarjali. Resnici na ljubo pa moramo priznati, da je malo takih ohceti, ki bi jih spremljalo, denimo, 80.000 firbcev. No, na zadnji dan maja je bilo tako v Ljubljani, ko je bila tam zdaj že skoraj po vsem svetu znana slovenska »kmečka ohcet«. Ohcet kot v tistih starih dobrih časih, po starih šegah in navadah, ohcet, ki noče biti na skrivaj, ki hoče privabiti čimveč obiskovalcev z vseh koncev sveta, pa vendar tudi v Ljubljani res veselo, prjetno, živahno čisto prava ohcet, ko naj bi tisti »da« pred matičarjem držal vse življenje.

O pripravah in o samem poteku smo na kratko že pisali, zdaj pa, ko je že vse daleč za nami, pa lahko na vse gledamo malo drugače. Če ste si dobro ogledali fotografije, ste lahko razbrali, da je bilo tiste dni v Ljubljani res veselo, prijetno, živahno itd. V resnici je svatovala vsa Ljubljana, v velikem delu pa tudi vsi kraji, od koder so bili doma ženini in neveste.

Kdo pa so bile tiste neveste in tisti ženini, katerim je marsikateri gledalec namenil vzdih: »Ah, kako je fletna (ali fleten)!« Vseh skupaj je bilo trinajst parov, poročilo pa se jih je dvanajst. En par sta bila le drug in družica. Slovenski par in s tem tudi gostitelj vseh drugih parov sta bila Jelena Žic in Vinko Dežman iz Novega mesta, ki so ju izbrali bralci Ljubljanskega dnevnika. Dnevnik je še posebej izbral tudi »Dnevnikov par«, to sta bila Lidija Korak in Jože Drobnič. Iz Reke, mesta, s katerim ima Ljubljana tesne prijateljske stike, sta prišla Doroteja Alduk in Stjepan Guguč. Iz tujine pa so se v Ljubljani poročili naslednji pari: iz Švedske Barbro Sardal in Bertil Svensson, iz Tunizije Naila Ghenim in Taoufik Hemmami, iz Norveške Sigrid Havhen in Kjell Husby, iz Avstrije Stefan Penz in Heimo-Volker Auffinger, iz Slovaške Olga Kozliková in Vladimir Šimkovic, iz Zahodne Nemčije Helga Margarete Kirsch in Walter Kietzmann, iz Holandije Marika Naeye in Hans Guldermond, iz Švice Vera Dreher in Peter Bickel, iz Italije Maria Amadei in Franco Frigeri. Drug in družica, Američana Sheryl Howell in Joseph Dyball pa sta bila v Ljubljani gosta ameriške televizijske družbe ABC.

Pisan svatovski sprevod se je začel pri Gospodarskem razstavišču in se počasi pomikal proti Kongresnemu trgu. Spotoma so po starem »ceremonialu« pri »Šestici« prevzeli neveste, nato pa je šlo gladko do Kongresnega trga, kjer se je zataknilo — sprevod so ustavili šrangarji. Ko je starešina z godci in vsemi ženini prišel do šrange, je vodja šrangarjev prebral naslednje pismo:

Pozdravljena ženini in nevesta!  
Pozdravljena vsa svatovska družina!  
Zvedeli smo, da bi nam radi  
najlepšo rožo utrgali.  
Zato pa, ženini premili, se bomo kaj zmenili.  
Preden vzamete dekletke,  
da v varžet vaš posežete.  
Dal nam bote jurjov pet  
za vaš ta najlepši cvet.  
Saj veste, da to mora bit,  
slovenski fantje morjo pit.  
Mi gnar bi rad dobil,  
da b' ga na vajno zdravje pil  
in vama srečo vso vošil.

Fantje so barantali, iz nekaterih rok je težko šel dinar ali dolar, godba pa je ves čas igrala, svatje so plesali, ukanje je odmevalo v nebo...

Prek Čevljarkega mostu in po Mestnem trgu se je sprevod približal magistratu. Kmalu je napočil tisti svečani trenutek, ko sta se ženini in nevesta lahko uradno poljubila in malo za tem so organizatorji že vsakemu paru podarili prelesto slovensko zibel. »Da bi dosti otrok zibale v njej,« so jim zaželeli. Seveda je bila pripravljena tudi bala, ki so jo peljali slovenski šimeljni: kaj vse je bilo na teh štirih vozovih — skrinje, kolovrat, domače laneno platno, oprema za kamro, špampet, zibelka, velikonočni jerbas, metrga, sklednik s skledami, razno orodje — peharji, reta, mernik, pina za pripravo masla, lopar ter vrsta drugih v življenju nujno potrebnih reči, ki so jih ljudje potrebovali nekdanj in tudi še danes.

Zmanjkalo bi nam prostora, če bi hoteli opisati ves svatovski sprevod, naštevati vse ansamble in folklorne skupine, ki so sodelovali, ter popisovati vse dogodke tega velikega svatovanja. Seveda pa moramo posebej omeniti svatovsko kosilo, ki je bilo v dvorani Tivoli. Tu se je zbralo več kot 2000 ljudi, ki so svatovali pozno v noč. To je bil slovesen zaključek, ko se je skupaj

z mladoporočenci lahko vsakdo razveselil, razgibal in spil kozarec na njihovo zdravje in srečo. Prepričani smo, da so s »Kmečke ohceti« vsi odnesli lepe vtise, saj je bilo vse tako, kot je dejala ena izmed tujih nevest, ko so jo vprašali, kaj je bil njen najlepši vtis: »Da se znajo vaši ljudje ob tuji sreči tako prisrčno veseliti. Rada bi odnesla nekaj tega veselja tudi s seboj.«

J. P.

## »Elan« izvaža v 32 dežel

Tovarna smuči in športnega orodja Elan v Begunjah na Gorenjskem je v letošnjem letu začela z obsežnimi rekonstrukcijskimi deli. Odločili so se zanje zato, ker vedo, da se mora vsaka tovarna nenehno izpopolnjevati, temeljite študije pa so tudi pokazale, da obstajajo še velike možnosti prodaje Elanovih izdelkov, zlasti v tujini. Iz leta v leto se povečuje število kupcev njihovih izdelkov zlasti v najbolj zahtevnih državah — v ZDA, Kanadi, ZR Nemčiji, Švici, skandinavskih državah in še marsikje.

V »Elanu« so lani izdelali približno 130.000 parov smuči, po rekonstrukciji pa se bo proizvodnja povečala za okrog 70 odstotkov. Tako bo čez nekaj let »Elan« izdelal približno 200.000 parov smuči in se bo s tem uvrstil na drugo mesto v svetu med tovrstnimi proizvajalci. Ogromen napredek pa pričakujejo tudi v proizvodnji čolnov iz ojačenih steklenih vlaken. Pred nekaj leti so izdelali le nekaj takih čolnov, lani pa že prek tisoč, od katerih so jih kar 870 izvozili, pretežno na Švedsko. Po rekonstrukciji bodo izdelovali na leto približno 3500 čolnov in tako bo »Elan« postal največji proizvajalec takih čolnov na svetu. S svojo celotno proizvodnjo — smuči, športno orodje in čolni — pa bo »Elan« prvi proizvajalec športnega orodja te vrste na svetu in seveda tudi eden izmed najpomembnejših jugoslovanskih izvoznikov lesne industrije.

Pri »Elanovi« rekonstrukciji sodeluje s krediti Mednarodna banka za obnovo in razvoj, ljubljanska in gorenjska kreditna banka, s precejšnjim deležem pa sodeluje tudi sama tovarna.



Miss Evrope Saša Zajc. V Velenju ji je po vrnitvi s tekmovanja evropskih lepotic tovarna »Gorenje« priredila svečan (reklamni) sprejem

In May on the final part in the competition for Miss Europe in Rabat, Morocco, the Slovene, Saša Zajc from Ljubljana was proclaimed for the most beautiful European. Isn't this victim a true confirmation of our old saying that Slovene girls are the most beautiful in the world?

## stoletnica tabora v Sevnici

Sevnica verjetno še nikoli prej ni imela tako slavnostne podobe kot 8. junija ob proslavi stoletnice tamkajšnjega slovenskega tabora. Slavoloki, zastave in okrašene ulice so pozdravljali obiskovalce tega velikega zborovanja. Dopoldne je bil po mestu velik sprevod članov različnih organizacij in društev; mnogi okrašeni vozovi v sprevodu in narodne noše so spominjale na tabor pred sto leti.

V slavnostnem govoru je Franc Šetinc dejal, da se našemu narodu zdaj ni treba več bojevati za slovenski jezik v šolah in »uradnih« ter za druge narodnostne pravice, ki so jih terjali sevniški in drugi slovenski tabori pred sto leti, poudaril pa je tudi, da to še ne pomeni, da se zdaj nimamo za kaj bojevati. Boriti se moramo za uresničevanje naših skupnih ciljev, za nadaljnji napredek ter za odpravo raznih pomanjkljivosti.

V kulturnem programu so nastopili združeni pevski zbori Posavja, pevski zbor Vrbsko jezero s Koroške, pevski zbor Slovenski dom iz Zagreba, folklorna skupina France Marolt in drugi. Med gosti je bil tudi predsednik slovenske vlade Stane Kavčič.

## Slovenijales ima 6 podjetij v tujini

Ljubljansko podjetje Slovenijales je največji izvoznik med vsemi jugoslovanskimi podjetji lesne stroke. V zadnjih treh letih so ustanovili kar šest lastnih podjetij v tujini — Slovenijales France v Parizu, Deutsche Slovenijales v Münchnu, Wood Furniture co. v New Yorku idr. Podjetje Slovenijales se ukvarja s trgovino, združuje pa tudi pet manjših podjetij lesne industrije, še z večjim številom podobnih podjetij pa seveda tesno sodelujejo. Pomagajo pa tudi pri ustanavljanju povsem novih tovarn (npr. tovarna iverk v Nazarjah, tovarna stilnega pohištva v Sevnici, v zadnjem času pa gradijo v Kopru obrate za proizvodnjo eksotičnega lesa za potrebe naše države, Avstrije, ČSSR in Madžarske. Letos namerava Slovenijales izvoziti za 30 milijonov dolarjev pohištva.

# Slovenka najlepša v Evropi

Na tekmovanju za Miss Evrope v Rabatu, Maroko, je zmagala Slovenka Saša Zajc iz Ljubljane. To je bila vest, ki nas je sredi maja vse presenetila. Že pesnik France Prešeren je zapisal v pesmi: »Od nekdanje lepe so Ljubljanke slovele...«, takega uspeha pa se seveda ni nadejal nihče, skoraj najmanj pa naša lepota. Saša Zajc je stara enaindvajset let, uslužbenka, zaročena, skromna itd. Zanimivo je tudi to, da je bila na lanskem tekmovanju za Miss Jugoslavije Saša Zajc šele druga, za Natašo Košir, prav tako našo rojakinjo iz Kočevja, ki se bo udeležila tekmovanja za miss sveta v Miami Beachu na Floridi v ZDA.







*Avtor Mirko Kambič je to sliko naslovil »Vetrovno«, brez dvoma pa prikazuje tudi del trdega življenja na kmetih*

*The author called the picture »Vetrovno« (Windy), but it tells us also a bit of the hard life in the villages*

France Grivec

# Loški potok nekoč in danes

Življenje odteka na vse strani

V nedeljo dopoldne na Hribu v Loškem potoku, domovini boba, trdega, kakor je trdo tod življenje, sicer pa slastne, okusne jedi, katere mladi rodovi v teh krajih skoraj več ne poznajo. Nedeljsko dopoldne je tukaj, posebno če je še lepo vreme, povsem drugačno kot ostale dni v tednu, veselo, praznično, živahno. Promet po prašnem makadamu se močno poveča, mladi se preko nedelje vračajo iz šol, iz mest, iz sveta, kamor jih je potegnila življenjska reka za kruhom, za zaslužkom. Po popoldanski maši sta obe gostilni, pri Moharju in pri Birtku, polni ljudi, tobakovega dima, vpitja in alkoholnih hlapov. Predvsem dima in vpitja, kajti Potočanje govori zelo glasno in po njihovi glasnosti jih poznajo daleč naokrog.

In takle nedeljski dan pri Moharju ali pri Birtku je najprikladnejši za klepet s stariimi očanci, katerim se v številnih gubah na porjavelem obrazu poznajo globoke življenjske izkušnje, prastara ljudska modrost. Razgovor je nevezan, misli raztrgane, raztresene, iz vseh pa je čutiti rahel prizvok hrepenenja po starih časih, po nedanjem življenju, ki resda ni bilo kaj prida lepo in prijetno, prej trdo in neusmiljeno, vendar so bili tedaj sedanji očanci mladi in v mladosti je vse lepše, svetlejšje. Življenje Potočanov pa je bilo vedno zamotano in neverjetno zavozlano, prepleteno s tisočeriimi težavami in neprijetnostmi, pa vendar so se s trdim, garaškim delom pretolkli skozenj in skozi vse življenjske ujme. Sobesednik — upokojenec mi pripoveduje, da so Potočani žilavi in trdni ljudje, ki se ne dajo zlepa ugnati. S peščico boba, nekdanje njihove narodne jedi in z ostro nabrušeno plenkačo so se znali prekopati skozi najhujše čase...

## s plenkačo v gozdove doma in na tuje

Misel povzema 93-letni Jože Benčina iz Retij, ki je maja praznoval skupaj z ženo Marijo 70-letnico skupnega življenja. Nekoč, pravi, smo morali mladi že zgodaj poprijemati za delo. Skopa domača zemlja ni dajala dovolj hrane za vse, zato smo Potočanje že od nekdanj v zimskem času odhajali za delom na tuje, predvsem na delo v gozdove. Tudi sam sem, komaj sem odrasel šolskim klopem, odšel z očetom v hrva-

ške gozdove. Da, mnogo sem pretesal in predrvaril, največ na Hrvaškem in v Bosni, pa celo v Romunijo me je zanesla moja zvesta, lepo pojoča plenkača!

Pesem plenkače, te zveste spremljevalke Potočanov, so ponesli daleč po svetu, tja v gozdove zahodne Evrope in celo v Ameriko, prek velike luže. Življenje sezonskega sekača daleč od domačih gozdov ni bilo prijetno; živeli so kar v gozdovih, v zasilnih bivališčih, največ ob polenti in drugi najpreprostejši hrani. Doma pa seveda ob bobu, ki je bil nekoč osnovna hrana. Oh, kako je bil dober, potoški bob, se pogosto spominja moja mati, Pangretova iz Malega loga. Nekoč v prvih letih stoletja, ko v šolah ni bilo toplih in drugačnih malic kakor dandanašnji, so potoški šolarji nosili v šolo le pečen ali kuhan bob. Pest, dve boba, v izjemnih časih rezina črnega kruha in otrok je bil z njegovo učenostjo vred odpravljen. Za skromne potrebe in želje je bil tudi bob pravo razkošje. Sicer pa je bil in je še bob Potočanom simbol trdega življenja, simbol skromnosti in vzdržljivosti. Bil je in ostaja poglavitna značilnost teh krajev na obrobju Ribniške doline, onstran Velike gore, čeprav je, kakor mnogo drugih dragocenih ostalin naših prednikov, tudi tu že prava redkost. Le tu in tam ga še sadijo, vendar bolj iz navade kot potrebe, saj tudi ne obrodi več kot nekoč. Sicer pa — kdo bi si lomil zobe nad trdim bobom, ko pa je druge hrane dovolj!

## tudi pevci...

V slovenski kulturni zgodovini Loški potok ni pogosto zapisan, saj so imeli ljudje več kot dovolj preglavic z bojem za življenje in za kakršnokoli učenost ni bilo kaj prida časa. Malokdo se je iztrgal iz tega boja in se dvignil iz brezimnosti množice, iz te nesrečne, trde vsakdanjosti. Tak je bil tudi dr. Anton Debeljak (1887—1952) iz Šegove vasi, ki se je poleg najrazličnejšega slovstvenega dela ukvarjal največ s prevajalstvom. Tu je nadvse dragocen njegov čisti jezik, poln novih krajevnih in starinskih izrazov. Med bisere njegovega prevajalskega dela sodijo Cervantesove Zgledne novele in Balzacove Okrogle povesti, ki so zaradi kipeče hudomušnosti — pri iskanju nenavadnih izrazov je pogosto segal v domače narečno področje — prava paša za jezikovne in slogovne sladokusce.



O nekdanjih dneh pa je pogosto zapel tudi upokojenec Rudolf Mohar iz Kočevja, sicer potoški rojak iz Šegove vasi, ki je pred leti izdal drobno knjižico pesmi. V njih na preprost, neposreden način in z veliko ljubeznijo do domačih krajev in ljudi govori o svojem Loškem potoku, o nekdanjih dneh, o časih trpljenja, lakote in pričakovanja nečesa novega, boljšega. Njegove pesmi so pristrčno pričevanje o garaških ljudeh in njihovih težavah, pričevanje preprostega ljudskega pesnika, ki mu je nerodno zavozljano življenje navdihnilo pesem v prepričanju, da bo nekoč lepše, lepše za vse, ki mislijo in hočejo dobro in pošteno.

Mnogo potoških sinov in hčera je v preteklosti odšlo za srečo in kruhom v tujino, v daljne kraje. Marsikdo se je vrnil, mnogi pa so za vedno ostali tam, bodisi da so srečo našli ali pa jih je izneverila. Tudi o tujini je pesnik Mohar zapel, vendar je njegova pesem žalostna, saj izhaja iz grenkega spoznanja, da tujina najraje izmozga človeka in ko ni več za nobeno rabo, ga pahne od sebe. Tako poje v pesmi Tujina: Ali v tujini je delo trdo in matere tuje kruh je grenak. Pije moči mu podzemlje temno, dokler ne omaga star siromak.

## **mnogi so odšli**

Življenje prenekaterega Potočana je tesno povezano s tujino — v tej ali drugačni obliki. Nemalo jih je, ki so pogosto odhajali na tuje, za leto-dve, zaslužili nekaj, se vrnili domov, pokrpal domačijo, nato pa zopet oprtali na hrbet skromno prtljago in se ponovno odpravili za službo. Tako je bilo tudi s 96-letnim Antonom Koširjem s Hriba. Že ob rojstvu v Retjah mu je bila namenjena usoda večine Potočanov — plenkača in tujina. Se mlad se je zakopal v hrvaške gozdove, potem pa se je mladec odpravil v svet, čez veliko lužo. Kar petkrat je bil v Ameriki, po dve do štiri leta. Vračal se je domov, zidal domek in ko mu je zmanjkalo denarja, je spet šel. V začetku zadnje vojne mu je opešal vid in zdaj je že 25 let popolnoma slep. In kljub vsemu, ko se spominja preteklih desetletij in ugotavlja, da mu ni bilo nikdar lepo in lahko, je dočakal častitljivo starost. Sam pravi, da se ima za to zahvaliti največ

zdravim prsim, krepkemu srcu, trdemu delu in zmernemu življenju.

Sploh je med Potočani veliko starih očancev. Pri njih osemdesetletniki in celo devetdesetletniki niso nobena redkost. Nikjer v občini ni toliko starih kot prav v Loškem potoku. Pa kako trdni, žilavi in živahni starci so to! Jože Mohorčič s Hriba je pri 83. letih še vedno krepak, mladeniški, le sluh ga je popolnoma zapustil. Sploh je bilo njegovo življenje menda od vseh najbolj zavozljano, saj ga nesreča spremlja že od mladih nog. Komaj kaj nad deset let je bil star — roditelj se je na žagi na Medvednjaku — ko je prvič delal — pomagal je nekemu Italijanu delati opeko. Opeka se je pokvarila, Italijan ni nič zaslužil, pa tudi Mohorčič je delal zastoj. Že tedaj je spoznal, da bo vse življenje izkoriščen. Pri devetnajstih mu je porezalo prste na desnici, vendar se ni vdal. Delal je vse življenje in si prislužil skromno pokojnino, ob kateri živi — sam v skromnem kletnem stanovanju, ne da bi ga v njegovi gluhoti zmotil kakršenkoli šum. Nasprotno pa je Strletov oče iz Malega loga pri štiriinosemdesetih čil in krepak. Še vedno rad sede na kolo, kosi ali pa se za šalo odpravi peš v dvajset kilometrov oddaljeno Ribnico — na obisk k sinu!

## **Loški potok je danes povsem drugačen kot nekoč**

Marsikaj se je spremenilo. Kruha — tudi belega — je dovolj, možnosti za zaposlitev je veliko več, čeprav še vedno ni dovolj delovnih mest za vse. Okrog 150 ljudi dela na obratu lesnega kombinata Inles. Žaga v Loškem potoku je lani jeseni slavila pomemben jubilej — 110-letnico obstoja. To je bila tudi prva parna žaga na Slovenskem, kar nedvomno dovolj zgovorno pričča o bogati lesni oz. gozdarski tradiciji teh krajev. Sicer pa se vsak dan vozi iz Loškega potoka na delo v druge kraje nekaj deset ljudi, predvsem v Martinjak in Ložter v Ribnico. Mladina večinoma študira in se bo slej ko prej v glavnem izselila, šla za službami, v svoje poklice. Tudi sicer so se v teh krajih večinoma že pocelile rane, ki jih je pustila zadnja vojna — vas Travnik je bila 31. julija 1942 povsem požgana!



*Jože in Marija Benčina iz Loškega potoka — 70 let skupnega življenja*

*Jože and Marija from Loški potok. They have been living together for the whole of 70 years*

*Ljudje iz Loškega potoka so razkropljeni po vsem svetu. Rojake na sliki smo pred leti posneli v Bar le Ducu v Franciji. Tudi tu so ostali zvesti plenkači — večina izmed njih je zaposlena na žagi*

*One can find people from Loški potok all over the world. Our picture represents some of our compatriots living in Bar le Duc, France*

— zgrajenih je več novih hiš, najlepša pa je pred leti dograjena trgovska hiša sredi Hriba. Nedaleč od tu je nova zdravstvena postaja, letos pa bodo tu začeli zidati novo šolo, ker sedanja sploh ni več primerna. Šola bo v nekaj letih zrasla z denarjem, ki ga bodo prispevali vsi občani ribniške občine s samoprispevkom.

V Loškem potoku torej življenje teče dalje, počasi sicer, vendar teče. Ljudi pa je vedno manj, manj kot 2.000; življenje se pač odteka po strminah v dolino, v mesta, na lepše. In za zaključek še žalostna ugotovitev Jožeta Košmrlja — »Zdaj še boba nimamo več!« Pravijo, da je šel na lepše, ker so ga vedno toliko zmerjali. Morda je res? Da, potoški bob!



*Pokrajina ob izvira Krke  
The countryside at the spring of the river  
Krka*

*Ilova gora, hiše so raztresene po pobočjih  
med drevjem*

*Ilova gora and the houses scattered on its  
slopes*

*Eden izmed starinskih kmečkih vodnjakov,  
kakežnih je zdaj že malo*

*One of our ancient farmer's wells, which can  
be found now in very few places only*

Janez Zrnc

# od izvira Krke na Ilovo goro

Vas Krka na Dolenjskem je precej velika in ko bi bilo v rabi še staro poimenovanje, bi bila najbrž trg. Nekaj hiš se stiska okrog cerkve po pobočju, druge so raztresene po ravnini na obeh bregovih rečice Krke.

Bilo je na delavnik in vas je samevala. Sem ter tja so ljudje brkljali okrog hiš, večina pa je bila na poljih. Vstopil sem v gostilno, ki je ob nedeljah in ob večerih polna, zlasti ob nedeljah, ko pridejo izletniki iz vseh koncev in krajev. Tokrat pa nič. Dopoldne se ustavi v njej le kak šofer ali pa delavec, ki skoči na malico, ali pa prikolovrati vanjo kak žejen stric, ki mu je žeja že v navadi. Tudi tokrat sem naletel na enega, ki je kljub temu, da se mu je jezik temeljito zapletal, govoril o vsem mogočem. Seveda je zaslužil za »štampere«; samo za toliko, ker bi ga frakeljček že spraval na kolena pod mizo. Pri cerkvi sem zavil z glavne ceste na kolo-voz, ki se vije prek polj in travnikov, tja v skrajni konec kotline, kjer privre na dan Krka. Dohitevale in prehitevale so me konjske vprege, vsem se je mudilo po opravkih. Le starejši možakar, ki je svoje dopoldansko opravilo na njivi že končal, je rad ustavil voz. »Tamle gor«, je z roko





*Izdelovanje zobotrebcev pomeni takajšnjim ljudem pomemben del zaslužka; tudi ženi, ki jo prikazuje slika*

*The manufacture of tooth-picks is still one of the main and very often the only earning of the people living in those places*

pokazal vrh skalnate stene, izpod katere pridere na dan smaragdno zelena Krka, »je stal nekoč grad. Moj rajniki oče, bi vedeli o njem marsikaj povedati. Na tistem kraju so sadili smrečice, pa so izkopali iz zemlje razpadlo opeko in piskre ter še razne druge stvari. Drugače gradu ljudje ne pomnijo, moral se je podreti že pred več stoletji.« Nato me je vprašal, če sem že bil v Krški jami. »Tamle na koncu vasi, za tistimle grebenom je,« je pokazal z roko, »pod njo pa iz tolmuna izvira en del Krke, zlasti kadar je veliko vode. Ko so pred mnogimi desetletji obzidavali vhod, so našli razne predmete, največ lonce in podobne stvari.« Res je bila jama že pred mnogimi stoletji »naseljena«. Vanjo so se zatekali kmetje pred turškimi napadi, pa kakor brezdomni potepuhi in Cigani. Pisatelj Jurčič pripoveduje v svoji povesti Jurij Kozjak, kako so kmetje, ki so se skrivali pred Turki, vrgli v tolmun pod jamo Cigana Samola, ki je vohunil za Turke. Možakar je znal plavati in se je izkopal na suho, imel je srečo, ker je tolmun globok okrog štirideset metrov.

## steze, ki vodijo na Ilovo goro

Od jame navzgor sem se zaprašil kar po dodobra prehojeni, vsepovsod se vzpenjajo kvišku stezice, saj hribovci pogosto zahajajo v dolino, zlasti otroci v šolo in nekateri odrasli v službe. Poti niso kratke, čeprav hribi niso visoki. Kar nekam navzgor silijo, skorajda brez konca in kraja. Seveda vodijo na Ilovo goro poti tudi z drugih strani, iz Čušperka, nedaleč od gradu Boštanj, se odcepi tudi šest kilometrov dolga makadamska cesta. Prijetna je vožnja skozi zelene gozdove, prijetnejša skoraj kot pa pešačenje. V gozdovih je veliko razne divjadi, od medvedov, divjih prašičev in jelenov do raznih sov in zajcev. Med drevjem se je pokazalo nekaj rdečih opečnatih streh majhnega zaselka Ravni dol. Domačini mu v svojem dialektu pravijo kar »Randou«. Malo hiš je, pa tudi malo orne zemlje, vsa je posejana po pobočjih, ali pa po kamnitih ravninah, kjer plug med oranjem škrtá ob kamenje. Fant iz neke hiše mi je pokazal stezico, po kateri se pride na Ilovo goro, veliko Ilovo goro, kajti ti sta dve. Ena prav pod vrhom hriba, ena pa malo nižje, kjer se pobočje

po prvem zaletu malo zravna. Prisopihal sem do spomenika, ki stoji na robu; od tod je lep razgled daleč po Račenskem polju in po njegovih vasicah Čušperku, Kopanju, Radni, dol do Grosuplja, Gatine in Blata. Spomenik stoji v spominu na boje med vojno, na boje, ki so bili eni najhujših v zgodovini narodno osvobodilne vojne v Sloveniji. Vojna v teh krajih še ni pozabljena, hiše na mnogih krajih kažejo sledove krogel, na srečo zgrešenih. Tolkle so se vojske, nemške, belogardistične in partizanske, padali so eni in drugi. V spomin na te čase je skladatelj Marjan Kozina napisal znamenito skladbo imenovano Ilova gora.

## zobotrebci, ki »rastejo« na Ilovi gori

Ustavil sem se ob njivi, pridno obdelani, s kupi kamenja na konceh. Ta kamen so ljudje pobrali iz zemlje, da rastline lahko malo bolje rastejo. »Letos je slabo,« mi je dejal možakar, ki je delal na njivi, »zimo smo imeli dolgo, zimo, ki nas je zadržala za dobre tri tedne. Druga leta ob tem času je bil krompir že v zemlji, letos si ga ga nismo upali posaditi, saj je še na koncu aprila snežilo. Krompir v zemlji bi še zmrznil,« se je žalostno nasmihal in posločila sva se.

Malo naprej sem naletel na postarano ženičo, ki je pridrsala iz nizke hišice. »Tisto domačijo mislite«, se je ozrla navzdol po bregu, kjer je stalo nekaj razvalin kmečkega domovanja, poleg pa majhen skedenjček, ki se je že nevarno nagibal. »Ne tisto ni ostalo od vojne, ljudje so se odselili kasneje, nekaj jih je v Nemčiji, nekaj pa v dolini. Popravljaj ni nihče, pa se je sesulo. Mladi danes le neradi ostajajo na kmetijah, posebno v teh odročnih hribih.« In prišel sem na Ilovo goro, vasico, ki je brez gostilne, zbirališče je edino prenovljena cerkev in precejšnja dvorana za kulturne prireditve v šoli. Kako žive ljudje v teh hribih? Delajo na zemlji, drva prodajo, nekaj dobijo od sadja in od žganja, ki ga skuhamo, pa gre. Hud je tisti »šnops«, se mu pozna, da je zrasel v hribih na trdi zemlji. V zimskih mesecih, ko na polju ni dela, otroci in žene režejo. Rezljajo z nožički, delajo zobotrebce. Kar brez mehani-

zacije, vsako paličico posebej ošilijo na obeh koncih in nastane zobotrebec. Zajčeva mama so takrat, ko sem vstopil, ravnokar šilili zobotrebce. Delo je zamudno in slabo plačano, saj dobijo za butarico le deset dinarjev. Vendar se roke navadijo in delajo sila hitro, tudi več kot starega tisočaka se da zaslužiti v enem popoldnevu. »Vidite, če ne bi tega delali pa ne bi nič zaslužili,« so mi dejali vaščani. »Tako otroci zaslužijo zase za šolo in za obleko. — Vsak dinar je dober.«

Izdelovanje zobotrebcev se je na Ilovi gori že tako priljubilo, da so v šoli učenci z učiteljevo pomočjo začeli izdajati svoj časopis »Zobotrebec«. Le žal, da je kmalu nehal izhajati, ker je bilo z njim preveč dela, saj je bilo treba vse natipkati na pisalni stroj. Ilovska šola je nekaj posebnega. Malčkom utira pot v svet učenosti mlad učitelj, Ljubljčan, ki se tudi sam ukvarja s pisanjem, največ piše pesmi. Razen tega pa včasih pripravijo kako igrice in se z njo postavijo pred okoličani na odrskih deskah. Šola ima le štiri razrede, v katerih je dvanajst učencev. Tisti, ki končajo četrti razred, morajo naprej v šolo v Grosuplje, kar je najhujše pozimi, če zapade preveč snega. Vendar se mladi z veseljem spoprimejo z učenostjo, morda se zavedajo, da bodo nekoč zapustili hribe in se za vedno napotili v dolino. In če bodo hoteli dobro službo, bo treba nekaj znati. Posebnost teh krajev so Cigani. Delajo menda nič, prodajajo konje, mešetarijo in se preživljajo, seveda pa že tradicionalno včasih kaj ukradejo. V hišah nočejo živeti. Naj bo zima še tako huda, ostanejo v svojih šotorih v gozdu, se prehladijo, pa so spet zdravi.

Tekel sem preko travnikov, navzdol v dolino na avtobus, ki je v teh krajih redka stvar. Po stari navadi sem zamudil in nato pešačil naravnost v Grosuplje. No, v Račni je znana gostilna pri Joškovcu, kjer so pili že Francozi za Napoleona. Leta 1808 je začel bog pri tisti hiši roko ven moleti, kot pravijo po domače. »Iz naših krajev je veliko izseljencev,« je pripovedoval gostilničar, »večkrat pride kdo na obisk. Enkrat se spomnim, ko je eden, prišel je po štiridesetih letih iz Amerike, dal vaščanom za sod vina. Bili so pri meni v gostilni, ko pa je videl, kako je vino pri nas poceni, je plačal cel sod.«



*Ježev dom v Lučah poleti radi obiskujejo turisti. Tu najdejo mir, prijazno domačnost in uživajo lepoto narave*

*The Jež's home in Luče is frequently visited by tourists. Owing to the quiet surrounding of the house one can spend a most pleasant and peaceful holiday there*

**Legenda o žonglerju** — Ameriška družba International Video Production iz Miami Beacha je pred nedavnim sporočila, da bo v sodelovanju z ljubljansko RTV začela junija snemati televizijski film »Legenda o žonglerju«. To bo adaptacija Massenotove opere »Žongler naše ljube gospe«. Film bodo snemali štiri tedne v Ljubljani, na Bledu in v Piranu. Glavno vlogo bo igral Walter Slezak, režiral pa bo Milton Lehr.

**INTART** — V ljubljanski Moderni galeriji so v aprilu in maju razstavljali umetniki, člani združenja INTART, ki združuje umetnike Furlanije (Italija), Koroške (Avstrija) in Slovenije. To je bila tretja razstava tega združenja, katerega namen je tesnejše sodelovanje in spoznavanje med umetniki sosednih dežel.

**Radio Ljubljana najboljši** — Na tradicionalnem tednu radijske igre, ki je bil v začetku maja v Ohridu v Makedoniji, so prejeli največ nagrad sodelavci Radia Ljubljane. Najboljša oddaja festivala je bila radijska igra »Intervju« Matjaža Kmecla. Ljubljanačani so dobili nagrade tudi za najboljšo adaptacijo, za režijo, za igralske kreacije, za izvirno glasbo, za najboljšo otroško radijsko igro. Sodelavci Radia Ljubljane so bili torej izmed vseh jugoslovanskih radijskih postaj v Jugoslaviji najuspešnejši.

**Günter Grass v Beogradu** — V Beograd je 10. maja prispel ugledni nemški pisatelj Günter Grass. Na sestanku z beograjskimi književniki, študenti in javnimi delavci se je pogovarjal o nekaterih aktualnih problemih sodobne književnosti in sodobne družbe na sploh. To je bil njegov prvi obisk v Jugoslaviji.

**Kraška galerija** — Zadruga »Naš Kras« v Velikem Repnu pri Trstu je v okviru muzeja »kraška hiša« odprla tudi »Kraško galerijo« in kot prvo priredila razstavo del slikarja Lojzeta Spacala in Marcella Mascherinija. Galerija ima namen prirediti občasne razstave in tako dopolnjevati muzej, imajo pa program tudi že za nekaj prihodnjih prirediteljev. Tako bodo ob koncu junija odprli razstavo ljudske umetnosti predvsem slik na steklo iz 18. in 19. stoletja, septembra bodo odprli razstavo fotografij o posebnostih kraške arhitekture, kasneje pa še razstavo slovenskih narodnih noš iz tržaških predmestij in zgornje tržaške okolice. Za Slovence na Tržaškem je ta muzej in galerija izrednega pomena.

**Herderjeve nagrade** — Ljubljanski umetnostni zgodovinar dr. Francè Stele in zagrebški književnik Marjan Matkovič sta v začetku maja na Dunaju prejela Herderjevi nagradi. Od leta 1964 podeljuje te nagrade književnikom, glasbenikom in znanstvenim delavcem, ki delajo na izboljšanju odnosov in prijateljskem sporazumevanju med narodi. Za leto 1969 je poleg Jugoslovancev dobilo Herderjevo nagrado še pet uglednih kulturnih in znanstvenih delavcev. Vsak je dobil medaljo in 10.000 švicarskih frankov. Nagrajenci lahko predlagajo po enega štipendista, ki ga bo Herderjev sklad šolal na dunajskih visokih šolah.



Lojze Trstenjak

## pri kmetu Ježu v Lučah

Zasnežena Raduha se blesti v pomladnem soncu, ob njenem vznožju kot nov cekin čista Savinja divje pleše med skalovjem. Luče. Prikupni Lučani imajo v teh dneh polne roke dela na travnikih in njivah. Pomlad se je tudi v Zgornji Savinjski prebudila.

Namenjen sem k Petru Ježu, kmetu in turističnemu delavcu. Njegova kmetija stoji na pobočju hriba, vsega dva streljaja iz Luč v smeri Solčave. Ob poti, ki se vzpenja navkreber, cvete teloh in trobentice, nekoliko višje poganja vresje. Pod hišo momlja traktor, ob njem gospodar Peter Jež, krepak štiridesetletnik.

»Zima nas je pestila pet mesecev, slednjič pa se je le odprlo delo, da ga kmetje komaj zmagujemo,« dé Jež, privzdigne klobuk ter s z dlanjo obriše potno čelo.

Peter Jež v Lučah je napreden kmet. Sredi trate stoji lepo obnovljena hiša, ob njej še ena večja z verando in turističnimi sobami. Z lesom obložene stene kažejo domačnost. V hlevu, ki lepo dopolnjuje kmetijo, je sedem rodovniških krav, za hišo nasad ribeza in drugo jagodičje ter kajpak pašniki. Dohodek mu dajejo mleko, krompir in les in seveda kmečki turizem. Za turizem se je zagrel že njegov oče in tako ga mladi gospodar samo dopolnjuje in razvija. V obeh hišah je turistom na voljo 16 postelj, poleg teh jih ima sestra Jožica 12, skupaj torej 28. Za zdaj dovolj, pravi Jež. V vseh sobah je tekoča voda. Gostom so na voljo kopalnica in vse drugo. V marsikaterem gostišču ni tako.

Peter Jež je za čiste račune. Že sedaj točno ve, koliko bo imel turistov. Vse je že vnaprej določeno, prišli bodo sami znani obrazi, predvsem Dunajčani. Sem prihajajo že vsa povojna leta. Pri Ježu najdejo svoj mir, zdravilo za zrahljane živce, dobro hrano in razvedrilo. Kmetija je s svojimi senožetmi in gozdičem pravi raj za otroke.

»Bil sem pobič, bosopet kratkohlačnik, ko smo v šoli pisali nalogo,« pripoveduje. »Učitelj nam je naročil, naj napišemo, kaj bi rad kdo postal, ko bo velik. Brez pomišljanja sem napisal, da bom kmet. In to sem tudi postal. Zategadelj mi ni bilo nikdar žal in mi tudi ne bo. Kolebal nisem tudi takrat ne, ko smo kmetje preživljali slabše čase.«

Petru je ostalo živo v spominu tisto obdobje, ko se je vrnil od vojakov in našel hlev povsem prazen. Obvezna oddaja jim je pobrala iz hleva živino in ko bi Peter moral zapeljati na odkupno postajo zadnjega prašiča, se je kratkomalo uprl. Prašiča ne dam in pika, je pribil ter dosegel, da je prašič ostal v hlevu. Potlej se je obrnilo na bolje in danes Ježevi ne živijo slabo. V minuli sezoni sta Peter in Jožica zabeležila tisoč nočitev, letos jih bo bržkone še več.

»Peter, odkrito povejte, je vaš standard slabši kot sosedov v Avstriji. Kmetov seveda?«

»Ni. Lahko bi celo rekel, da za tisto, kar ustvarimo z delom, boljše živimo kot na tujem. Naš kmet je še vedno garač. Nima še dovolj strojev, da bi si olajšal delo na



*Tudi v Ljubljani je še kak stari, pravi kmečki kozolec. Vendar pa tudi temu že zvoni zadnja ura*

*Also in Ljubljana one can find a real farmer's hay-rack although they are very scarce now*

kmetiji. Šibka točka našega kmečkega turizma v Zgornji Savinjski je v tem, da imamo prekratko sezono, ki se konča že v septembru. Naši kraji so zanimivi tudi pozimi za turiste, ki se ogrevajo za zimski šport.

V Zgornji Savinjski dolini zlepa ni primera, da bi kakšen kmet vozil domov svoje turiste kot to dela Peter Jež v Lučah. Pred leti se je zgodilo, da se je skupina starejših Dunajčank znašla v zadregi, kako potovati domov. »Kar brez skrbi, vas bom pa sam zapeljal domov,« je rekel Jež in s svojim avtom (R 16) res zapeljal goste na Dunaj. In to ni bilo niti slabo. Potlej svoje gostje po želji redno vozi domov. Zaračuna le stroške, predvsem bencin. Meni namreč, da na takšnih potovanjih vidi veliko novega.

Turisti cenijo to Petrovo gostoljubnost. Mariborski zdravnik O. že vsa povojna leta prihaja k njemu. Mož ima veselje s kmečkim delom. Vozi traktor, kosi in opravlja vsa druga dela. On že ve zakaj. Pred letošnjimi novoletnimi prazniki sta Peter in Jožica prejela 150 čestitk. Bila jih je zajetna torba. Prispela so iz raznih krajev Evrope. Peter bi imel slab posluš za poslovnost, če na vsa ta pisma ne bi odgovarjal.

»Z novimi gozdno turističnimi cestami se Zgornji Savinjski odpirajo nove možnosti hitrejšega razvoja turizma,« meni Peter. Pri tem misli na ceste, ki so jih zgradili gozdarji na Raduho in v druge smeri. Presti Zgornje Savinjske se tako z nove smeri odpirajo Koroški, Dravski dolini in drugim krajem. Žal še ceste niso povsem gotove.

Na zunanjem zidu je zaklenkal zvonec in naznanil delo. Gospodar Jež odhaja k traktorju. S sestro Jožico se dobiva na dvorišču ob novi hiši. Jožica že vsa leta nazaj kuha turistom.

»So zahtevni?«

»Nihče se še ni pritoževal zaradi slabe hrane. Gostom včasih postrežemo tudi z domačimi jedmi. Najbolj pohvalijo savinjski želodec. S Petrom skrbiva, da je gostom na voljo dovolj sadjevca in drugih domačih pijač.« Posloviva se. Oprtana s košem odhaja na vrt.

Raduha, Savinja in makadamska cesta, na srečo samo do Luč. Naprej proti Ljubnem je že asfalt.



**Roman Komarek**

## tudi v Ljubljani so še kmetije

Denimo, da bi se dandanašnji, tako kot leta 1821, pripeljali v Ljubljano gospodje Metternich, avstrijski cesar Franc in ruski car Aleksander. Kako neki bi s svojimi konjskimi »kolonami« prišli v sredo mesta, pred katero gostilno bi lahko izpregli in postavili konje v hlev? Kar je danes nemogoče, je bilo takrat povsem naravno. Gospodje so se pripeljali po Dunajski cesti, ustavili na Ajdovščini pri »Piškotovi« krčmi, postregla pa jim je nemara hči Marije Dolničarjeve, nekdanje najboljše, to se pravi »prve kmečke gostilničarke« v

Ljubljani. Le nekaj korakov čez Celovško cesto je že takrat stal Figovec, rojstna hiša Andreja Smoleta, in za njim — pravi pravcati kozolec.

Časi so se hudo spremenili: namesto »Piškota« stoji danes kavarna Evropa brez lesenega plotu, konja vidi pravi Ljubljčan le še na deželi ali ob kmečki ohceti kot folklorno redkost, nekdanja kmečka »dolga vas« s 16.000 ljudmi v letu 1834 je postala popolnoma nekmečko mesto z 200.000 prebivalci. Pa vendar to ni čisto res.

V najožji Ljubljani, to je v občini Center, živi namreč še danes osem kmetov, torej pravi kmetje z njivami, krompirjem, pšenico, hlevi in živino sredi Ljubljane. Pa tudi to ni čisto res: o kmetiji Franciške Jevnikarjeve in Alojza Ždana v Vodmatu že dolgo ni ne sluha ne duha. Namesto krompirja ali zelenjave raste iz tal sodobno stanovanjsko naselje s samopostrežno trgovino in otroškimi igrišči... Samo na davkariji občine Center imajo oba kmeta še kar naprej zapisana, da morata plačevati davek od kmetovanja. Očitno raste mesto hitreje od obrazcev in evidenc. Podoba kmetij v središču Ljubljane pa tudi še s tem ni čisto popolna.

Če namreč štejemo za pravega kmeta človeka, ki ima vsaj nekaj več zemlje kot vrt, in poleg tega še živino, potem se število ljubljanskih kmetij skrči na štiri. In še naprej, kmetiji klasičnega tipa, z njivami, kravami, travniki in raznovrstnimi doma-



Havaje, svetovno znano letovišče, je pred kratkim obiskala tudi prva organizirana skupina turistov iz Slovenije. Seveda so se morali za spomin slikati z domačinkami

Hawaii, the world's most famous tourist spot has been recently visited by the first Slovene organized tourist group



Aco Pasternjak

## »aloha« slovenskim turistom

Slovenski turisti so obiskali New York, Honolulu in San Francisco

To je bila prva jugoslovanska turistična ekspedicija, ki je odkrivala novi svet! Štiriindvajsetčlanska skupina je v organizaciji velenjske tovarne »Gorenje«, ki proizvaja pralne stroje, hladilnike in električne štedilnike, turistične agencije »Kompas« in britanske letalske družbe »BOAC« doživela številna presenečenja in v šestnajstih dneh okrog sveta smo zares videli turistične bisere v takšni lepoti, da bi težko sanjali o takšni barvni mavrici, kakršna se je razpenjala nad New Yorkom, Honolulujem in San Franciskom.

čimi pridelki, sta le dve: Slepčeva pod Golovcem in Zajčeva pod Gradom, torej tam kjer je svet precej strm in za gradnjo stanovanjskih naselij neprimeren. Povsod drugod se je boj med rastočim mestom in kmetijami iztekel mestu v prid. Od nekdanjih bolj ali manj mogočnih kmetij Josepine Kalan in Franca Vrhovca na Poljanski cesti, Marije Ocvirk na Povšetovi in Lojzke Hribar na Lončarski so ostala le še znamenja kmečkega poklica: hlevi, kozolci, seniki, manjše zaplate zemlje in vrtovi, tradicija in predvsem — zemljiška knjiga in kartoteka na davčni upravi. Tam je torej še danes zapisanih osem kmetij, čeprav so sledovi dveh že popolnoma izginili.

Nastejmo tedaj šest poklicnih kmetov v najožji Ljubljani: Josepina Kalan in Franc Vrhovec na Poljanski cesti, Marija Ocvirk na Povšetovi, Angela Slepčec na Hradeckega, Rada Zajc na Karlovški in Lojzka Hribar na Lončarski. Presenetljivo: pet kmetic in en sam kmet, za čast in »seme«. Za seme prav gotovo ne, saj kmetovanje v slovenski prestolnici že jutri ne bo več rodilo in saj je že danes pravzaprav prava redkost. Prav neverjetno se zdi, da bi samo nekaj sto metrov od trga, kamor se dan za dnem stekajo gore pridelkov iz vse Slovenije in celo države, rasel pristen domač, to se pravi ljubljanski krompir. Podatki pravijo, da so ti kmetje imeli skupaj kakih sedem hektarov zemlje, redili sedem krav, dva konja in kakih dvajset prašičev in da so odšteli za davek slab milijon dinarjev. Zdaj je že marsikaj drugače, manj je zemlje, manj živine, ostal je le še en konj, saj je Vrhovec svojega zadnjo jesen prodal, in — upajmo — tudi manj davka. Preseneča nas nekaj: marsikdaj slišimo, kako se mestnim kmetom dobro godi, pa ni res, vsaj za te najbolj mestne to ne drži. Premalo zemlje imajo, da bi lahko dajala več kakor za življenje iz dneva v dan, zato nas spominjajo na starinske slovenske bajtarje. Tam, kjer je to sploh še mogoče, pridelujejo vsakega po nekaj, strojev za obdelavo tako rekoč nimajo, edini dohodek prinaša temu mleko, onemu prašiči, tretjemu kokoši, nekaj zelenjave... Najbolj pa so kmetje zato, ker se preživljajo sami in z njimi družba nima skrbi. Ne bo jim treba dajati pokojnine, dasi bi jo že zdaj skorajda potrebovali.

Ko bi merili v metrih, katera kmetija je središču mesta najbližja, potem bi morali, za čuda, skočiti v drugo občino, za Bežigrad. To je tedaj sedmi Ljubljčan v ožjem središču, ki plačuje davek od kmetovanja, dasi, za čuda, nima več zemlje. In tudi sedmi kmet je kmetica, Anica Dovič. Simbolika je tu več kot očitna: če gledate njeno hišo z Linhartove ceste, potem vam gotovo ne pride na misel, da je nad poslovalnico Croatiantransa prava kmečka hiša, za njo hlev in kozolec, komaj kakih petdeset metrov od Kmetijskega inštituta Slovenije in komaj sto metrov pred prvimi velikanskimi bloki Savskega naselja. Tisti kozolec je tedaj po metrih najbližji središču mesta, a ne bo več dolgo. V kratkem ga bodo podrli, pravi Anica Dovič z očitnim domotožjem po njem. Pa ne samo to.

Zgodbe zadnjih mestnih kmetov so si zelo podobne. Nad njihovim domotožjem po zemlji počasi zmaguje zavest, da je čas neusmiljen. To resnico sprejemajo bolj ali manj boleče, pa saj drugače tudi ne more biti. Sami so stari, njihovi otroci so že zdavnaj odšli za drugačnim delom. Osemindesetletni Franc Vrhovec, ki kmetuje sredi naselja na Poljanski cesti, to dobro ve.

»Čas je tak prišel, nič ne pomaga,« pravi. Že dolgo živi sam in redi devet prašičev, da se preživlja in plačuje davek. Na Barju ima dva hektara travnika, lani je še kosil, odkar pa je jeseni živino prodal, meni zemljo prodati. Če jo bo kdo kupil, seveda. Večstoletno hišo, hlev in kozolec na dvanajst »štantov« bodo v kratkem podrli. »Najbrž mi bodo dali stanovanje kje drugje, a zanesljivo se v njem ne bom dobro počutil, ker sem vajen dela.«

Kmetija Angele Slepčeve pod Golovcem je poleg Zajčeve kmetije edina prava kmetija v mestu. Dvainsedemdesetletna Angela posestva še ni prepisala na sina, marveč mu ga je dala v najem. Doma pridelajo vse, od žita do krompirja, v hlevu stoji pet lepih krav, konj in devet prašičev.

In tako bi lahko šli še naprej. Mestu se ni mogoče upirati, tu ne pomaga nobena romantika. Pa tudi kruha mestne kmetije ne prinašajo več. Navček za zadnje kozolce v Ljubljani se neusmiljeno oglašča in sedmih kmetij že jutri ne bo več.



To je bila barvna paleta, kakršno smo doslej lahko občudovali samo na platnih Gauguina, vsakem njegovem barvnem mozaiku s Tahitija. Podobne motive smo videli na Havajih. To je miniaturni svet s številnimi skrivnostmi in že prvo jutro, ko smo skozi hotelsko okno zagledali Waikiki Beach, azurno modrino, ki se je neke v daljavi stikala z velikanskimi valovi Pacifika, njegove arhitektonske linije, ki se lahko primerjajo samo s fantastičnimi zamislimi Franka Lloyda Wrighta, je vse prevzela nekakšna omotičnost.

Kaj je bilo pravzaprav najlepše, kar smo videli? Ljubica Mišić in Nada Milenković iz Beograda sta izbrali Waikiki Beach, neskončno plažo z belim peskom in azurnimi barvami Pacifika, Marija Dežman iz Ljubljane polinezijske plese v majhnem kraju Liae na otoku Oahu, kjer so v čudoviti laguni starodavna naselja domačinov, Ranko Mikulandra je bil navdušen, ko smo obiskali Pearl Harbour, biserni zaliv z velikim spomenikom, ki je spomin na »Arizona« in ostale bojne ladje pacifiške flote, potopljene ob nepričakovanem japonskem napadu, dr. Henrik Muhar in dr. Vladimir Sojer iz Ljubljane sta bila skorajda v ekstazi, ko smo poslušali »poročno pesem« na otoku Kauai, ki je odmevala v votlini Fern Grotto.

### Srečanje z izseljenci

Posebno doživetje v Honoluluju je bilo seveda srečanje s 107 slovenskimi izseljenci iz Clevelanda in okolice, ki so bili prav tako prvič na Havajih. Josephine Levstik, doma iz Cerknice na Notranjskem, ki je odšla v ZDA že leta 1911, se je s solzami v očeh pogovarjala s pisateljem dr. Danilom Lokarjem iz Ajdovščine, najstarejšim članom v naši turistični skupini, 77-letnim svetovnim potnikom. Oba sta bila zares živahna kot mlada človeka in dobro skrivala svojih sedem križev.

Zanimivo je, da smo v Honoluluju srečali tudi slovenskega izseljenca, ki je preživel Pearl Harbour in vse vojne strahote na Pacifiku. To je Louis Čahuk, ki je že kot deček zapustil Mursko Soboto in odšel v svet. Njegova tovorna ladja, na kateri je delal kot kuhar, je bila med drugo svetovno vojno potopljena in štiri dneve so preživeli brez vode, obkroženi z neskončno

modrino Pacifika, dokler jih ni rešila neka ameriška podmornica.

Slovenska pesem je zadonela v havajskem hotelu ta večer, ko smo se povsem slučajno srečali skorajda 10.000 kilometrov daleč od skupne domovine. Josephine Levstik je prebrala v »The Star Bulletin« članek, da smo dopotovali v Honolulu in Tony Petkovšek je seveda takoj prišel v »Kalia Inn«, kjer smo bivali. Slovenska pesem je donela dolgo v noč, dokler niso slovenski izseljenci nadaljevali pot v Cleveland. To je bila namreč njihova zadnja noč na Havajih.

### Izredno bogastvo

Kaj vse smo videli, kaj vse doživeli! Zares se je težko odločiti, kje je bil človek bolj vznemirjen, ko se je vzpenjal na Empire State Building ali stal pred slovito grafiko Pabla Picassoa »Guernica« v muzeju moderne umetnosti v New Yorku, ko je opazoval sončni zahod na Waikiki Beachu ter občudoval barve in njihove reflekske skozi velikanske liste zelenkastih palm, ali ko se je približal »Golden Gate« v San Franciscu, ki se je iskril v svoji nočni svetlobi, medtem ko je bil sloviti mestni razpon prek zaliva v poltemi še bolj skrivnosten.

Šestnajst dni je seveda minilo kot trenutek, toda ostal bo spomin na edinstveno potovanje, ki je vznemirilo 24 jugoslovanskih turistov. Štirje dnevi v New Yorku, šestdnevni weekend v Honoluluju in dva dneva v San Franciscu, skorajda 30.000 kilometrov v zraku — to je zaključna statistika o jugoslovanski turistični ekspanziji, kajti nagrajenci »Gorenja« in njihovi spremljevalci smo bili pravzaprav prva organizirana jugoslovanska skupina, ki je letela prek Atlantika in Pacifika.

### Stanka Kovačič v ZDA in Kanadi

V maju je bila na dvajsetdnevni turneji po ZDA in Kanadi znana slovenska pevka narodnozabavne glasbe Stanka Kovačič. Gostovanje sta organizirala Francka in Voje Starčev iz Toronta, ki imata tam trgovino »Central News«, v kateri prodajata jugoslovanske liste, knjige, gramofonske

plošče in drugo. Skupaj s Stanko Kovačič so nastopili tudi nekateri znani pevci iz drugih jugoslovanskih republik. Dvakrat so nastopili v Torontu in Hamiltonu, nato pa še v Kitchenerju, Montrealu, Clevelandu, Chicagu in Windsorju. Povsod, kamor koli so prišli, so jih naši rojaki izredno prisrčno sprejeli, jim nudili vse, da bi se počutili kakor doma ter jih vabili na ponovna gostovanja. Prepričani smo, da so jim tudi naši pevci znali pričarati košček domovine.

### jugoslovanski pevci na obisku pri naših delavcih v tujini

Na enomesečni turneji po zahodnoevropskih državah je bila grupa jugoslovanskih pevcev zabavne glasbe ter dva znana humorista, Nela Eržišnik in Žika Živulović-Serafim. Koncerti pod naslovom »Zvoki iz rodnega kraja« so bili s pomočjo tujih sindikalnih in drugih združenj ter jugoslovanskih klubov organizirani v 25 mestih Avstrije, Nemčije, Belgije, Nizozemske, Francije in Švice, namenjeni pa so bili jugoslovanskim delavcem v teh deželah. To je bila že tretja turneja te vrste. Prisostvovali smo koncertu grupe v Stuttgartu in Ludwigsburgu, 25. in 26. maja. Dvorani stuttgartskih tramvajskih delavcev in sindikata kovinarjev sta bili oba dneva prepolni. Žed olge ure pred pričetkom predstave so cele skupine tistih, ki kart niso uspeli kupiti v predprodaji, čakali pred blagajno v upanju, da bo na prodaj le še nekaj dodatnih kart. Vsi jugoslovanski pevci, med katerimi je bila tudi Slovenka Tatjana Gros, so doživeli navdušene aplavze, kar nam je dalo slutiti, kako lačni domače atmosfere in glasbe so naši ljudje na tujem. In kako hvaležni za ta dokaz, da nekje v Jugoslaviji le niso čisto pozabili nanje.

Pevci so si komaj oddahnili. Vedno znova so se po navdušenih aplavzih morali vračati k mikrofону. Ko ne bi bilo treba mišliti na omejen dovoljen čas za predstavo... Publika se prav gotovo ne bi utrudila do jutra.

Ko je bila predstava končana so vsi odhajali skozi vrata počasi. Zdelo se mi je, da v marsikaterem skritem pogledu nazaj proti odru berem: »Kdaj spet vas bomo lahko slišali...«

Meta Vrhunc





Carterska letalska družba Adria-Aviopromet iz Ljubljane, katere usoda je bila dalj časa neznan, se je uspela rešiti s sodelovanjem kapitala beograjskega podjetja Interexport. Zdaj se imenuje Inex-Adria Aviopromet. Pred kratkim so kupili tudi novo reaktivno letalo DC-9, ki so ga krstili za »Ljubljano«. Pričakujejo, da bodo v letošnjem letu uspešno prebrodili krizo. V prihodnje računajo tudi na prevoze naših rojakov z one strani oceana

## gospodarska delegacija v Avstraliji

V maju se je mudila v Avstraliji jugoslovanska gospodarska delegacija, ki jo je vodil predsednik zvezne gospodarske zbornice Anton Bole. Že ob samem sprejemu v Melbourneu je naletela na prisrčen sprejem tamkajšnje trgovinske zbornice in številnih poslovnih ljudi.

Jugoslovanski gospodarstveniki so ob tem obisku proučili možnosti za prodajo opreme in drugega industrijskega blaga v Avstraliji. V delegaciji je bil tudi predstavnik JAT, ki namerava vzpostaviti neposredno letalsko zvezo z Avstralijo, kjer se vse več turistov zanima za obisk Jugoslaviji, veliko pa je zanimanje tudi med tamkajšnjimi našimi izseljenci.

Med obiskom v Canberri so Antona Boleta sprejeli tudi podpredsednik avstralske zvezne vlade John McEwen, zunanji minister Hasluck in minister za pomorstvo Freeth. Koristni so bili tudi pogovori o gospodarskih odnosih med obema državama v ministrstvu za trgovino in industrijo.

*The destiny of the charter Airways Company, Adria Airways, Ljubljana, was unknown for a long time, and it managed to get over its troubles only with the help and money of the Belgrade firm, Interexport. Owing to this the firm has changed its name to Inex-Adria Airways. Recently they bought a new jet airplane DC-9, which was named »Ljubljana«. The firm tries to do everything to pass through the crisis in 1969 already. One of their first successes is surely the agreement of the transport of our compatriots from the oversea's countries.*

## jugoslovanska vina v ZDA

Do pred nedavnim je izvažalo jugoslovanska vina v ZDA več naših podjetij, končno pa je velika ameriška trgovska družba NDCC (National Distillers and Chemical Corporation) prevzela ekskluzivno zastopstvo za jugoslovanska vina. Tako lahko zdaj Američani kupijo v skoraj vsaki boljši trgovini jugoslovanska vina pod skupnim imenom »Adriatica«. Ameriškemu trgovcu dobavlja ta vina skupina jugoslovanskih podjetij z vinom (Slovenija-vino, Vinoprodukt, Istra-vino, Navip).

Jugoslovanski izvoz vina se bo v prihodnjih letih močno povečal. Doslej je Jugoslavija prodala v ZDA za 150.000 do 200.000 dolarjev vina letno. Družba NDCC pa bo vsako leto kupila okrog 600.000 steklenic vina v vrednosti okrog 600.000 dolarjev. V prihodnjih štirih letih bodo kupili Američani še več vina v Jugoslaviji in tako računajo, da bo potovalo v Ameriko kar 1,8 milijona steklenic vina. Jugoslovansko vino prodajajo v Ameriki po 1,7 dolarja za steklenico. Sama družba NDCC pa na ameriškem trgu skrbi za reklamo.

Večina potrošnikov je s kvaliteto jugoslovanskih vin zelo zadovoljna.

## »Iskra« v Caracasu

V Caracasu (Venezuela) je bila pred kratkim ustanovljena mešana družba »Iskra-Televias C.A.«, prvo jugoslovansko podjetje, ki sodeluje z domačim kapitalom v Latinski Ameriki. Družba ima 500.000 bolivarskega skupnega kapitala oziroma okrog 100.000 dolarjev. Njen namen je izvažati in uvažati ter delno izdelovati telekomunikacijske, merilne in druge električne naprave iz proizvodnega programa kranjske »Iskre«.

»Iskra« že dobri dve leti deluje na južno-ameriškem trgu, predvsem v Venezueli, kjer so ugodne možnosti za prodajo gotovih izdelkov. Telekomunikacije so na tej celini še v povoju in vse države razvijajo zelo ambiciozne načrte za bližnjo in daljno prihodnost. V tem okviru bo »Iskra« gotovo znala najti svoje mesto. V dvomilijonskem mestu Caracas se zdaj v samem središču blešči »Iskrin« znak. Sodeč po dosedanjem razvoju bo znašal letošnji izvoz »Iskre« v Venezuelo približno 200.000 dolarjev, kar bi bilo za prvo leto delovanja dober začetni uspeh.

## »Tehnika« gradi na tujem in doma

Gradbeno podjetje »Tehnika« iz Ljubljane se uspešno uveljavlja tudi na tujih tržiščih: trenutno grade v Bruxellesu v Belgiji, v Vzhodni Nemčiji gradijo farmo za 100.000 prašičev, v Zvezni republiki Nemčiji grade v Frankfurtu univerzitetno poslopje, sodelujejo pri gradnji podzemne železnice v Münchnu in še drugod. V tujini dela trenutno okrog 420 »Tehnikinih« delavcev, v kratkem pa se jim jih bo pridružilo še nekaj prek 100. Letos bodo prevzeli tudi gradnjo farme na Madagaskarju, za kar je sklenil pogodbo Agrokombinat Emona iz Ljubljane.

Pomembne gradnje pa imajo tudi doma v Sloveniji in tudi v drugih jugoslovanskih republikah. Na otoku Krku gradijo letališko zgradbo za novo letališče »Rijeka«, v Dubrovniku so pred kratkim zgradili dva nova hotela, v Mariboru so sodelovali pri gradnji hidroelektrarne Zlatoličje in drugod.



## počitnice na kmetih

Hiter utrip življenja in mestni vrvež sta tudi na Slovenskem pognala mestne ljudi, da so začeli iskati kraje, kjer bi v miru in proč od hrupa preživeli počitnice ali pa svoj nedeljski počitek. Pot jih je pripeljala do vasic pod gorami, do skritih domačij med gozdovi. In tako je tu v poletnih in zimskih mesecih nastalo tako rekoč novo življenje. Kmetje so začeli prodajati svoje pridelke doma, začutili so potrebo po preurejanju domačij in jih začeli prilagajati tudi željam gostov.

Zdaj so najbolj obiskane nekatere gorenjske in pohorske vasi, kmetije v Zgornji Savinjski dolini in ponekod na Notranjskem in Dolenjskem. Turist, ki pride na bohinjске kmetije in v vasi v okolici Bleda, se počuti celo bolje kot v hotelih. Tu spozna domačnost in prijaznost kmečkih ljudi, lepoto gorskih krajev in kar velike možnosti za prijetne izlete.

Ustavimo se v Zgornjih in Spodnjih Gorjah ter v Podhому nad Bledom na dveh izmed 30 domačij, ki so preuredile svoje prostore za namene turizma. Semkaj prihajajo ne le gostje iz vseh naših republik, ampak tudi tujci. Pri Alojzu Kunstlju so se že pozimi pridno pripravljali na poletno sezono. Za goste imajo redno pripravljene tri sobe s kopalnicami, dnevno sobo, kuhinjo in garažo, če je potreba, pa je brž nared še več sob. Skoraj redno se zgodi, da pride nenapovedano kak gost z besedami: »Tu sem, me boste že kam dali!« In tako je hkrati na tej domačiji tudi po 13 in več turistov.

Ob dobri opremi — v kopalnicah je vedno na voljo hladna in topla voda, v dnevni sobi, ki je urejena v gorenjskem stilu, se lahko turisti zadržujejo kadarkoli. Zlasti pa zvečer in ob slabem vremenu — je za tujce predvsem privlačna domačnost, vljudnost. Velike možnosti so za izlete v hribe, na Bled in v druge gorenjske kraje, na morje itd., dobra hrana, pripravljena po njihovih željah in po jedilniku, ki vsebuje tudi gorenjske narodne jedi. Vas je namreč komaj 5 km od Bleda, ima prelep razgled na Blejsko jezero in na ta zgornji del Gorenjske, še važnejše pa je, da se nad njo dviga lepo triglavsko pogorje. In go-

stje, ki prihajajo zvečine z osebnimi avtomobili, kaj radi izkoriščajo vso to gorsko lepoto.

Še posebno jih privlači kuhinja, za katero skrbita žena in hči. Z gosti se največkrat pogovorita, kaj bosta kuhali naslednje jutro in zvečer, zakaj kosil zaradi izletov večinoma ne pripravljata. Gostje radi naročajo gorenjske specialitete: domačo gorenjsko šunko in salamo, gorenjski želodec, kranjske klobase, zaseko, vložene pečenice, sirove in orehove štruklje, ajdove žgance in sirove krape. Zelo čislajo zlasti sirove krape — posebnost tega gorenjskega kota. Gorenjske kmetice jih izvrstno pripravijo iz skute, jajčk, na pol kuhane kaše, pri čemer vse skupaj zavijejo v ajdovo testo in kuhajo. Ko je jed kuhana, jo zrežejo na koščke, nato pa z ocvirki zabelijo in servirajo gostom. O teh jedeh dobe kaj laskave cene. Kunstljevi gospodinji je že nič koliko tujih gostov izjavilo: »Tudi pri nas imamo veliko jedi, a toliko in tako dobrih kot pri vas vendarle ne.«

Pa poglejmo še v sosedno vas Podhom, na Zalokarjevo kmetijo. Na njej so pred štirimis leti uredili za turiste sedem sob in kmalu so se pri njih začeli oglaševati tujci iz raznih dežel. Ker ob strežbi gostov vsega dela niso zmogli, so preusmerili tudi kmetovanje. Deset hektarov zemlje so spremenili v travnike in čredinske pašnike z električnimi pastirji in povečali število krav na 14. Pri Holandcih je zbudilo to precejšnjo pozornost, kajti tako pasejo in kmetujejo tudi na širnih nizozemskih ravninah. Gospodarju so celo marsikaj predlagali, med drugim tudi, kaj naj ukrene, da bo lahko redil še več krav.

Prijetno potekajo gostom počitnice tudi na tej kmetiji. Da jim je kar najlepše, priredijo na planini — tam, kjer pasejo pozimi svojo živino, piknik. Tako združijo planinski mir z lepotami planšarskega življenja. Če si gostje zažele, se lahko napijejo tudi svežega planinskega mleka, najedo domačega sira in masla.

To je le nekaj primerov, kaj lahko dobi na teh gorenjskih kmetijah gost, če se odloči, da bo pri njih prebil počitnice. Takih možnosti je še mnogo tudi v drugih slovenskih vaseh. Kmetje so se jih oprijeli, sedanja pripravljenost nekaterih bank za kreditiranje turizma na vasi pa lahko njegov razvoj še bolj pospeši.

E. K.



Vse več ljudi preživlja svoje počitnice v prijetnem miru na kmetih. Naši posnetki so iz Bohinja



Mnenja in kritika

# volitve 1969 v Jugoslaviji

Franc Šetinc

Objavljamo pismo I. C. iz Dortmunda, ki načenja nekaj zanimivih vprašanj o letošnjih skupščinskih volitvah v Jugoslaviji. Pismo je odkrito in polemično; objavljamo ga v celoti.

*»Uredništvo bo storilo uslugo bralcem, ki žive v tujini, če jim bo odgovorilo na nekaj vprašanj o letošnjih parlamentarnih volitvah v Jugoslaviji. Moram reči, da me je kot demokrata zelo razveselilo, ko sem slišal in bral, da se je potegovalo za eno poslansko mesto po več kandidatov. A kmalu sem bil razočaran, ko sem bral ostre obsodbe »nekaterih skupin, ki so nastopale na volitvah mimo demokratičnih oblik«. Ne vem, morda smo ljudje v tujini premalo poučeni o dogajanjih v domovini, a vseeno smo bili nemalo začudeni, zakaj v Jugoslaviji nekatere demokratične manifestacije razglašajo za škandale, demagogijo, politikanstvo itd. Kakšna naj bo potem ta jugoslovanska samoupravna demokracija? ...«*

Volilni sistem v Jugoslaviji klije iz družbe, ki razvija neposredno demokracijo brez strank kot posrednicami med volivci in državo. V Jugoslaviji ustvarjajo družbo, v kateri bodo ljudje sami sodočevali o skupnih zadevah. Zato se vse bolj uveljavlja načelo delegacij, ki naj bodo ves čas svojega mandata povezane z volilnim telesom in tako omogočajo stalno pretakanje interesov in teženj od kolektivov, samoupravnih organov in posameznikov do predstavnih organov. In narobe.

Res je, da se je za večino poslanskih mest potegovalo po več kandidatov, kar je gotovo znamenje večje demokratičnosti volitev. A to ni najbistvenejše. Neprimerno

važnejše je dejstvo, da volivci sodelujejo tudi pri izbiri kandidatov. To pogloblja demokracijo. Kandidatov torej ne postavljajo vrhovi političnih strank, kot v meščanskih demokracijah, temveč volivci neposredno na svojih zborih, kandidacijskih konferencah itd.

Za vsa poslanska in odborniška mesta je bilo v prvi fazi volitev, ki je dobila naziv »evidentiranje«, izbranih po desetkrat, dvajsetkrat več možnih kandidatov, kakor pa je bilo poslanskih in odborniških mest. Čedalje bolj se uveljavlja v praksi načelo, da že sama izbira za možnega kandidata, čeprav kasneje vsak ne dobi potrebne večine za registriranega kandidata, pomeni dokaz zaupanja. A tudi kandidat, ki je prišel na kandidatno listo, pa ni bil izvoljen, ne sme biti zavoljo tega užaljen in prizadet, saj ima vsakdo možnost aktivno sodelovati v številnih drugih samoupravnih organih in organizacijah.

Pisec I. C. je narobe razumel nekatere kritike posameznih negativnih pojavov, ko so posamezniki pozabljali na »bonton« in so poskušali pridobiti volivce z demagogijo in politikantstvom, torej z zavajanjem ljudi. Socialistična zveza delovnih ljudi si prizadeva, da bi se kandidati uveljavljali z ugledom, znanjem in občutkom za ljudi, ne pa z obrekovanji in natolcevanji, ki naj očrnijo sokandidata. V našem volilnem sistemu se ne smejo udomačiti razne malomeščanske manire, nekakšna groba tekma, kdo bo prvi prišel na cilj, pa čeprav z nemoralnimi sredstvi. Takšni pojavi nimajo nič skupnega z demokracijo, ker so njeno nasprotje.

Naš bralec I. C. je gotovo bral tudi o kritikah na račun nekaterih vodstev družbeno-političnih organizacij, ki so bila preveč zaprta in zato niso omogočala demokratičnega ozračja. Ko je torej govor o nastopanju »mimo demokratičnih oblik«, niso mišljeni samo kandidati, ki so se pojavljali mimo Socialistične zveze delovnih ljudi, temveč se to nanaša tudi na forumsko zaprtost, na posiljevanje volivcev z »uradnimi« kandidati.

*»Slišal sem, da je bilo izvoljenih zlasti za odbornike občinskih skupščin precej nekomunistov. Menda so to označevali kot neuspeh komunistov. Nemara bo prihodnjič Zveza komunistov bolj pazila, da ne bo več prišlo do takšnih posameznih porazov?«*

Večina nekomunistov je kandidirala na listi Socialistične zveze in je uživala tudi

podporo komunistov. V nekaterih občinskih skupščinah sta po dve tretjini in celo več nekomunistov. To je povsem v skladu z načeli, za katera se zavzema Zveza komunistov, to je, da nima namena, da bi bila na oblasti, temveč ji je do tega, da bi uresničevali oblast delovni ljudje sami. Tudi Socialistična zveza je organizirana tako široko, da je v njej dovolj prostora za vse ljudi, ne glede na njihovo svetovno-nazorsko prepričanje, če pristajajo na program praktične graditve samoupravljalvske socialistične družbe.

Seveda je treba dopustiti tudi možnost, da presoja Zveza komunistov »poraz« kakega svojega člana — kandidata na volitvah s stališča, ali niso nemara izbrali človeka, ki nima ugleda pri ljudeh in ki je morda celo slab komunist. A vedeti je treba tudi to, da so mnogi komunisti, ki niso bili sami na listi, zmagali z veliko večino glasov.

*»Zanima me, ali je bilo v slovensko skupščino izvoljenih tudi kaj kmetov. Bojim se, da se ni nič premaknilo in da kmete še vedno predstavljajo politični delavci, direktorji kombinatov in drugi. Ali pa se morda motim? Prosim, ne zamerite mi teh vprašanj, ker prihajajo iz dobronamernih pobud!«*

V novi slovenski skupščini je deset kmetov. Nekatere bomo predstavili tudi v naši reviji. V predvolilni aktivnosti so bili zelo aktivni in so se zavzemali za odločnejše urejanje problemov kmetov. Zahtevali so, naj družba bolj pomaga zasebnemu kmetijstvu tudi s krediti, strokovnimi nasveti, regresi in mehanizacijo.

Kot zanimivost naj navedemo, da je bil v eni izmed občin izvoljen za občinskega odbornika župnik. V slovenski skupščini je med poslanci tudi precej mladih ljudi, čeprav še zmeraj premalo. Tudi študentje imajo svojega zastopnika v parlamentu.

Udeležba na volitvah je bila zelo dobra, boljša kot na prejšnjih. Zanimivo je, da tokrat prvič nekaterih volivcev ni bilo treba prepričevati, naj gredo na volišče, ker so prišli sami. Volivci v volitvah niso videli samo postopka za izbiro kandidatov, temveč so se tudi opredeljevali za programe Socialistične zveze, za nadaljnji razvoj reforme in samoupravljanja ter za krepitev neodvisnosti Jugoslavije. Kandidate so zvečine presojali po tem, ali s svojim dosedanjim delom in sposobnostjo zagotavljajo upešno delo skupščin in uresničevanje sprejetih programov.



## vsestranska skrb za Slovence na tujem

»Življenje Slovencev v tujini je naša najbolj naravna in trajna skrb,« je na svoji seji 27. maja poudarjalo predsedstvo in izvršni odbor Socialistične zveze Slovenije, najširše organizacije slovenskega naroda. Potrdili so tudi svojo odločnost, da se bo Socialistična zveza v skladu s svojimi osnovnimi političnimi načeli in njeno mednarodno politiko še nadalje zavzemala prek vseh družbenih, kulturnih in gospodarskih ustanov, da bo matični slovenski narod stalno utrjeval vez s tistim njegovim delom, ki je ostal zunaj državnih meja domovine, ali ki je začasno zaposlen v tujini. S tem so potrdili pomembnost narodnostnih vezi, ki vežejo Slovence na rodno zemljo.

Večina slovenskih organizacij v tujini je v najtežjih dneh slovenske narodne zgodovine, med fašistično okupacijo, dokazala svojo privrženost resničnim interesom slovenskega ljudstva, tako da so moralno in materialno podprli njegov boj za narodno osvoboditev. Takšen odnos razvija večina organizacij tudi danes. Tudi to dejstvo trajno zavezuje matični narod, da ohranja, utrjuje in razvija vsestransko sodelovanje s slovenskimi izseljenci.

Na seji so razpravljali tudi o politični emigraciji po drugi svetovni vojni ter o odnosih z njo. Ugotovili so, da se je Socialistična zveza Slovenije vedno zavzemala za sodelovanje z vsemi dobromislečimi Slovenci v svetu, da je vedno sprejemala spodbude, ki so bile usmerjene v utrjevanje svobode, neodvisnosti in ustvarjalnih možnosti slovenskega naroda in njegove republike v okviru SFRJ.

Predsedstvo in izvršni odbor Socialistične zveze Slovenije sta posebej razpravljala tudi o odhajanju in zaposlovanju naših delavcev v tujino. »Migracijska gibanja,« so poudarili, »so postala pojav, s katerim mora računati tudi naša družba in naše gospodarstvo. Zato morajo biti naporji jugoslovanske skupnosti usmerjeni tudi v to, da bi vnesli v ta gibanja urenjenost, odpravo izkoriščanja, možnost stalnega strokovnega izpopolnjevanja ter pravno in socialno varnost.«

Možnosti gospodarskega povezovanja med Slovenijo in našim izseljenstvom so velike,

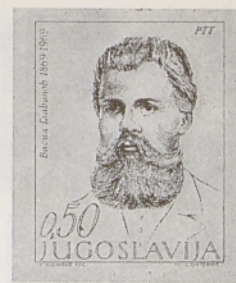


Ob 1900-letnici Ptuja je jugoslovanska poštna uprava izdala spominsko znamko, za katero je pripravil osnutek slikar Božidar Jakac. Malo za njo je izšla tudi spominska znamka

vendar pa so doslej premalo izkoriščene, kar bo vsekakor treba podrobneje proučiti. Prav tako so pomanjkljivi pravni predpisi, ki zadevajo vračanje izseljencev v domovino. Carinski sistem je za našo ekonomsko emigracijo neustrezen, ker jo sili, da ostane dolgo v tujini, če si hoče pridobiti pravico do ugodnosti uvoza najnujnejših stvari. Na seji so zahtevali, da pristojni organi to takoj uredijo.

Predsedstvo in izvršni odbor sta podprla prizadevanja Slovenske izseljenske matice, ki se kot društvena in kulturna organizacija posebno intenzivno ukvarja s temi problemi. Poudarili so: »Prav Slovenska izseljenska matica je organizacija, ki lahko koordinira delo vseh, ki se bavijo z izseljenci, najprimernejše in v konkretnih oblikah izraža naš splošen družbeni interes za sodelovanje s Slovenci v tujini in za vzpostavljanje kar najbolj ustvarjalnega odnosa in dialoga med Slovenci v domovini in zunaj naših meja.«

Slovenska izseljenska matica naj bi se po predlogu seje organizirala tako, da bo njeno delovanje usmerjeno tudi na koordinacijo z vsemi organizacijami, ki se bavijo z zaposlovanjem in z zaposlenimi v inozemstvu. V vseh občinah, tudi tam, kjer jih doslej ni bilo, naj bi se ustanovile po-



ob stoletnici rojstva prvega makedonskega socialista Vasila Glavinova. V maju je bil pri nas Teden Rdečega križa. Na vseh pošiljkah je takrat morala biti prispevna znamka.

družnice SIM, ki morajo skrbeti za osnovne stike z ljudmi, ki odhajajo v tujino. Še pred njihovim odhodom bi jim morali dati osnovne predstave o tem, kakšno bo njihovo bodoče življenje, z njimi bi morali imeti stalne stike, ko pa se vračajo v domovino, bi jim morali pomagati. Tudi občinske skupščine bi morale bolj kot doslej skrbeti za svoje občane, ki so zaposleni v tujini.

## skrb za izseljence

Jugoslovanska zvezna vlada je sredi maja, že v začetku svojega delovanja v novem sestavu, ustanovila komite za zunanja migracijska gibanja. Obravnaval bo probleme, ki se nanašajo na izseljence in jugoslovanske državljane, zaposlene v tujini, skrbel bo za izboljšanje kulturnih, turističnih in drugih stikov z domovino, izvajal mednarodne sporazume o zaposlovanju in konvencije o socialnem zavarovanju. Sredi junija pa je predsednik zvezne vlade Mitja Ribičič sprejel predsednike izseljenskih matic iz vse Jugoslavije, ki so ga podrobno seznanili z delom matic ter z organizirano skrbjo za naše rojake na tujem.



# s »štirimi kovači« k našim rojakom

V dneh od 25. aprila do 7. maja 1969 je Slovenska izseljenska matica v sodelovanju s Kreditno banko in hranilnico Ljubljana organizirala koncertno turnejo med našimi delavci in izseljenci v Nemčiji, Franciji, Belgiji in na Nizozemskem. Narodni ansambel »Štirje kovači« iz Slovenjega Gradca so spremljali še: Pavle Boje, podpredsednik Slovenske izseljenske matice, Vinko Ban, predstavnik Kreditne banke in hranilnice Ljubljana, Ernest Petrin, urednik oddaje RTV za naše izseljence in od Matice še Mila Šenk, ki je svoje vtise strnila v naslednjem sestavku:

Morda je najmočnejši vtis z vse dolge poti prav s srečanj z našimi delavci v tovarni avtomobilov Auto Union v Ingolstadt v Nemčiji ter z gradbenimi delavci v Bruslju: poln je skrbi in negotovosti za usode tisočev mladih, ki so sicer začasno na delu v tujini, kaj lahko pa ostanejo tam tudi za vedno. Ne moreš ostati brezbrizen ob pripovedovanju fanta ali dekleta, ne enega, saj jih je bilo več, ki so obžalovali dan, ko so zapustili dom. Preveč se počutijo tuje, prepočasi bogatijo, predaleč je še dan vrnitve. Nekateri nameravajo poskusiti srečo v kaki drugi evropski deželi, ali pa bi šli dlje — v Libijo, na Madagaskar, kjer se baje bolje zasluži.

Tone je izučen avtomehanik. Doma na Dolenjskem bi rad odprl svojo delavnico, zato je prišel v Ingolstadt. Jezi pa se, ker ni zaposlen kot mehanik, pač pa dela pri tekočem traku kot tisti, ki niso izučeni.

Podobnih primerov je več. Ena izmed ovir, da niso zaposleni na ustreznih mestih in da ne morejo hitro napredovati, je nepoznavanje jezika. Slovenska izseljenska matica je preskrbela našim delavcem v Ingolstadt kompleten tečaj nemškega jezika po najmodernejši avdiovizualni metodi. Če se pridno učiš, v treh mesecih že lahko govoriš nemško. Ko smo se o tem pogovarjali s fanti, so bili navdušeni. Vso možno pomoč pri organizaciji tečaja nemščine sta obljubila personalni šef tovarne gospod Adam Humig in upravnik samskih domov Franc Prošek. Zvečer na koncertu je bil navzoč tudi generalni personalni direktor tovarne g. Heicke, ki je izrazil željo, da bi jim še poslali ansamble iz domovine.

**Merlebach—Freyning.** Izmed starih slovenskih naselbin v Evropi sta ti dve imeni verjetno najbolj poznani v Sloveniji. Že 40 let žive tu slovenski rudarji. Ni še dolgo tega, ko je iz teh revirjev pripeljal vsako poletje izseljenski vlak tudi več kot 500 naših ljudi in njihovih svojcev. Zdaj pa je vsako leto več tistih, ki se pripeljejo s svojimi avtomobili.

Pred merlebaško železniško postajo so nas pričakovali predsedniki vseh treh društev: Johan Pribošek, predsednik društva Sv. Barbara iz Cité Jeanne d'Arc, ki je bilo tudi organizator prireditve in naš gostitelj, Jože Čadej, predsednik »Jadrana« in Viktor Moltara, predsednik »Triglava«. Kljub neprijetnemu vremenu (in dveurni zamudi) nam je bilo ob stisku rok vsem toplo, saj ko prideš v Merlebach, prideš kot domov.

Koncert ni bil tako dobro obiskan kot sicer, ker niso imeli naši rudarji proste sobe, opazila pa sem, da so nekateri prišli še po končanem šihitu. Žal, tokrat ni bilo časa za obiske, naslednje jutro smo že odpotovali proti **Aumetzu**.

Kar dva večera so »Štirje kovači« zabavali tamkajšnje rojake. Prisrčnega sprejema in bivanja v Aumetzu se bomo še dolgo spominjali. Seznanili smo se s predsednikom Martinom Goriškom, podpredsednikom Ernestom Petkovškom, blagajnikom Jelkom Jamnikom, Janezom Saletenom ter njihovimi ljubeznivimi ženami ter še s številnimi rojaki iz Aumetza, Tucquegnieuxa in tudi iz Luxemburga; Škrubovi in Polhovi so prišli celo iz Merlebacha, ker so hoteli še enkrat slišati ansambel. Slovensko de-

lavsko društvo v Aumetzu obstaja že prek 40 let. Sedanji odborniki so delavni in složni, to pa je tudi jamstvo za uspeh društva v prihodnosti. Priporočili so se za ansambel iz domovine tudi za letošnje vinsko trgateg, ki ima v Aumetzu že tradicijo. Gostitelji so nam priredili tudi nadvse zanimiv izlet v Verdun.

V Belgiji so nastopili »Štirje kovači« v **Bruxellesu**, kjer je organiziralo prireditev za svoje delavce podjetje »Tehnika«, v **Serraingu** pri Liègeu pa Udruženje »Jugoslavija«. Največja in najbolj obiskana pa je bila slovenska prireditev v **Charleroiu**, kjer so bili organizatorji tamkajšnji odborniki pevskega društva »Jadran« s tajnikom Jožetom Bizjakom in izseljenski duhovnik Kazimir Gaberc. Splošno občudovanje so žele velike stenske slike slovenskih pesnikov, pisateljev in škofov, ki jih je uspešno upodobil g. Gaberc, kakor tudi njegova slika slovenske pokrajine na platnu v ozadju odra, na katerem so uprizorili šaljivo igro »Slaba vest«. Občinstvo se je z navdušenim odobravanjem oddolžilo požrtvovalnim igralcem kakor tudi pevcem, recitatorjem in mnogo obetajočemu triu — Jožku in Eriki Bizjak ter Miriam Kodeh. Program je bil pester in razpoloženje v dvorani odlično. Pravijo, da je vedno tako. Zato res ni čudno, da prihajajo v Charleroi gostje tudi iz okolice, Eisdena in celo iz Bruxellesa.

V vedrem in pravem slovenskem ozračju je bil nastop ansambla tudi med Slovenci na Nizozemskem, v **Heerlerheide**, kjer je bil gostitelj društvo Sv. Barbare. Tudi tu žive naši ljudje že nad štiri desetletja, pevsko društvo »Zvon« slavi 40-letnico prav letos in sicer s koncertno turnejo po Sloveniji. Razen pevcev bodo nastopali tudi člani Slovenske folklorne skupine. Stebri društva in tudi pevci in plesalci so člani družin Kozole, Robek in Gril ter Kozoletovi zeti. Vsi so delavni in zagreti za slovenstvo — najboljši obet, da bo tako še dolgo, kar je tudi želja nas vseh.

Zadnji koncert ansambla »Štirje kovači« je bil v veliki lepi občinski dvorani v **Sal-laumesu** v severni Franciji, kjer imajo Slovenci dve društvi. Prireditelj je bilo Združenje Jugoslovanov v severni Franciji s svojimi neutrudnimi odborniki: predsednikom Justinom Čebulom, tajnikom Ivanom Demšarjem in njegovim pomočnikom





Nekaj posnetkov s srečanj z našimi rojaki v evropskih deželah: Zgoraj levo: Heerlerheide — dom Antona Kozoleta, za mizo Terezija Kozole in Anton Robek st., Anton Kozole, na drugi sliki levo Pogled v dvorano, kjer je bila prireditev v Ingolstadtu (levo). Z izleta v Verdun skupaj z nekaterimi odborniki delavskega društva v Aumetzu: Jože Peternel, Pavle Bojc, Maria in Ernest Petkovšek s hčerko Claudino (prva zgoraj). Slovo iz Freyminga (slika zgoraj). Omizje na prireditvi v Sallauminisu — gostje skupaj s predsednikom Čebuljem in nekaterimi odborniki Združenja (slika spodaj). Slovo iz Charleroiija: poleg »Stirih kovačev« stoje: Jože Bizjak, Polonca Vodnik in Olga Rafolt (zgoraj desno). V Eisdenu: Anton Robek ml., predsednik pevskega zbora »Zvon«, Franc Bogovič, E. Petrin, ga. Bogovičeva, Ban in Jean Smrke (desno). Seja v Eisdenu skupaj z odborniki so tudi gostje (desno). Delavci podjetja »Tehnika« v Bruxelesu med nastopom »Stirih kovačev«





Justinom Miletijem in drugimi. Predsednik Čebul je v nagovoru poudaril, da s to prireditvijo predvsem slavijo delavski praznik 1. maj. Gost prireditve je bil tudi podpredsednik občine M. Emil Lefebvre. Prijetno smo pokramljali s častnim predsednikom društva Ivanom Filipičem in z najstarejšim članom združenja osemdesetletnim Jožetom Gabrovcem ter z Ivanom Rahletom. Z obžalovanjem pa smo sprejeli vest, da so nekaj dni pred našim prihodom pokopali Franca Burnika, dolgoletnega predsednika Posmrtninskega fonda. Požrtvovalnega društvenega delavca bomo tudi mi ohranili v lepem spominu. Žal je bil čas prekratek, da bi se lahko še kaj več pomenili z našimi rojaki, da bi jih lahko več obiskali. Veseli pa smo bili srečanj z vsakim posameznim in razgibanega društvenega in kulturnega življenja po naselbinah. Če ste se ob domačih navpih »Stirih kovačev« povsesilili in so vam prinesli košček doma, potem smo tudi mi zadovoljni. Iskrena hvala vsem gostiteljem, vsem rojakom pa prisrčen pozdrav!

## naši povratniki

### Ludvik Troha iz Kanade



Anton Troha —  
Spodaj: ob 20-letnici  
zбора odposlancev  
slovenskega naroda  
so se v Kočevju  
srečali naši  
povratniki:  
Ludvik Troha,  
Jurij Matešič,  
Jože Kobetič in  
Edvard Troha



Že nekaj let se na Matici srečujemo z njim, ko prihaja na seje, na prireditve, ali pa kar tako mimogrede na kratek pomenek. Vedno je enak: skromen, vljudno nasmejan, ves preprost. Začudil se je naši želji, da bi nam kaj več povedal o sebi za članek v Rodni grudi. Le zakaj? Zato pač — smo mu pojasnili, ker je prav, da ga malo bolje spoznajo tudi drugi naročniki in prijatelji Rodne grude, saj je že od vsega začetka član glavnega odbora Matice, odbornik njene podružnice v Kočevju, kjer je bil vrsto let predsednik, nato pa tajnik in blagajnik.

Dvanajst otrok je bilo pri Trohovich — na majhni kmetiji v Starem kotu na Kočevskem. Trije so umrli v prvih letih, devet jih je odraslo: pet fantov in štiri dekleta. In zgodilo se je kakor je zapisano v stari slovenski pravljici, ki je tisoč in enkrat resnična: ko so bratje in sestre odrasli, so morali po svetu. Razkropili so se. Le dve sestri sta ostali doma. Ludvik, ki se je rodil l. 1901, je bil med brati najmlajši. Delal je na kmetiji, nato pa šel k vojakom. Ko je odslužil vojaščino, je iskal delo. Ni ga dobil doma. Odšel je v Francijo, nato pa prek morja.

V državi New Hampshire in nato v Alabami je nekaj let v gozdovih podiral drevesa. Težka, naporna leta so bila to, v katerih je do dna spoznal težko življenje delavcev.

Port Arthur v Kanadi je bila nato njegova naslednja delovna postaja. Tja je prišel leta 1935. Spet je delal v gozdovih, a tu se je sešel z domačimi — s sestro, bratom, svakom in nekaterimi znanci.

Kasneje se je zaposlil v tovarni papirja. Tam je bilo delo dosti lažje in boljše. Ni bilo komarjev, močvirij in vročine.

V Kanadi se je vključil tudi v društva. Deloval je v sindikatu gozdnih delavcev, pri podpornem društvu Bled, bil odbornik Sveta kanadskih južnih Slovanov, največ pa se je kasneje udeleževal pri Zvezi kanadskih Slovencev, kjer sta bila oba z bratom Edvardom zelo aktivna.

Zveza kanadskih Slovencev je bila ustanovljena po sklepu skupne konvencije kanadskih Jugoslovanov maja 1942 v Torontu.

Na konvenciji je bilo tudi sklenjeno, da bodo začeli izdajati slovenski časopis Edinost. Prva številka Edinosti je izšla julija

1942. To je bil prvi slovenski časopis v Kanadi. Urejal ga je Jurij Matešič, doma iz Pribiničev v Beli krajini, ki je Edinost urejeval do svojega odhoda v domovino l. 1946. Edinost je stalno poročala o narodnoosvobodilnem gibanju ter uspehih narodnoosvobodilne borbe in tako mnogo koristila pri spoznavanju tega gibanja, njegovih ciljev in nalog. Za Matešičem je list urejeval Jože Smrke do junija leta 1948, ko je Edinost prenehala izhajati. V letih 1947 in 1948 se je vrnilo v Jugoslavijo nad dva tisoč zavednih Jugoslovanov iz Kanade, med katerimi je bilo veliko Slovencev. Vsi listi kanadskih Jugoslovanov so se nato združili v skupni list Jedinostvo. Ludvik Troha je bil leta 1943 pozvan od organizacije iz Port Arthurja v Toronto, kjer je pomagal v uredništvu Edinosti. Avgusta 1943 je bil na konvenciji izvoljen za glavnega tajnika Zveze kanadskih Slovencev, leto kasneje pa je prevzel blagajniške posle.

Leta 1946 je postal upravnik in blagajnik Edinosti in to ostal do povratka v domovino leta 1948.

Toda oba brata je doma čakala žalost. Rodni dom je bil požgan. Edvarda je namesto žene čakal njen grob: leta 1942 je padla pod streljo domačega izdajalca. Za materjo in sestro Heleno, ki sta živeli na domačiji, pa je ostala le majhna obledela fotografija. Obe sta po enoletnem trpljenju istega meseca umrli v taborišču Gornars: 81-letna mati Marija 9. februarja 1943, njena hčerka Helena pa dva tedna kasneje.

Ludvik se je zaposlil pri Gozdnem gospodarstvu v Kočevju, kjer je ostal do upokojitve l. 1959. Sodeloval je tudi v organizacijah v Kočevju in v Ljubljani, kjer se je takoj vključil v odbor novoustanovljene Slovenske izseljenske matice.

Med sedemintridesetimi predvojnimi slovenskimi borci za delavske pravice, ki so jim lani oktobra v slovenski skupščini slovesno podelili odlikovanja, je bil tudi Ludvik Troha, nekdanji gozdni delavec v Kanadi. Prejel je Red bratstva in enotnosti z zlatim vencem. Nekaj let pred tem pa je prejel kot priznanje za društveno delo medaljo zasluge za narod s srebrno zvezdo.

Ina Slokan





*Slovenski par na »Kmečki ohceti« Jelena in Vinko Dežman, skupaj z gostoma — ameriškim parom*

*Jelena and Vinko Dežman from Novo mesto represented Slovenia in the Ljubljana »Folk Wedding 69«, USA on the other hand was represented by the sympathetic pair Sheryl Howell and Joseph Dybal. Our picture shows the two pairs at the Mestni trg in Ljubljana*



### Economic Delegation in Australia

The Yugoslav economic delegation led by the chief of the Zvezna gospodarska zbornica, Beograd, Anton Bole, visited Australia in May this year. The Yugoslav visitors were cordially received at a reception in Melbourne by the representatives of the Australian Chamber of Commerce and many other businessmen.

On their visit the Yugoslav businessmen studied possibilities for trade in machinery and other industrial goods in Australia. The representative of JAT also participated in the delegation, whose intention is to set up a direct air line between Australia and Yugoslavia. There are a lot of tourists interested in visiting Yugoslavia, and there is also a number of our compatriots who would like to visit their native country.

On their visit to Canberra Anton Bole and the other Yugoslav members were guests of Mr. John McEwen, the vicepresident of the Australian Federal Government, the Foreign Minister, Mr. Husluck and the Minister for the Navy, Mr. Freeth. Talks about economic relations between the two countries at the Ministry for Trade and Industry were also very successful.

### ELAN Exports to 32 Countries

The ski factory ELAN from Begunje in Gorenjska began an enormous reconstruction programme this year. The reconstruction of the factory was very important. According to the tempo today's demands, every factory has to improve its products continuously if it wants to conquer the fierce competition in the world's markets. Thorough market studies proved that there are still great possibilities for expansion of ELAN products increases from year to year, and interestingly, in the most prosperous countries like USA, Canada, West Germany, Switzerland, Skandinavian countries etc.

Last year the factory produced approximately 130,000 skis, and after the reconstruction of the factory it is expected that production will be increased by about 70 percent. It is most probable that the factory will produce about 200,000 skis yearly which will give the factory second place in the world's famous producers of ski equip-

ment. Expansion is also expected in the production of fibre glass boats. A few years ago, a small number of such boats were already being produced; last year production was increased to over one thousand, out of which 870 were exported mainly to Sweden. Plans have been made so that after the reconstruction the factory will produce about 3,500 boats which will make the factory the biggest producer of such boats in the world. With its complete production of skis, ski-equipment and boats, the ELAN factory will become the largest producer of sports equipment of this kind in the world, and of course one of the most important Yugoslav export firms in the wood industry.

The money for the reconstruction has been lent from the International Bank for Reconstruction and Development, from the Bank of Ljubljana, and its branch in Gorenjska. The factory contributed a considerable sum of money itself.

### Factory »Brest« Exports to America

The furniture factory »Brest« of Cerknica is one of the Slovene firms whose products are most valuable in the world's markets. Last year alone the factory exported over 3,4 million dollars worth of different kinds of furniture and so became first from all the 131 Yugoslav furniture export firms. The factory was offered so many contracts that it was impossible to fulfill them all. The reputation which the »Brest« factory gained in foreign markets, especially in the USA decisively influenced the International Bank in supporting their efforts for the modernisation of the factory by development and renovation. It is well known that the International Bank supports the modernisation and development only of projects whose economic prospects can compete with the most severe demands of the world's markets in industrial products. The plan of the factory is to modernize the machines, to improve the technology, to enlarge the production lines and to build some new ones. After the year 1972, when the reconstruction will be finished, production will be increased from 90 to 160 million dollars, and exports from 3,4 to 7 million dollars. The number of these employed will be increased by only 10

percent, but in comparison with today's production, the workers will get twice as big an income. The factory collaborated with other Yugoslav furniture factories very successfully as well, but the best results of collaboration has been attained with American furniture factories. Their collaboration is as successful in forming new products as in the supply of furniture in separate parts.

The factory »Brest« is in fact a union of five smaller factories, which are commercially completely independent, but their collaboration is very close. Three of them are situated in Cerknica and the other two in Martinjak and in Stari trg.

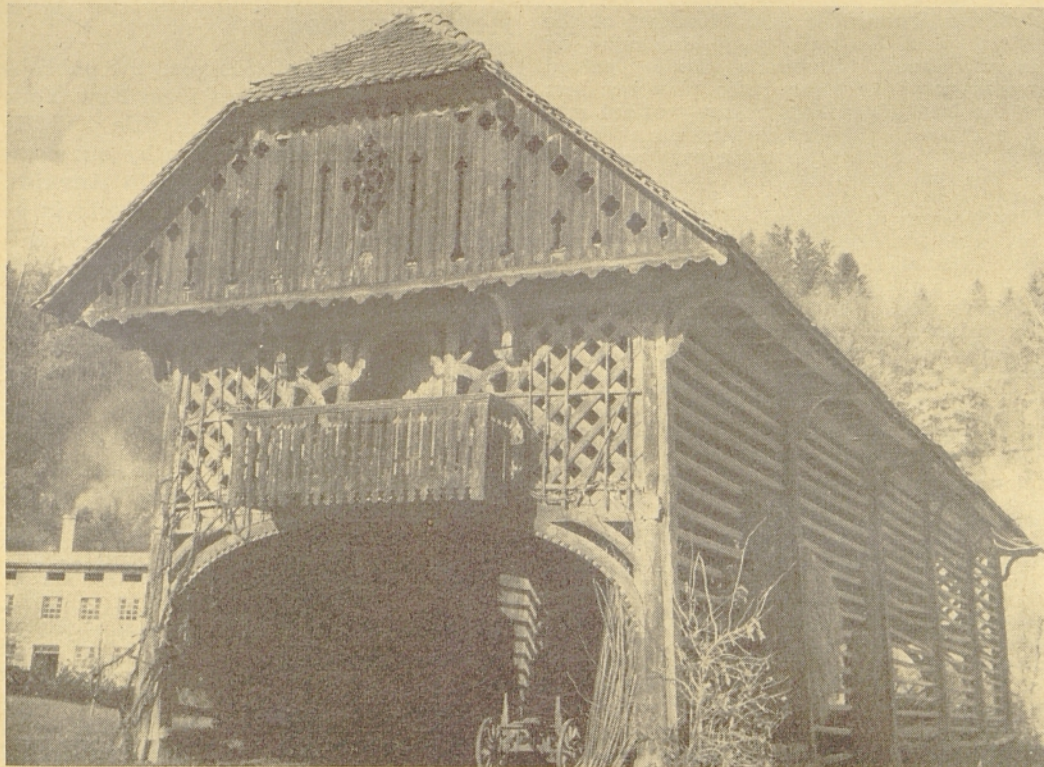
### Slovenijales Has Six Enterprises Abroad

The Ljubljana firm »Slovenijales« is the biggest Yugoslav export firm in the wood industry. In the last three years the factory founded six of its own enterprises abroad — Slovenijales France, Paris; Wood Furniture Co. in New York; Deutsches Slovenijales in München etc. The firm is mainly engaged with the trade, but it also has 5 small wood factories and it collaborates with a number of other similar firms. Its collaboration is also felt in the foundation of quite new factories like the factory for chipboard in Nazarje, the factory for stylish furniture in Sevnica, and soon Slovenijales is going to build a factory for making exotic wood products in Koper for the Yugoslav, Austrian, Czechoslovakian and Hungarian markets. It is foreseen that Slovenijales will export furniture about 30 million dollars.

### Still Seven Farmers in Ljubljana

Let us imagine his royal highness, the Austrian Emperor Franc and the Russian Czar Alexander and Metternich coming to Ljubljana as they did in the year 1821. How would they come into the centre of the town with their cavalcade? In front of which inn would they stop and into which stable would they put their horses? What is today impossible, was at that time, in the year 1821 quite natural. Their royal highness came down the Dunajska street, stopped at the Ajdovščina in Piškotova krčma where they were cordially served by the daughter of Marija Dolničar, who





One of the most beautiful hay-racks in Slovenia is surely that one near Vransko

was actually the first lady innkeeper in Ljubljana. Only a few steps behind Celovška street stood Figovec, the birth place of Andrej Smole, and behind it a real farmer's »kozolec« (hay-rack).

The times change: instead of the Piškot inn a café stands here without the wooden fence. Nowadays a horse can be only seen either in the country or in the zoo or at the traditional »kmečka ohcet« as a folklore rarity. Ljubljana, the former kmečka dolga vas (a long village) with only 16,000 inhabitants (1834) developed into a fine city with 200,000 inhabitants. Still we must not conceal that there are still eight real farmers with their horses, fields, potatoes, wheat and stables and other animals living in the middle of Ljubljana. Unfortunately this evidence of the Ljubljana farmers is accurate only in the files of the Ljubljana offices because the farmers Frančiška Jevnikar and Alojz Židan from Vodmat have long ago left the town. Instead of the potatoes and wheat a number of modern flats, shops, playgrounds

and schools have been built on their fields. It is funny that the Ljubljana tax office still has them in their schedules to pay taxes for farming. It is obvious that the town grows quicker than schedules and paperwork.

#### The Funeral Repast, a New Slovene Film

At the beginning of May, just on the day of the anniversary of the liberation of Ljubljana, the new Slovene film, »Sedmina« was shown in Ljubljana. The producer of the film is Matjaž Klopčič, and the screen play based on the novel of the same name by Beno Zupančič. The film tells us about the Italian occupation of Ljubljana in the Second World War, about the beginning of the illegal movements for the liberation of the town as well as about the brave opposition of its inhabitants. The theme of the film caused great interest among the public; some of them praised the film while others criticised it sharply; the modern film methods of the

producer, Matjaž Klopčič obviously were not accepted by the Slovene public.

It is a colour film and is full of wonderful scenes of the Slovene country-side, for instance the beautiful falls on the river Krka. We were especially satisfied with the acting of the young actor, Miro Bogataj. Satisfactory performances were also given by actors like: Rade Serbedžija, Milena Dravić, Snežana Nikšić and others.

#### Yugoslav Film Festival in New York

Willard Van Dyke, director of the Film Library of the New York Museum of Modern Art, is preparing an important showing of Yugoslav films for the autumn, a two-week festival of feature films.

The choice of Yugoslavia was not fortuitous: »I believe that the Yugoslav film industry is one the most important in Europe,« declared Mr. Van Dyke. »After the great success which the Zagreb school of cartoons and Belgrade documentaries have enjoyed in New York, it is a logical next step to stage a festival of Yugoslav feature films,« he added.

Mr. Van Dyke paid a visit to Yugoslavia recently, during which time he expressed interest in a large number of local films. He is particularly impressed by the fact that in Yugoslav films, human values are central, and the problems of Yugoslav society are boldly tackled.

»At a seminar recently, we saw some Yugoslav films, and a lot of the participants remarked that it wasn't often that such open criticism appeared on the American screen. Our government would not favour such self-critical films as the Yugoslav government does, and that too is worthy of praise.«

#### Eleven International Airport

By the end of 1970, Yugoslavia will have 14 modern airports: Belgrade, Zagreb, Ljubljana, Pula, Rijeka, Split, Dubrovnik, Titograd, Mostar, Zadar, Priština, Skopje, Sarajevo and Ohrid. Ohrid, Sarajevo, Zadar and Rijeka will be getting their new airports either during this year or the next. It is expected that the Sarajevo and Zadar projects will be completed and opened this spring. The new airports will be equipped with the most up-to-date naviga-



tional and other equipment. The local airport currently in construction on Krk Island, will enable tourists to reach the Opatija region much more quickly than has been the case in the past. After Pula, Split, Dubrovnik and Tivat, the Rijeka airport will be the fifth to be built along the Adriatic littoral. With the construction of the four new projects, the network of airports in Yugoslavia will be complete. By the end of 1970, 11 of them will be open to international traffic.

### Slovene Girl the Most Beautiful in Europe

The Slovene, Saša Zajc from Ljubljana came first in the competition for Miss Europe in Rabat, Morocco. It was pleasant news that surprised us all in the middle of May. Our poet, France Prešeren already wrote in one of his poems: »Od nekdanje lepe so Ljublanke slovele...« Nobody expected such a success and least of all our beautiful girl. Saša Zajc is 21 year old, is employed, engaged, modest etc. It is very interesting that in last year's competition for Miss Yugoslavia, Saša Zajc was placed second, that is after Nataša Košir, also our compatriot from Kočevje, who participated in the competition for Miss World in Miami Beach in Florida, USA.

### Cultural News

**A Legend about a juggler** — The American Company, International Video Production from Miami Beach informed us recently that they are going to make a television film called »Legenda o žonglerju« in collaboration with the Ljubljana RTV. The film will be an adaptation of the Massenet opera »Žongler naše ljube gospe«. The film will be shot in Ljubljana, Bled and Piran. The main part will be acted by Walter Slezak. The producer of the film is the famous Milton Lehr.

**INTART** — In April and May painters, members of the union INTART, which is a combination of the artists of Furlania, Italy, Koroška, Austria and Slovenia, exhibited their works in the Ljubljana Modern Gallery. This was the third exhibition of the union. Their intention is to strengthen collaboration among the painters of the neighbouring countries.

**Radio Ljubljana the Best** — At the traditional week of the radio play, which took place at the beginning of May at Ohrid, Macedonia, most prizes were awarded the producers of

Ljubljana Radio. The best broadcast of the festival was the radio play »Intervju« by Matjaž Kmecl. Ljubljana Radio gained awards not only for a radio play but also for the best adaptation, acting, original music, and for the best radio play for children. Ljubljana Radio was thus the best out of all the Yugoslav radio stations.

**Günter Grass in Beograd** — On the 10th of May the famous German writer, Günter Grass visited Beograd. At a meeting with writers from Beograd, students and other public workers, the writer talked about present problems of contemporary literature and contemporary society in general. It was his first visit to Yugoslavia.

**The Kars Gallery** — In collaboration with the museum »kraška hiša« the cooperative farm »Naš Kras« from Veliki Repn near Trieste opened the »Kraška galerija« and organized the first exhibition of paintings of the painters Lojze Spacal and Marcell Mascherin. The main of the gallery is to organize periodic exhibitions. At the end of June an exhibition of folk art, especially pictures painted on glass in the 18th and 19th century will be opened. In September there will be an exhibition of photography of Karst architectural styles, and later an exhibition of Slovene national costumes from Trieste and its close vicinity. The museum and the newly opened gallery is of great importance to the Slovenes living in neighbouring Italy.

**Herder Awards** — The Ljubljana art historian, dr. France Stele and the Zagreb writer, Marjan Matkovič were awarded the Herder Prize in Vienna at the beginning of May. The Herder Awards have been given since the year 1964 to writers, musicians, artists and scientists, who are working for the improvement of relations and friendly understanding among nations.

Besides the two Yugoslav, five other distinguished cultural and scientific workers were awarded the Herder Prize for the year 1969. Each one got 10,000 Swiss Francs. The winners can name a scholar who will be schooled by the Herder Fund in the Vienna Universities.

**The Child and the Mother Tongue** — Should we leave the learning of the mother tongue of children under school age to their surrounding and to chance, or can we do more for it? This is a question which is worrying many parents, especially parents living abroad. Owing to their residence in the foreign country children very quickly learn the language of that country. The mother tongue is heard only at home. Many parents hope and wish that the school will give their children the necessary knowledge of the Slovene language. It is the wish of all parents to give their children the best schooling in their mother tongue, in which they themselves are used to thinking, expressing their thoughts and feelings. Our following lines are especially meant for them.

### Reminiscences

At the beginning of this year the publishing house Vantage Press from New York printed a book under the title STICK-LUFT (Black Damp) written by our compatriot Franc Dornik living in America. For the Slovene people of Yugoslavia as well as those living in USA the book will be a great surprise. A detailed report on the contents of the book will be given in the cultural news, and on this page we are going to write only a short and therefore not the most characteristic exact from the book. Now we are printing an extract from the jacket of the book: »Although told as a novel, STICKLUFT is essentially an autobiography in which, with the exception of certain historical names, all names, including that of the author, are disguised.«

The Yugoslav border was a short distance from Opcina. Passports were quickly stamped and the customs officer informed the Dorniks that those entering with cars could only stay a month at a time in Yugoslavia. Traffic diminished as they drove through the shrub-covered hills. The area was sparsely populated and the houses of the small settlements were of crude stone. Far to the northwest, mighty rock guarded the entrance to Yugoslavia. Franc speculated that they probably were driving through the Churchill »soft enderbelly of Europe«, a proposed gateway for attack against Hitler.

Near Postojna the scenery began to change. The valleys were green with pastures and the slopes of the hills and higher mountains were overgrown with dark pine forests. The houses were of a better finish, mostly stucco, in the Austrian design.

Postojna was a fairly large Slovene town, famous for its grotto. As they drove through the town they noticed that local people were well dressed, and the many new government buildings and apartment houses indicated that some changes were taking place. Postojna, being near the frontier, had a military garrison, which accounted for the numerous soldiers walking the streets. A few blocks from the town square was the famous grotto. The Dorniks arrived there just in time for the tour. A miniature open railway train was





to take\* the many tourists through the thirteen-mile cave. According to the pamphlet, six million people from all parts of the world had toured the cave. The train took them through beautiful formations of stalactites and stalagmites. The guide lectured in English, French, Italian and Slovene, and pointed out the natural wonders. In a pond »human fish« (Proteus Anguinus) were seen. A stop was made in an enormous vaultlike room, and they were told that the Ljubljana Philharmonic Society once gave a concert here for Khrushchev during a visit. The tourists were damp and cold during the two-hour tour. The Dorniks were glad that they had availed themselves of the warm loden capes that could be rented before the tour. The guide urged everyone to see the famous Predjamski Castle, which was six miles from Postojna. Franc was familiar with the story of the medieval colossus, but had never seen it, so they decided to drive there. They parked opposite the mountain.

The castle, with walls and towers 400 feet high, was built in the crevasse of the mountain in front of an opening to a cave. From his schooldays, Franc recalled reading the story of Erazem Predjamski, one of the remaining feudal lords, who had defied Vienna. It was the time of »Faust Recht« (»Rule of the fist«), which was being replaced by cannon and gun. As the story goes, a company of soldiers was dispatched to beleaguer the castle and starve out Erazem. All winter long, the soldiers guarded the castle; then, one warm spring day, Erazem sent his servant out with a large basket of fruit to present to the captain. The gift was in mock defiance to show the captain how pointless his undertaking was. Erazem could get all the food he wanted, for the castle was conveniently connected, through a maze of underground passages, with a fertile valley on the other side of the mountain. The story ended when Erazem's servant turned traitor and disclosed to the captain the

location of a veranda where his lord took walks during certain afternoon hours. One day a well directed cannon shot ended the colorful life of Erazem.

The Dorniks continued on toward Ljubljana, stopping at an inn along the way. They lunched on noodle soup, boiled beef, leaf lettuce salad and a few glasses of white wine, called »Ritoznojčan« (»Sweating arse«). It was a typical Slovene meal, delicious and satisfying, and they were ready to travel on.

The highway to Ljubljana was wide and well built, a memento to the Italian occupation of this province during World War II. The traffic became a mixture of horse or oxen-driven wagons, trucks, motorcycles, bicycles and autos. Fat cattle grazed in the pastures. Franc pointed out the numerous *kozolci*, a Slovene-type rack for drying hay, that dotted the landscape. They noted that most of the churches were picturesquely situated on mountaintops. Although the original Slovenes were pagans, the Catholic religion became deeply rooted after their conversion. It is said that they built their houses of worship high on mountaintops to be closer to heaven.

The road was curving around the hillside of a valley, and the curves seemed endless. They wondered why it had not been built straight through the lovely valley below. But after Franc saw the name »Cerknica«, had realized that this was the disappearing valley he had heard about. Every fall the valley fills up with water and becomes »Cerknisko Jezero«, or »lake«. The underground rivers of the Karst Mountains swell and create this natural phenomenon. Early in the spring, the water disappears and the farmers are able to plant and harvest in time.

Now, in the distance to the north, the snow covered Alps could be seen; and soon after, the gray outline of Ljubljana Castle came into view.

(Fragment of the novel »Stickluft« (Black Damp) written by Franc Dornik, Published by Vantage Press, Inc. 120 West 31 Street, New York, N. Y. 10001.)



potrebo je treba navezati jezikovno vzgojo. Pouk, ki bi ga otrok ne občutil več kot igro, ampak kot dolžnost, bi bil brezploden ali celo škodljiv. Velik del jezikovne vzgoje malega otroka opravimo torej kar mimogrede, tako da se z njim pogovarjamo. Zato moramo paziti da si za pogovor z njim vzamemo čas, da mu odgovarjamo prav tako resno kot nas on sprašuje. Nikoli ga ne bi smeli odpraviti z odgovorom: »Nimam časa!«. Sicer pa je otrok najbolj pogosto tisti, ki s svojimi tisoč vprašanji uspešno zaplete v pogovor še tako redko-besednega človeka. Vedeti pa moramo, da lahko s pogovorom otroka naučimo le toliko, kolikor sami znamo; naša pogovorna slovenščina pa je največkrat vse prej kot vzorna. Doma dobi otrok prve stike s knjižno slovenščino v otroških oddajah na radiu in televiziji, v tujini to ni mogoče. Pa vendar je staršem tako doma kot na tujem na voljo odličen pripomoček: gramofonska plošča. Plošče niso drage in jih starši veliko premalo uporabljajo.

Najlepše bi bilo, ko bi imeli vso literaturo, primerno za predšolskega otroka, razdeljeno po posameznih stopnjah, posneto na gramofonske plošče ali magnetofonske trakove, hkrati pa v enakem zaporedju natisnjeno v knjigah. Ne smemo namreč pozabiti, da je gramofonska plošča sicer imenitno učilo, ne more in ne sme pa popolnoma nadomestiti živega pripovedovalca. Naj bo pravljica v interpretaciji znane igralca še tako čudovita, njegov glas zvonek in jasen, izgovorjava še tako popolna, nečesa bo otrok pogrešal. Navezan bo samo na sluh in ne bo mogel opazovati premikanja ustnic in obrazne mimike, kar je za otroka izredno pomembno. Otrok tudi ljubi sprejembo. Ista pravljica bo vedno znova zanimiva, zdaj z gramofonske plošče, drugič iz maminih ali očetovih, tretjič morda iz babičinih ust. Saj bo vsakokrat nekoliko drugačna, pač glede na to, kako jo bo vsak od njih prebral; ta bolj čustveno, drugi bolj realistično itd. Kombinacija plošče in knjige pa bo prišla prav tudi pozneje, ko se bo otrok učil brati, saj bo lahko sam kontroliral in popravil svojo izgovorjavo. Razdelitev literature po posameznih stopnjah pa bi starše razbremenila mučnega ugibanja, kaj je primerno za otroka določene starosti. Ker takega sistematičnega izbora žal še nimamo, poskusimo uporabiti plošče, ki jih najdemo na policah naših knjigarn. Precejšen del besedil, ki so posneta nanje, pa lahko dobimo tudi v knjižni obliki.

Rima ima na otroka magičen vpliv. Že najmlajši bodo zato z veseljem prisluhili vedno znova lepim Župančičevim otroškim pesmim, ki so posnete na treh ploščah (Ciciban se cmeri, Kanglica, Mehurčki). Deželo pravljic bomo otroku najlaže pričarali s pravljicami bratov Grimm. Kdo od nas se jih ne spomni iz otroških let! Za začetek je morda najprimernejša ne predolga Rdeča kapica, ki jo je za otroke pripovedovala na ploščo Ančka Levarjeva. Tudi Snegulčica, Trnjulčica pa Pepelka so posnete na gramofonske plošče. Prav tako so pesmice, ki jih poje otroški zbor RTV Ljubljana, primerne že za najmlajše. Nekoliko večji otroci bodo z veseljem prisluhili pravljicam Frana Milčinskega na štirih ploščah (Butalci, Desetnica, Gospod in hruška, Mlada Breda), Valjavčevemu Pastirju, izboru slovenskih narodnih pravljic na treh ploščah, Levstikovemu Martinu Krpanu in pa številnim Andersenovim pravljicam (Kraljična na zrnu graha, Slavec, Svinjski partir, Vžigalnik itd.). S tem pa zaloga plošč še zdaleč ni izčrpana, vsaj kar se izvorne slovenske književnosti za otroke tiče. Kupiti je mogoče zgodbe in pravljice Franceta Bevka (Naše živali), Branke Jurca (Marjanka Vseznalka, Poredni zajček), Lojzeta Kovačiča (Roček na drugem koncu sveta), Mire Miheličeve (Peter iz telefona, Puhek v Benetkah), Ele Peroci (Hišica iz kock, Pravljice žive v velikem mestu), Prežihovega Vranca (Solzice), Bena Zupančiča (Deček Jarbol) itd.

Seveda ni prav, če damo otroku po več plošč naenkrat. Pomešal bo vse in poslušanje bo izgubilo zanj ves čar; naveličal se jih bo. Vsaj pri manjših otrocih bi moral biti časovni razmik med poslušanjem dveh novih plošč približno mesec dni. Otrok se na nove stvari počasi privaja. Zato naj nas tudi ne preseneti njegovo navidezno nezanimanje za novo ploščo. V resnici napeto posluša, čeprav se medtem ukvarja s čisto drugimi rečmi. Počasi, a zanesljivo osvaja nove besede in pojme, prav kmalu nas preseneti z besedo, ki je doslej še sploh ni uporabil. Če nam uspe potem otroka še neprislusljivo pripraviti do tega, da nam bo pravljico po svoje povedal, smo dosegli prav vse, kar smo hoteli: naučiti otroka lepe slovenščine.

Hermína Jug

## La parole slovène

### L'enfant et langue maternelle

Devons-nous laisser l'étude de la langue maternelle chez l'enfant préscolaire à l'entourage et au hasard, ou pouvons-nous faire pour lui quelque chose de plus? C'est une question que les parents se posent de plus en plus fréquemment; mais cela est un problème particulièrement important pour les parents qui vivent à l'étranger. En contact avec son entourage, leur enfant utilise la langue du pays, dans lequel il vit, et il n'entend sa langue maternelle que dans le cercle familial. L'école aussi, sur laquelle comptent la plupart des parents dans la patrie, estimant que c'est là qu'on lui apprendra un slovène correct, sera une langue étrangère pour leur enfant. Malgré tout, ils désirent apprendre à leurs enfants la langue, dans laquelle ils sont eux-mêmes habitués à penser et à exprimer leurs pensées et leurs sentiments. C'est eux que ces lignes sont destinées.

## otrok in materinščina

Ali naj učenje materinščine pri predšolskem otroku prepustimo okolici in slučaju ali lahko naredimo zanj kaj več? To je vprašanje, ki si ga starši vedno pogosteje zastavljajo; precejšen problem pa pomeni to za starše, ki živijo v tujini. V stiku z okolico uporablja njihov otrok jezik dežele, v kateri živijo, materinščino sliši le v domačem krogu. Tudi šola, na katero se zanaša večina staršev v domovini, češ, ga bodo že tam naučili pravilne slovenščine, bo pri njihovem otroku tujejezična. Kljub temu pa želijo svoje otroke naučiti jezika, v katerem so sami navajeni misliti in izražati svoje misli in čustva. Njim so namenjene te vrstice.

Da bi dosegli uspeh in otroka varno popeljali v svet slovenske besede, moramo vsaj približno vedeti, kakšen je predšolski otrok in kaj lahko od njega pričakujemo. Namenoma nisem zapisala besede zahtevamo, ki jo je treba pri jezikovnem pouku predšolskega otroka popolnoma črtati, če nočemo narediti več škode kot koristi. Drugače pa je tak otrok učenec, da si učitelj ne more želeti boljšega. Spomnimo se samo na to, kako se otrok uči govoriti. Nikoli se ne naveliča ali utruje, novo besedo ponavlja tolikokrat, dokler se mu ne zdi, da je kar najbolj podobna isti besedi iz materinih ust. Neobremenjen je s slovničnimi pravili in prepovedmi, učenje jezika mu je zanimiva igra. Kolikokrat se prej utrudita mati ali oče, ki morata neprestano ponavljati isto pesmico in pri otrokovi prošnji: »Se, še enkrat!« niti ne pomislita, kako pomembno poslanstvo opravljata. Igra je za predšolskega otroka važno delo, prav tako važno za njegov duševni, kot sta hrana ali spanje za njegov telesni razvoj. Prav na to otrokovo



the child who does not want to sleep

by Mile Klopčič

Dear child,  
now close your eyes! And I'll lull you to sleep.  
Look: with the night dreams through your window peep.

O mother,  
leave on the light! Just leave it for a while!  
I want to wake and see you when you smile.

Dear child,  
you really ought to sleep — it's none too soon.  
Look: from the sky already stares the moon.

O mother,  
to while the time away, tell, mother dear,  
why at night my daddy's never here?

Dear child,  
your daddy has to work night after night,  
and that is that. He works night after night.

O mother,  
I wonder why he does not work by day.  
At night he must feel sleepy, anyway.

Dear child,  
you see the shining lamp here by your bed?  
And outside too, where'er you go or tread,  
lights shine at night. And they are past all count.  
They show one's way in darkness, help one round.  
And somewhere there are works where all his nights,  
your daddy has to spend to make those lights.

O mother,  
why should the lights that shine on you and me  
bring to my daddy only misery?

Dear child,  
for every single light that brightly burns,  
someone must slave: and misery he earns.

O mother,  
switch off the light! All lights now ugly seem.  
I'll close my eyes. I'd rather sleep and dream.

dete ne mara spati

Mile Klopčič

Dete,  
zapri oči, da zazibljem te v spanje.  
Glej, skozi okno prihaja noč in z njo sanje.

Mati,  
naj lučka gori, da ti vidim v obraz,  
ne bi rad spal, saj še ni čas.

Dete,  
ne bodi no, vidiš, da noč je prišla,  
da mesec skoz okno te gleda z neba?

Mati,  
veš, rajši povej — da bo krajši čas —  
zakaj vsak večer gre oče od nas?

Lej ga,  
on hodi na delo noč za nočjo,  
on mora na delo noč za nočjo.

Mati,  
zakaj pa ne dela, kadar je dan?  
Takole ponoči je vendar zaspan.

Dete,  
vidiš to luč, ki na mizi,  
vidiš luči, ki v njih mesto žari?  
Sáme gorijo in kažejo pot  
na levo in desno, tu in povsod.  
Nekje je fabrika, v njej oče trpi,  
da lučke gorijo lahko vse noči.

Mati,  
potem pa v tej lučki, ki z nama bedi,  
samo trpljenje očeta gori?

Dete,  
na svetu je tisoč in tisoč luči,  
v njih tisoč in tisoč trpljenj gori.

O mati,  
ugasi brž luč in zaziblji me v spanje.  
Težko je bedeti, vse lepše so sanje!



### Une Slovène — la plus belle d'Europe!

A la compétition pour Miss Europe à Rabat, Maroc, c'est la Slovène Saša Zajc de Ljubljana qui l'a emporté. C'est là une nouvelle qui à la mi-mai nous a tous surpris. Déjà le poète France Prešeren avait noté dans un de ses poèmes: «De tout temps les belles Lioublianiennes sont renommées...», et pourtant personne n'osait espérer un tel succès, et presque le moins notre beauté. Saša Zajc a vingt et un ans, elle est employée, fiancée, modeste, etc. Il est intéressant de noter aussi qu'à la compétition pour Miss Yougoslavie de l'an dernier, Saša Zajc n'était que deuxième, après Nataša Košir, également notre compatriote de Kočevje, qui participera aux compétitions pour Miss Monde à Miami Beach en Floride aux U.S.A.

### Une délégation économique en Australie

En mai, une délégation économique yougoslave, conduite par le président de la Chambre économique fédérale Anton Bole, a séjourné en Australie. Dès sa réception à Melbourne, elle a été reçue cordialement par la Chambre de commerce de là-bas et par de nombreux hommes d'affaires.

Lors de cette visite, les économistes yougoslaves ont étudié les possibilités de vente de l'équipement et autres marchandises industrielles yougoslaves en Australie. De la délégation faisait partie aussi un représentant des Transports aériens yougoslaves (JAT), qui ont l'intention d'établir une ligne aérienne directe avec l'Australie, où des touristes de plus en plus nombreux s'intéressent à la visite de la Yougoslavie; un grand intérêt pour cela règne aussi parmi nos émigrés de là-bas.

Au cours de la visite à Canberra, Anton Bole a été reçu aussi par le vice-président du gouvernement fédéral australien, John McEwen, le ministre des affaires étrangères Hasluck et le ministre de la marine Freeth. Utiles furent aussi les entretiens sur les relations économiques entre les deux pays au ministère du commerce et de l'industrie.

### La neuvaine, un nouveau film slovène

Au début de mai, précisément pour l'anniversaire de la libération de Ljubljana, on

a commencé à Ljubljana la présentation du nouveau film slovène, «La neuvaine». Le film a été mis en scène par Matjaž Klopčič, le scénario a été adapté d'après le roman du même nom de Beno Zupančič. Le film parle de l'occupation italienne de Ljubljana pendant la dernière guerre, des débuts du mouvement clandestin pour la libération de la ville et de la résistance héroïque de ses habitants. Le traitement du passé récent de Ljubljana au cinéma a évidemment suscité un grand intérêt dans le public; certains ont loué le film, d'autres l'ont sévèrement décliné. Manifestement, les méthodes cinématographiques modernes du metteur en scène Matjaž Klopčič n'ont pas rencontré la compréhension du public slovène.

Le film «La neuvaine» est enregistré en couleurs et offre au spectateur quelques prises de vues de toute beauté (entre autre, on a tourné le film aussi sur les cascades de la Krka). Parmi les acteurs se distingue particulièrement le jeune acteur slovène Mirko Bogataj, cependant les autres porteurs des rôles principaux: Rade Serbedžija, Milena Dravič, Snežana Nikšič et d'autres aussi ont bien joué leurs rôles.

### «Elan» exporte dans 32 pays

L'usine de skis et d'appareils sportifs Elan à Begunje en Haute Carniole a commencé cette année de vastes travaux de reconstruction. Les travailleurs ont décidé de procéder à ces travaux parce qu'ils savent que chaque usine doit sans cesse se perfectionner; d'autre part, des études sérieuses ont montré qu'il existe encore de grandes possibilités de vente des articles d'Elan, surtout à l'étranger. D'année en année s'accroît le nombre des acheteurs de leurs articles, surtout dans les pays les plus exigeants — aux U.S.A., au Canada, en RFA, en Suisse, dans les pays scandinaves et dans bien d'autres pays encore. A «Elan» on a fabriqué l'an dernier 130.000 paires de skis; après la reconstruction, la production s'accroîtra d'environ 70 %. Ainsi, dans quelques années «Elan» fabriquera environ 200.000 paires de skis, ce qui placera cette usine à la deuxième place dans le monde parmi les producteurs du genre. On s'attend aussi à un énorme progrès dans la production des canots en

fibres de verre renforcées. Il y a quelques années, on n'avait exécuté que quelques canots de ce genre; l'an dernier, on en fabriquait déjà plus d'un millier, dont 870 étaient exportés, principalement en Suède. Après la reconstruction, on fabriquera par an environ 3500 canots et, de ce fait, «Elan» deviendra le plus grand producteur de ces canots au monde. Par sa production entière de skis, d'appareils sportifs et de canots, «Elan» sera le premier producteur d'engins sportifs de ce genre dans le monde et évidemment aussi un des exportateurs yougoslaves les plus importants de l'industrie du bois.

A la reconstruction d'Elan participent par leurs crédits la Banque Internationale pour la rénovation et le développement, les Banques de crédit de Ljubljana et de la Haute Carniole et, pour une part considérable, aussi l'usine elle-même.

### Slovenijales a 6 entreprises à l'étranger.

L'entreprise «Slovenijales» de Ljubljana est le plus grand exportateur parmi toutes les entreprises yougoslaves de la branche du bois. Dans les trois dernières années, on a fondé six entreprises à l'étranger, dont Slovenijales France à Paris, Deutsche Slovenijales à Munich, Wood Furniture Co. à New York. L'entreprise Slovenijales pratique le commerce des articles de bois; elle réunit de plus cinq entreprises moins importantes de l'industrie du bois et collabore étroitement avec un plus grand nombre d'entreprises de ce genre. Slovenijales contribue aussi à l'institution d'usines tout à fait nouvelles (par ex. une usine à Nazarje, une usine d'ameublement de style à Sevnica et, ces derniers temps, elle construit à Koper des exploitations pour la production du bois exotique pour les besoins de notre pays, de l'Autriche, de la Tchécoslovaquie et de la Hongrie. Cette année, Slovenijales a l'intention d'exporter pour 30 millions de dollars de meubles.





*Preproste kmečke domačije pod Homom pri Zalcu. Foto: Ančka Tomšič*

### **Loški potok autrefois et aujourd'hui. La vie s'écoule en tous sens.**

C'est un dimanche matin à Hrib au Loški potok, la patrie des fèves, dures comme la vie en ces lieux et par ailleurs mets délicieux, succulent que les jeunes générations ne connaissent pour ainsi dire plus. Mais le dimanche matin ici, surtout s'il fait beau temps, est tout à fait différent des autres jours de la semaine, joyeux, solennel, animé. La circulation sur la route poussiéreuse s'accroît fortement, les jeunes pour le week-end rentrent des écoles, des villes, du monde, où le fleuve de la vie les a tirés en quête de pain, de gain. Après la messe du matin, les deux bistrotts — chez

Mohar et chez Birtek — sont pleins de monde, de fumée de tabac, de cris et de vapeurs d'alcool. Surtout de fumée et de cris, car les habitants des lieux parlent très haut, et ils sont connus pour cela loin à la ronde.

Et un tel dimanche chez Mohar ou chez Birtek est le plus convenable pour bavarder avec les vieux, dont les nombreuses rides sur les visages brunis accusent les profondes expériences de la vie, l'antique sagesse populaire. L'entretien n'est pas suivi; les idées sont décousues, éparpillées, mais on y sent toujours un arrière-goût des anciens temps, de la vie d'autrefois qui plutôt dure et impitoyable, mais à ce moi-bien sûr n'était pas très belle et agréable,

ment-là les vieux de maintenant étaient jeunes et dans la jeunesse tout est plus beau, plus clair, plus agréable. La vie des habitants du Loški potok a toujours été embrouillée, étonnamment enchevêtrée de milliers de difficultés et d'ennuis, mais en travaillant dur ils sont parvenus à se frayer un chemin à travers tous les écueils de la vie. Mon interlocuteur — retraité me raconte que les habitants de ces lieux sont vigoureux et solides et ne se laissent pas facilement intimider. Avec une poignée de fèves, leur ancien plat national et leur hache bien affilée ils ont su traverser les temps les plus durs...

### **Sept fermes au centre même de Ljubljana**

Mettons que de nos jours, comme en l'année 1821, arrivent à Ljubljana Messieurs Metternich, l'empereur d'Autriche Franz et le tzar de Russie Alexandre. Comment parviendraient-ils donc avec leurs «colonnes» de chevaux au centre de la ville, devant quelle auberge pourraient-ils faire dételé leurs chevaux pour les mettre à l'écurie? Ce qui est devenu impossible aujourd'hui, était tout à fait naturel en 1830. Ces messieurs arrivaient par la Route de Vienne, s'arrêtaient à Ajdovščina à l'auberge «Piškot» et ils étaient probablement servis par la fille de Marija Dolničar, jadis la meilleure, c'est-à-dire «la première aubergiste paysanne» de Ljubljana. A quelques pas seulement, auprès de la Route de Klagenfurt (Celovec) se dressait déjà alors le Figovec, maison natale d'Andrej Smole et, derrière cette auberge — un véritable séchoir à foin slovène.

Les temps ont changé: au lieu du «Piškot» se dresse aujourd'hui le café Evropa sans palissade. Le Lioublienais ne voit plus de chevaux qu'à la campagne, au jardin zoologique ou aux noces paysannes, comme rareté folklorique. L'ancien «long village» paysan avec ses 16.000 habitants en 1834 est devenu une ville qui n'est plus du tout paysanne avec ses 200.000 habitants. Et pourtant cela n'est pas entièrement vrai.

Au cœur de Ljubljana, dans la commune du Centre, vivent encore aujourd'hui huit fermiers, de vrais paysans avec des champs, des pommes de terre, du blé, des étables et du bétail. Et cela non plus ne tient plus tout à fait: les fermes de Fran-





Stara skulptura na trgu v Vipavi. Foto: Mirko Ličen

čiška Jevnikar et d'Alojz Židan à Vodmat n'existent plus depuis longtemps déjà. Au lieu des pommes de terre ou des légumes, sortent de terre des agglomérations modernes avec un grand magasin libre service et des terrains de jeu pour enfants... Seulement au Bureau des contributions de la commune du Centre, les deux fermes sont toujours inscrites comme contribuable. Manifestement, la ville croît plus vite que les formulaires et les inventaires. Mais le tableau des fermes au centre de Ljubljana n'est toujours pas tout à fait complet.

#### «Brest» exporte en Amérique

L'industrie de l'ameublement «Brest» de Cerknica est une des entreprises slovènes qui s'est le mieux affirmée sur le marché mondial. L'an dernier seulement, «Brest» tion et autres. Après 1973, lorsque la re-

a exporté pour 3,4 millions de dollars de produits divers, s'élevant ainsi à la première place parmi les 131 exportateurs yougoslaves de meubles. L'entreprise n'a pas même pu donner suite à toutes les commandes. La renommée que «Brest» a acquise sur les marchés étrangers, surtout aux U.S.A., a influé d'une manière décisive pour que ses efforts de modernisation soient appuyés aussi par la Banque Internationale pour le renouvellement et le développement. On sait que celle-ci ne soutient que la réalisation des projets, dont le droit économique peut se mesurer aux exigences les plus sévères du marché mondial des produits industriels.

A l'aide de ces placements, on désire à «Brest» moderniser l'équipement des machines et autre, améliorer la technologie, compléter et étendre les locaux de production sera terminée, la valeur de la production passera de 90 à 160 millions de dinars, et l'exportation de 3,4 à 7 millions de dollars. Par contre, le nombre des travailleurs employés n'augmentera que de 10%, mais en comparaison avec le revenu actuel ils atteindront un revenu deux fois plus grand.

L'usine «Brest» coopère avec succès aussi avec de nombreux producteurs de meubles du pays, mais c'est avec les producteurs de meubles américains qu'elle a atteint la plus grande ampleur de coopération. Elle coopère avec ces derniers aussi bien pour le «design» de nouveaux produits que pour la fourniture de pièces particulières.

L'usine «Brest» est à vrai dire une association de cinq exploitations qui sont autonomes en affaires, mais qui coopèrent le plus étroitement entre elles. Trois d'entre elles ont leur siège à Cerknica, les deux autres sont à Martinjak et à Stari trg.

#### Nouvelles culturelles

**La légende du jongleur.** — La Compagnie américaine International Video Production de Miami Beach a récemment communiqué qu'en coopération avec la RTV de Ljubljana elle commencera en juin à tourner le film télévisé de «La légende du jongleur». Ce sera une adaptation de l'opéra de Massenet: «Le jongleur de Notre-Dame». Le film sera tourné en quatre semaines à Ljubljana, Bled et Piran. Le rôle principal sera joué par Walter Slezak, le metteur en scène sera Milton Lehr.

**INTART.** — Au Musée d'Art Moderne de Ljubljana ont exposé en avril et mai les artistes, membres de l'association INTART, qui réunit les artistes du Frioul (Italie), de la Carinthie (Autriche) et de la Slovénie. C'était la troisième exposition de cette association, dont le but est la collaboration plus étroite et la connaissance entre les artistes des pays voisins.

**Radio Ljubljana la meilleure.** — A la semaine traditionnelle du jeu radiophonique qui se déroula au début de mai à Ohrid en Macédoine, les collaborateurs de Radio Ljubljana obtinrent le plus de prix. La meilleure émission du Festival fut le jeu radiophonique «L'interview» de Matjaž Kmecl. Les Lioublianais obtinrent aussi les prix pour la meilleure adaptation, pour la mise en scène, pour les créations d'acteurs, pour la musique originale, pour le meilleur jeu radiophonique pour enfants.

**Günter Grass à Belgrade.** — Le 10 mai est venu à Belgrade l'écrivain allemand en vue Günter Grass. A une réunion avec les écrivains, les étudiants et les travailleurs publics de Belgrade il s'est entretenu de quelques problèmes actuels de la littérature contemporaine et de la société contemporaine en général. Ce fut sa première visite en Yougoslavie.

**La galerie karstique.** — La coopérative «Naš Kras» (Notre Karst) à Veliki Repen près de Trieste a ouvert, dans le cadre du musée de «la maison karstique» aussi «la galerie karstique», où elle a présenté en premier lieu les oeuvres de Lojze Spacal et de Marcello Mascherini. La galerie a l'intention d'organiser des expositions périodiques, complétant ainsi celles du musée; le programme de plusieurs manifestations futures est déjà fait. A la fin de juin on ouvrira l'exposition de l'art populaire, surtout des peintures sur verre des 18<sup>e</sup> et 19<sup>e</sup> siècles, en septembre on ouvrira une exposition de photographies sur les particularités de l'architecture karstique et plus tard encore une exposition des costumes nationaux slovènes des faubourgs de Trieste et des alentours triestins supérieurs. Pour les Slovènes du territoire de Trieste, ce musée et cette galerie sont extrêmement importants.

**Les Prix Herder.** — Le Prix Herder à Vienne a été décerné au début de mai à l'historien de l'art de Ljubljana, le dr. France Stele, et à l'écrivain de Zagreb, Marjan Matkovič. Depuis 1964, ce prix est décerné aux hommes de lettres, musiciens et travailleurs scientifiques, qui oeuvrent à l'amélioration des relations et à la compréhension amicale entre les nations.

En 1969, à côté des Yougoslaves, le Prix Herder a été décerné encore à cinq travailleurs culturels et scientifiques en vue. Chacun d'eux a reçu une médaille et 10.000 francs suisses. Les lauréats peuvent proposer un boursier chacun que la Fondation Herder formera dans les hautes écoles de Vienne.





*Vsi pari, ki so se poročili na »Kmečki ohceti«, so prejeli v dar prelepe slovenske zibeli*

*All pairs married on the »Folk Wedding 69« in Ljubljana were given most beautiful Slovene cradles for wedding pasents*

### Brest exporta a América

La fábrica de muebles Brest de Cerknica es una de las empresas eslovenas que ha alcanzado un lugar excepcional en el mercado mundial. El pasado año Brest exportó en un valor de 3,4 millones de dólares y con esto se colocó en el primer lugar entre los 131 exportadores de muebles yugoslavos. La popularidad que ganó Brest en el mercado extranjero y especialmente en EEUU influyó para que el Banco internacional de desarrollo financiara sus trabajos de remodelación. Con esta ayuda Brest modernizará sus maquinarias, mejorará su técnica, ampliará sus espacios.

En 1972 cuando finalicen los trabajos de remodelación, el valor de la producción aumentará de 90 a 160 millones de dinares y la exportación de 3, 4 a 7 millones de dólares. El número de trabajadores aumentará solamente en un 10% y alcanzará el doble de sueldo.

Brest coopera con numerosas fábricas de muebles nacionales y con gran éxito, con firmas americanas.

La fábrica Brest esta integrada por cinco secciones que son comercialmente independientes pero que cooperan estrechamente entres sí. Tres se encuentran en Cerknica, dos en Martinjak y una en Stari trg.

### Simbolo de amistad Yugoslavo-Hindu

En presencia de Josip Broz-Tito, Presidente de la República Socialista Federativa de Yugoslavia, su esposa Jovanka de Broz ha sido padrina del petrolero "Jawaharlal Nehru", el mayor barco construido hasta ahora en Yugoslavia por encargo de una compañía naval de la India. La primer ministro de la India, Indira Gandhi, al referirse a este petrolero de 88 mil toneladas de portada, dijo que el mismo es un "simbolo de amistad entre los dos países y la expresión del progreso tecnológico de Yugoslavia". Agregó que la India estima que así comienza la fase de construcción de "barcos gigantes para la India".

### Una eslovena, la mas bella en Europa

En el concurso para Miss Europa que tuvo lugar en Rabat, Marruecos conquistó el primer lugar la eslovena Saša Zajc de Ljubljana. Esta fue la noticia que a mediados de mayo nos sorprendió. Saša Zajc es empleada y tiene 21 años. Interesante es, que en el concurso para Miss Yugoslavia, el pasado año, Saša Zajc conquistó el segundo lugar después de Nataša Košir, eslovena de Kočevje, quien se adjudicó el primer puesto y que participará en el concurso para Miss Universo en Miami Beach, Florida, EEUU.

### Sedmina, nuevo film esloveno

A comienzos de mayo, exactamente el día en que se conmemoró el aniversario de la liberación de Ljubljana, comenzaron a rodar el nuevo film esloveno »Sedmina«. El film fue dirigido por Matjaž Klopčič en base a la novela del mismo nombre de Beno Zupančič. El tema de la película es la ocupación italiana de Ljubljana durante la última guerra, los comienzos del movimiento de liberación y la resistencia heroica de sus habitantes. El film despertó gran interés público, algunos lo han elogiado, otros criticado, los modernos métodos del director Matjaž Klopčič evidentemente no fueron comprendidos por el público esloveno.

En film Sedmina es en colores y ofrece al espectador algunas muy hermosas fotografías. Entre los artistas se destacó el joven actor esloveno Mirko Bogataj. Buena actuación cumplieron también los restantes actores: Rade Šerbedžija, Milena Dravič, Snežana Nikšič y otros.

### Delegación económica en Australia

En mayo visitó Australia una delegación económica yugoslava a cuyo frente fue Anton Bole. En Melbourne fue cordialmente recibida por distintas comisiones económicas y hombres de negocios. Los economistas yugoslavos, durante esta visita, plantearon las posibilidades para la venta de distintos productos industriales en Australia.

Como miembro de la delegación se encontró también un representante de JAT que tiene la intención de establecer una



línea aérea directa a Australia debido al gran interés de los turistas y especialmente de nuestros emigrantes, en visitar Yugoslavia.

Durante su visita, Anton Bole fue recibido por el vicepresidente del gobierno australiano John McEwen, por el ministro del exterior Hasluch y el ministro naval Freeth. Útiles fueron también las conversaciones sobre las relaciones comerciales entre los dos países que tuvieron lugar en el Ministerio de industrias.

### Elan exporta a 32 países

La fábrica de esquís y equipos deportivos Elan de Begunje, Gorenjska, comenzó con sus trabajos de remodelación. Esta decisión se debió a las grandes posibilidades existentes para la venta de sus productos especialmente en el extranjero. Año a año aumentan las exportaciones especialmente a EEUU, Canadá, Alemania Occidental, Suiza, Escandinavia y otros.

Elan fabricó el pasado año alrededor de 130.000 pares de esquís, luego de la reconstrucción la producción aumentará en 70%. Dentro de algunos años Elan fabricará 200.000 pares de esquís al año y se colocará en el segundo lugar en el mundo entre las fábricas similares. Gran progreso esperan obtener en la fabricación de botes de fibra de vidrio. El pasado año han fabricado más de 1000 de estos botes de los cuales exportaron 870, la mayoría a Suecia. Luego de las reformas fabricarán alrededor de 3500 botes al año y así Elan se convertirá en el mayor fabricante de este tipo de botes en el mundo.

Los trabajos de reconstrucción de Elan son financiados por el Banco Internacional de desarrollo, el Banco de créditos de Ljubljana y Gorenjska y por la misma fábrica.

### Slovenijales tiene seis empresas en el extranjero

Slovenijales de Ljubljana es el mayor exportador de entre las empresas yugoslavas del ramo industria de la madera. En los últimos tres años han abierto seis empresas en el extranjero: Slovenijales France en París, Deutsche Slovenijales en München, Wood Furniture co. en New York, etc. La empresa Slovenijales se dedica a los negocios, reúne cinco empresas más

pequeñas de industria maderera y coopera con gran número de empresas similares. Ayuda a abrir nuevas fábricas, por ejemplo, la fábrica en Nazarje, la fábrica de muebles de estilo en Sevnica. Actualmente construye en Koper la sección para la producción en maderas exóticas que cubrirá las necesidades de nuestro país, Austria, Checoslovaquia y Hungría. Este año Slovenijales exportará muebles en un valor de 30 millones de dólares.

### Siete haciendas en el centro de Ljubljana

Imaginemos que hoy como en el año 1821, llegaran a Ljubljana el Sr. Metternich, el César austríaco Franc y el Zar ruso Alejandro. ¿Como llegarían con sus colonas de caballos al centro de la ciudad, frente a que restaurante desensillarían y llevarían sus caballos al establo? Esto que es hoy día imposible, en aquellos tiempos era lo más natural. Los Sres, llegaban por la calle Viena, se detenían en Ajdovščina frente a la cantina »Piškota« y eran atendidos por la hija de María Dolničar, en aquel entonces la mejor cantinera de Ljubljana. Unos pasos cruzando la calle Celovška y se encontraba Figovec, la casa natal de André Smolet y a sus fondos docenas de secadores de maíz.

Los tiempos han cambiado: en lugar de »Piškota« se encuentra hoy día el café Europa sin el cerco de madera y el verdadero ciudadano de Ljubljana puede ver caballos recién en el campo, el jardín zoológico o en el casamiento campesino como fiesta folklórica.

El largo pueblo con 16.000 habitantes en el año 1834 se convirtió en una moderna ciudad con 200.000 habitantes.

Sin embargo en el centro de Ljubljana viven siete campesinos o sea, existen siete haciendas con papas, trigo, establos. No, esto no es cierto. De las haciendas de Francisca Jevnikar y Alojz Židan hace mucho tiempo no quedan restos. En lugar de papas y verduras, crecen modernos bloque de viviendas, tiendas y plazas infantiles.

En la oficina de contribución de la comuna Centro, está registrado aun hoy día que los dos campesinos deben pagar contribución por sus haciendas. Evidentemente la ciudad crece más rápidamente que los registros y las leyes.



### Marta Kuhar se ha graduado

A comienzos de mayo se ha graduado en la Academia Pedagógica de Ljubljana en la rama Defectología, especialización para niños con retardo mental, la becada de la Slovenska Izseljenska matica, Marta Kuhar del Uruguay. A su llegada a Ljubljana, hace más de dos años, la hemos presentado a Uds. en nuestra revista y le deseamos muchos éxitos en sus estudios. Hoy podemos decir que sus esfuerzos y alegría por el estudio han dado éxitos. Su éxito es aún mayor si pensamos que en su comienzo tuvo bastantes dificultades con el idioma esloveno pues nació en el Uruguay pero Marta superó estas dificultades en poco tiempo. Debemos mencionar también que Marta Kuhar, antes de su partida, fue activa colaboradora en la Sociedad Eslovena Transmurana de Montevideo.

A su regreso le deseamos que vuelva a su trabajo en este Club con mayor alegría y dedicación.

Con motivo de su graduación la felicitamos sinceramente y le deseamos muchos éxitos en su actividad profesional.





Glavni predsednik Slovenske narodne podporne jednote Joseph Culkar

Joseph L. Culkar

## 65. obletnica Slovenske narodne podporne jednote

Letos praznuje Slovenska narodna podpora jednota (Slovene National Benefit Society) 65. obletnico svojega obstoja. V teh petinšestdesetih letih sta se organizacija in njeno članstvo mnogokrat spoprijemala z različnimi težavami, vendar sta pogum in trdnost pomagala premostiti vse ovire. Zato je danes Jednota močna organizacija ameriških Slovencev.

Ustanovitelji organizacije, ki so se priselili v Združene države pred petinšestdesetimi leti, so bili povečini preprostega rodu — z majhno izobrazbo. Njihova edina misel je bila poiskati zaposlitev in s tem omogočiti svojim otrokom boljše življenje. Ti priseljenci so malo vedeli o Ameriki. Slišali so le to, da je v Ameriki priložnost za zaposlitev, da se tam lahko zasluži pa tudi prihrani in nato pošlje svojcem v staro domovino. V teh izseljencih je živela misel, da so v Ameriki le toliko časa, da nekaj zaslužijo, nato pa so se nameravali vrniti domov. Sčasoma pa so se porajale nove družine, nastale so nove skrbi in tako je misel na vrnitev v rodni kraj počasi zamrla.

Delovni pogoji v različnih panogah industrije, kjer so bili naši ljudje zaposleni, so bili največkrat najtežji, tvegani in neobičajni, saj so naši starši delali večinoma v rudnikih, različnih mlinih in gozdovih, kjer ni bilo mnogo možnosti za stike z zunanjim svetom.

Med priseljenci pa so bili tudi ljudje, ki so kmalu opazili mučno stanje svojih sorojakov, zato so se potrudili in navezali stike s sočutnimi srci, ki so storili vse, da bi se našim ljudem položaj izboljšal.

V septembru 1903. leta je bilo prvo srečanje Neodvisnega Društva Slavija (Independent Lodge Slavija) v Chicagu, v državi Illinois. Sledeč primeru v Chicagu in kot posledica močnih kampanj so se organizirala podobna društva tudi v La Salle (Illinois), v Johnstownu (Pennsylvania), v Neffsu (Ohio), v Claridgeu (Pennsylvania), v South Chicagu (Illinois) in Yalu (Kansas). To je bila osnova za ustanovitev SNPJ.

Društvo Slavija iz Chicaga je začelo kampanjo za sklic prve konvencije in za ustanovitev Jednote. Konvencija je bila v Chicagu 6., 7., 8. in 9. aprila 1904. leta. Delegacija dvanajstih članov je predstavljala 276 članov. Ustanovitelji niso imeli o tovrstnih zadevah nikake prakse, imeli pa so dovolj poguma in modrosti pri ukrepih, ki so se kasneje izkazali, da so velike vrednosti za razvoj in napredek Jednote. Dane so bile smernice, ki so zagotavljale, da se bo organizacija razvijala na osnovi svobodne miselnosti in propagiranja naprednih idej, to pa je na široko odprlo vrata tisočem priseljencev slovenskega porekla.

Ženam je bila priznana enakopravnost na četrti redni konvenciji v Chicagu 1909. leta. Ta odločitev je bila nagrajena s stotinami novih članic, ki so se pridružile svojim možem v SNPJ in v ženskih društvih v Chicagu, Milwaukeeju in Clevelandu, v Minnesoti in Pennsylvaniji.

Mladinska sekcija je bila ustanovljena na konvenciji 1912. leta. Kljub temu, da je bila celotna organizacija šele v začetku svojega življenja, je mladinska sekcija že v prvem letu po ustanovitvi štela kar 1407 članov. Danes jih ima 18.000. Največ aktivnih članov SNPJ izvira prav iz mladinskih vrst, mladinski krožek pa je bil organiziran v Walsenburgu 1937. leta (Colorado). Temu so sledili novi krožki po mnogih manjših in večjih krajih.

V tistih prvih letih so bili že storjeni koraki, da bi se združile vse svobodno misleče slovensko ameriške bratske organizacije v eno, toda številčno in finančno močno združenje. Kot rezultat teh prizadevanj sta se najprej združila Društvo Slovenskih delavcev (Slovenic Working Men Benefit Union) in SNPJ. Po mnogih letih je sledilo združenje s Slovene Progressive Benefit Society in nazadnje, 1946. leta še združitve z Alliance Lily Society of Wisconsin.

Po odločitvi konvencije nudi Jednota vedno možnost, da se združi s sorodnimi organizacijami.

Prvo angleško poslujoče društvo je bilo ustanovljeno novembra 1925. leta in se je imenovalo Pioneer Lodge No. 559. Postal je največje društvo Jednote z več kot 1125 člani. Podobna angleško poslujoča društva so začeli ustanovljati tudi v drugih krajih in že na koncu leta 1926 je obstajalo šestnajst takih društev.

Ustanavljanje angleško poslujočih društev je dalo SNPJ novo moč in večji ugled med bratskimi organizacijami, dalo je nekaj novega.

Zadnjih petintrideset let je naša Jednota gradila domove, dajala je posojila z nizkimi obrestmi in marsikje prispevala za gradnjo domov, ki so v posesti lokalnih društev SNPJ.

SNPJ gradi rekreacijski center v zahodni Pennsylvaniji, v bližini meje z Ohiom, dvajset milj južno od Youngstowna. Center je namenjen rekreaciji naših članov in seveda mladim, ki jim daje možnost, da vzpostavijo stike z mladimi iz drugih društev SNPJ. Bodočnost SNPJ je v sprejemanju mladih v naše vrste. Rezultat je odvisen od časa in dela, ki ga bodo vložili v organizacijo. Usoda SNPJ bo v rokah mlajših članov. Upamo pa, da bodo naši mladi zrla na prihodnost z vso resnobo in, da bodo postali aktivni člani društva z vsem srcem...

Prav zdaj vodi Jednota kampanjo za pridobitev novega članstva; vsak naj pripelje vsaj še enega novega člana. Geslo pri tej akciji pa je: Zavarovanje je ključ varčnosti pri naših petinšestdesetih!





Pokojni Dominik Bressi, ki je umrl po tragični nesreči (slika levo zgoraj). Jugoslovansko humanitarno in kulturno-prosvetno društvo v Lindanu je pred nedavnim dobilo lastne prostore. Sliki (levo in spodaj) prikazujeta vesele člane odbora. — Pokojni Franc Burnik, ko se je zadnjikrat udeležil proslave Dneva republike preteklo leto v Sallauminesu (zgoraj). — Slovenski fantje in dekleta na prireditvi v Landskroni, Svedska. Zabava jih veseli trio, ki ga sestavljajo: kitarist Slavko Čop, bobnar Peter Bernardi in harmonikar Tomo Vitanc. Zadaj stojita Katarina in Fric Prevolnik (sliki desno zgoraj). — Mala Tanja Ljubičič iz Bramptona v Kanadi s svojimi prijatelji (desno). V Samsuli na Floridi so 4. maja praznovali Slovenski dan. Z velikim navdušenjem so sodelovali tudi slovenski otroci (slika desno spodaj)





## Kanada

### Prvi skupni piknik

Združenje Bratstvo in jedinstvo in nogometni klub Maple Leaf v Torontu sta priredila svoj prvi skupni piknik v nedeljo 1. junija na Zalarjevi slovenski pristavi. Odbor je poskrbel za razvedrilo in okusno domače okrepčilo. Na raznjo so pekli janjčke in odojke pa tudi drugih dobrot ni manjkalo.

Prireditveni odbor za proslavo kanadsko-jugoslovanskega praznika na farmi Beograd v Wellandportu je sredi živahnih priprav. Letos bo ta tradicionalna proslava, ki ima vsako leto toliko obiskovalcev, 6. julija.

Nogometni klub Maple Leaf ima letos na programu dolgo vrsto tekem: v maju je imel tri tekme. Na prvi 23. maja s klubom Makedonija je bil dosežen rezultat 2:2. V juniju je nastopil enkrat, v juliju petkrat. Tudi za avgust ima planiranih pet tekem, za september pa dve. Dne 5. septembra se bo nogometno moštvo kluba Maple Leaf na zaključni prvenstveni tekmi pomerilo z moštvom kluba »Pacineski«. Veliko uspeha!

## Francija

### Nov odbor društva Bratstvo in jedinstvo

Jugoslovansko društvo Bratstvo in jedinstvo v Parizu je na letnem občnem zboru 11. maja izvolilo nov odbor. Občnega zbora se je udeležilo nad sto članov. V nov odbor je bilo izvoljenih 23 članov. Za novega predsednika je bil izvoljen Božidar Petrović, za podpredsednika Anton Ceko in Peter Vilić, za tajnika Milovan Fikojević in za blagajnika Antonija Colić.

V letošnjem delovnem načrtu ima društvo ustanovitev novih sekcij v krajih, kjer žive in delajo naši ljudje. Ena izmed poglavitnih letošnjih nalog je najti primerne prostore za društveno delo ter sredstva za njihovo vzdrževanje. Za konec maja in začetek junija je društvo planiralo dve družabni prireditvi, eno v Nogentu in drugo v Parizu. Sodelovala bo folklorna skupina. V poletnih mesecih (juliju-avgustu) bo društvo ob sodelovanju izseljenskih matic za člane organiziralo skupinski izlet v Jugoslavijo s 15-dnevnim postankom v enem naših lepih turističnih krajev.

V novembru bodo v počastitev jugoslovanskega praznika 29. novembra v dvorani Mairie de Lilas priredili tradicionalno družabno prireditev, na kateri naj bi po možnosti sodeloval tudi kakšen priznan ansambel z nekaj solisti iz domovine. Seveda imajo v načrtu tudi novoletno prireditev, agitacijo za pristop novih članov ter zbiranje naročnikov za publikacije izseljenskih matic iz domovine.

### Ob grobu rojaka Franca Burnika

Našo naselbino v Sallauminesu v severni Franciji je spet prizadela žalost. Smrt je iztrgala iz naše srede Franca Burnika, ki je 29. aprila podlegel težki operaciji. Njegov pogreb je pokazal, kako je bil pokojni v življenju priljubljen in aktiven. Poleg številnih pogrebcev so se v zadnje slovo poklonile nad njegovim odprtim grobom kar tri zastave.

Pokojni Franc Burnik je bil doma iz Stare Oselice v Poljanski dolini. Rojen je bil leta 1894 na mali kmetiji. Dvajset let mu je bilo, ko je v prvi svetovni vojni izkusil rusko fronto in nato ujetništvo. Nato je moral še na Koroško. Šest najlepših mladih let je preživel v vojaški suknji.

Po vojni je moral od doma za kruhom, saj je bila družina velika. V Vojgorju ob Savi je bil nato štiri leta rudar. Tam si je ustvaril družino, ki se mu je iz leta v leto večala. Gospodarska kriza mu je vzela zaslužek. Ni kazalo drugače, moral je za delom na tuje. Spomladi leta 1924 je prišel v Sallaumines in se zaposlil v rudniku. Šestindvajset dolgih let je pregaral v francoskem rudniku. V skopo od-

merjenem prostem času je delal v delavskih organizacijah, kjer je imel odgovorna mesta. Ko je bilo leta 1943 razpuščeno Jugoslovansko društvo, si je kot predsednik sekcije društev iz Sallauminesa prizadeval, da bi društvo ponovno zaživel. Po njegovih prizadevanjih je bilo ustanovljeno društvo Posmrtni sklad, ki deluje še danes, in je v veliko pomoč članom v primeru smrti v družini. Pokojni Franc Burnik je bil tajnik ter častni predsednik tega društva.

Bil je dober tovariš in je rad pomagal vsem, ki so bili potrebni pomoči in nasvetov. Nad 35 let je bil član sindikalne organizacije CGT, dolga leta član Združenja Jugoslovancev, bil je marljiv in prizadeven poverjenik publikacij Slovenske izseljenske matic, Rodne grude in Koledarja. Za njim žalujejo štirje otroci in drugi sorodniki ter številni prijatelji in znanci.

Vsem njegovim naše sožalje, dragemu Francu pa miren počitek v prijateljski francoski zemlji!

Ivan Demšar, Sallaumines

Tudi naše uredništvo bo ohranilo pokojnika v hvaležnem spominu. Njegovi družini pa izreka iskreno sožalje!

Uredništvo

## Nemčija

### Letna skupščina kluba v Stuttgartu

31. maja je bila v Klubu Jugoslovancev v Stuttgartu po nekajkratnem prelaganju prva redna skupščina tega kluba.

Kot gostje so prisostvovali predstavniki jugoslovanske diplomatske službe v Nemčiji, predstavnika izseljenskih matic Hrvatske ter Bosne in Hercegovine, predstavnika klubov iz Züricha in Schwenningena ter predstavnik Jugobanke iz Beograda. Skupščina je kritično ocenila delo in uspehe vodstva kluba v preteklem mandatnem obdobju. Karakteristično obeležje za ta čas je dalo predvsem pomanjkanje denarnih sredstev, ki niso omogočila razvoja v zaželenem obsegu ter težave, vezane na dejstvo, da je bil klub ustanovljen šele marca 1968, to je pred dobrim letom. Vodstvo kluba v obilici nujnih nalog in težav, pred katerimi se je znašlo, ni uspelo usmeriti svoja prizadevanja tako, da bi to vodilo k resnično najboljšim delovnim rezultatom. Skupščina je izmed 21 predlaganih kandidatov izvolila 11 članov novega upravnega odbora kluba, katerim je poverila nalogo, da poglobi sodelovanje s pristojnimi organi jugoslovanske diplomatske službe v Nemčiji, z izseljenskimi maticami v domovini ter s pristojnimi organi lokalnih in pokrajinskih organizacij in institucij Baden Württemberg. Tako bodo lažje reševali sprejete naloge, med katerimi naj posebej poudarimo skrb za zdravo kulturnozabavno in športno življenje našega človeka v tem delu Nemčije.

Skupščina je za prizadevno delo dala priznanje zaslužnim članom starega upravnega odbora ter predstavnikom jugoslovanske konzularne pisarne iz Stuttgarta.

Na prvi seji novoizvoljenega upravnega odbora dne 1. 6. je bil za novega predsednika kluba izbran dr. Lukič, zdravnik. Za podpredsednika sta bila izbrana Vasa Stamenkovič in dr. Budič. Novemu vodstvu kluba na pot: pogumno! In dosti uspeha!

Metka Vrhuno

### Jugoslovanski klub v Münchnu

V začetku tega leta je bil ustanovljen Jugoslovanski klub v Münchnu v namenom, da vsestransko pomaga našim državljanom, ki žive in delajo na področju ZR Nemčije. Prizadeva si tako za ugodnejše pogoje njihove zaposlitve v Nemčiji, kakor tudi pri reševanju raznih njihovih problemov v domovini. Klub ima svoji podružnici tudi v Dortmundu in Kölnu. Kako dobrodošel je klub našim ljudem, dokazuje že to, da se je samo v enem mesecu vpisalo vanj v Münchnu 400 članov. Pri klubu v Münchnu je tudi čitalnica, kjer bo članom na razpolago poleg drugih časopisov in revij iz domovine tudi Rodna gruda in Slovenski izseljenski koledar. Na obe publikaciji se boste v klubu tudi lahko naročili.





### Visoki jubilej Jurija M. Trunka

Znani slovenski duhovnik pisatelj in publicist Jurij M. Trunk bo letos 1. septembra praznoval svoj stoti rojstni dan. Razen tega visokega življenjskega jubileja praznuje letos tudi 74-letnico, odkar je bil posvečen za duhovnika.

Jurij M. Trunk je po rodu s Koroške. Rojen je bil v Bačah, šolal pa se je v Ločah, Beljaku in Celovcu. Po končanem bogoslovju je služboval kot kaplan in župnik po raznih župnijah na Koroškem. Kot iskren in odločen rodoljub se je po prvi svetovni vojni vneto zavzemal za slovensko Koroško. Bil je tudi član delegacije, ki se je na mirovni konferenci v Parizu po prvi svetovni vojni zavzemala za pravično ureditev koroškega vprašanja. Po plebiscitu, ko je Koroška pripadla Avstriji, se je Trunk izselil v ZDA.

Že pred tem je bil nekajkrat v Ameriki in o tem napisal tudi dve knjigi. Knjigo »Amerika in Amerikanci«, v kateri opisuje slovenske naselbine v Ameriki, je izdal v samozaložbi leta 1912 in je najpomembnejše njegovo knjižno delo v bogati beri njegovega publicističnega in knjižnega ustvarjanja.

V clevelandskem časopisu Amerikanski Slovenec že vrsto let izhaja njegova rubrika Pisano polje, ki jo piše še danes, ko je že precej let upokojen in živi kot gost in duhovni pomočnik slovenskega župnika Vitala Voduška v San Franciscu v Kaliforniji. Pred tem je bil od avgusta 1924 do septembra 1946 župnik na slovenski župniji v Leadvillu, Colorado.

Jubilantu, ki je znan in spoštovan med zavednimi Slovenci po svetu in doma, čestitamo k visokemu jubileju in kličemo: Še mnogo let!

### O slovenskih filmih in drugo

Klub slovenskih upokojencev v Euclidu je po seji 1. maja predvajal štiri kratke filme, katere je poslala Slovenska izseljenska matica. Najboljši vtis je naredil polurni film »Veselo srečanje«, ki ni le izvrstno posnet in ga povezuje lepa glasba, temveč nas tudi popelje v najlepše kraje Slovenije — med temi tudi v Ljubljano na veliko in zanimivo kmečko ohcet in na slikovit tradicionalni izseljenski piknik.

Zgodovinsko zanimiv je črno-beli film »Kje je bil rojen Jacobus Gallus Petelin«. Nekaj njegovih skladb je zapel tudi Slovenski oktet, ko je bil leta 1966 v Ameriki na koncertni turneji. Vendar je ta slavni skladatelj premalo znan med nami, da bi zbudil večje zanimanje. Za mnoge so tudi skladbe pretežke.

Zelo toplo je bil sprejet kratki film o slikarju Maksimu Gaspariju, ki je prikazal uglednega slikarja pri delu in lepo število njegovih folklornih in drugih slik z narodno motiviko. Film ima tudi dobro glasbeno spremljavo. Kakor veste, je slikar Gaspari naslikal alegorično sliko »Slovenija« za zastor Slovenskega narodnega doma na St. Clair Ave, ki vzbuja pozornost vsakega, ki ga prvokrat vidi. V kratkem filmu Koledniki je prav dobro prikazan star slovenski novoletni narodni običaj. Gledalci so mu z zanimanjem sledili in se ob komičnih prizorih počeno zabavali. Tudi spremna glasba in pesmi so ugajale.

V Euclidu smo se pridno pripravljali na sprejem predstavnikov ljubljanskih gasilcev Jožeta Janežiča in Janeza Jana, ki sta v ZDA na strokovnem tečaju. Za tečaj, ki je prirejen na državne stroške, se je zavzel gasilski poročnik iz predmestja Lindhurst Rudy Zakely (Zakelj), ki se je ob lanskem obisku v Ljubljani seznanil z vašimi gasilci. Oba sta gosta Chicago Fire Academy.

Sprejem smo imeli na praznik krašenja grobov (Decoration Day) 30. maja v Slovenskem društvenem domu v Euclidu. Po zakuski je sledil kulturni program, na katerem so sodelovali pevski zbori Slovan, Zarja, Jadran, Glasbena matica in pevka Cilka Valenčič.

Naše društveno, kulturno in družabno življenje je še vedno živahno; vajeti pa seveda zavzema mladina, ki ima v marsičem drugačne pojme od nas iz prvega rodu. Časi se naglo spreminjajo.

Frank Česen

### Slovenski dan v Samsuli

Prav veselo smo 4. maja praznovali v Samsuli na Floridi Slovenski dan. Mladina se je oblekla v slovenske narodne noše. V domu SNPJ je vladalo razigrano veselje. Dan je bil prelep, poln sonca in veter se je nagajivo igral z zastavicami, ki so visele na okrašenem mlaju. Krog njega so plesali otroci in ga ovijali s pisanimi svilenimi trakovi. Zraven pa je na harmoniko igral poskočne Ronni Lužnar.

Toliko veselih obrazov nisem videla, odkar sém bila na obisku v Sloveniji. Jaz seveda nisem mogla biti vesela, saj sem ta veseli dan še posebej bridko pogrešala dragega soproga, ki je umrl v letošnjem februarju.

Josie Vogrin

### Priznanje za življenjsko delo

Letošnje priznanje »Hall of Fame«, ki ga v Chicagu enkrat na leto podeljujejo dolgoletnim društvenim delavcem, je prejela Albina Novak, glavna tajnica Slovenske ženske zveze. To je bilo priznanje za za njeno uspešno delo pri tej organizaciji in njenem glasilu »Zarja«, obenem pa je to tudi priznanje celotni dejavnosti slovenske naselbine v Chicagu, saj je g. Novakova prva naša rojakinja, ki je prejela znak »Hall of Fame«. Čestitamo!

## Švedska

### Slovenci v Landskroni

Na Švedskem živi kar veliko Slovencev. Povsod so raztreseni. Ker smo tako razkropljeni, nas na enem kraju ni toliko, da bi imeli svoj klub. V mestu Landskrona imamo enkrat mesečno pravo slovensko veselico. Te prijetne družabne zabave prirejata Fric Prevolnik in njegova žena Katarina. Vse te zabave so zelo dobro obiskane. Saj vsi težko čakamo, kdaj se lahko zberemo skupaj in ob takšnem skupnem veselju pozabimo, da smo daleč od domačih na tujem. Ob prijetni glasbi in slovenski pesmi nam večer kar prehitro mine. Stanko Čop, ki igra v našem ansamblu kitaro, pripravlja zdaj svojo folklorno skupino. Leta 1964 je že pripravil in režiral 2 igri: Županovo Micko in Šaljivega brivca.

Ivan Turnšek, Olofström



## Belgija

### Nekaj zgodovine društva sv. Barbare iz Eisdena

Pred sto leti je bil Eisden majhna kmečka vas z 290 prebivalci, šele sto let kasneje se je kraj začel razvijati. Prve rove za rudnik premoga so začeli vrtati leta 1911. Leto kasneje so se priselili v Eisden prvi trije Slovenci ki pa so se ob izbruhu prve svetovne vojne odselili nazaj v Francijo, od koder so prišli. V letih po prvi svetovni vojni je začelo prihajati v Eisden več Slovencev. Največ jih je prislo iz Nemčije, kjer so pred tem iskali delo.

Že med prvimi naseljenci je bilo več zavednih mož, ki so uvideli, da so socialne razmere zelo pomanjkljive in so takoj začeli z organiziranjem društev za samopomoč. Med temi naj omenim Pavliča, brata Korber, Zajca, Kosa, Tuša, Forstnerja, Praha, Obržana, Petelina, Globevnika, Jelovška, Snurerja, Trkaja, Gostišarja, Roglja, Smrketa, Spitala, Stradovnika, Tanjška, Lindiča, Mastnaka, brata Bogovič in bilo je še veliko drugih.

Društvo sv. Barbare je bilo ustanovljeno 3. maja 1929 z namenom, da bi se poleg na socialnem udejstvovalo tudi na kulturnem področju. Novoustanovljenemu društvu se je pridružil pevski zbor, ki ga je leto prej ustanovil rojak Hribar, tedaj pa ga je vodil Štefan Rogelj. Kulturno delo se je zelo ugodno razvijalo, saj so rojaki komaj čakali, kdaj bo kakšna slovenska prireditev. Pripravljali so razne igre, pevske koncerte, vinske trgatve, razna predavanja in Miklavževe večere, ki so bili za mladino še posebej mikavni.

Po drugi svetovni vojni se je društvo reorganiziralo in lepo napredovalo. Nabavili so narodne noše, potrebščine za oder itd. Starejši so umirali, a na njihova mesta so prihajali mladi iz domovine, ki so takoj pristopali v društvo.

Ob štiridesetletnici je društvo sv. Barbare v Eisdenu sredi živahnega dela. Prireja igre, pevske koncerte, sodeluje tudi pri pomembnih prireditvah belgijskih organizacij, kakor tudi na raznih občinskih, pokrajinskih in državnih slovesnostih. Pri društvu je gostovalo že več znanih ansamblov iz domovine, med drugim: Slovenski oktet, Oktet Gallus, pevski zbor iz Celja, Veseli planšarji, Veseli Šentvidčani in drugi.

Jubilej je društvo sv. Barbare praznovalo 17. maja. Prireditev je bila v dvorani Concordia v Maria-Heide. Sodeloval je tudi pevski zbor Jadrana iz Charleroi. Zaslužnim članom so bile podeljene diplome. Ob 40-letnici se društvo sv. Barbare iz Eisdena zahvaljuje vsem članom za zvestobo in sodelovanje kakor tudi vsem znancem in prijateljem v tujini in domovini, posebej pa še Slovenski izseljenski matici in Radiu Ljubljana za moralno in materialno pomoč. Zahvala tudi slovenskim knjižnim založbam za darovane knjige. Še enkrat: najlepša zahvala vsem!

Jean Smerke, Eisden

## Južnoafriška republika

### Naša naselbina se manjša

V Južnoafriški republiki je majhna naselbina Slovencev, vendar pa so zato ti toliko bolj povezani, pogosto se srečujejo in čas jim mineva v glavnem ob obujanju spominov na rojstno deželo. Pred meseci pa se je ta naselbina zmanjšala še za dva člana: umrl je Pavel Kostanjšek, star je bil okrog 50 let, sam, brez družine, nekaj tednov za njim pa je umrl še Hinko Šuklje, ki je bil upokojen kot ravnatelj neke šole v bližini Johannesburga. Svojcem in prijateljem izrekamo iskreno sožalje.

## otroški dodatki za naše delavce v ZR Nemčiji

Jugoslavija je že ratificirala vse tri sporazume o socialni varnosti z Zvezno republiko Nemčijo (sporazum o zaposlovanju jugoslovanskih delavcev v tej državi, sporazum o socialni varnosti in sporazum o varstvu brezposelnih). Zvezna republika Nemčija pa je doslej ratificirala le še sporazum o zaposlovanju jugoslovanskih delavcev v ZR Nemčiji, ki ji seveda tudi najbolj ustreza, na pritisk jugoslovanskih organov pa še tisti del sporazuma o socialni varnosti, ki se nanaša na otroške dodatke. S tem bodo tudi jugoslovanski delavci, ki delajo v Zvezni republici Nemčiji, dobili pravico do otroških dodatkov po nemških predpisih tudi za otroke, ki jih imajo v Jugoslaviji.

Po navedenem sporazumu (velja od 1. maja) bodo dobivali jugoslovanski delavci dodatek za zakonske otroke, za pastorko, za pozakonjene otroke, pa tudi za nezakonske otroke, če je bilo očetovstvo za te otroke ugotovljeno na predpisan način. Za vse te otroke gre po nemških predpisih dodatek najdalj do dopolnjenega 18. leta starosti, če pa se šolajo oziroma so nezmožni za pridobivanje, se podaljša starostna doba do največ 25. leta starosti. Takoj pa je omeniti, da po nemški zakonodaji ne gre dodatek za otroka edinca, temveč šele v primeru, če ima zavarovanec vsaj dva otroka. Še v takih primerih vpliva na pravico do dodatka premoženjsko stanje oziroma zaslužek zavarovanca in šele od tretjega otroka naprej gre do dodatki za vsakega otroka brez omejitev.

Nemška ureditev otroških dodatkov kaže na to, da se skuša tudi po tej poti pospeševati število rojstev. Če ima zavarovanec dva otroka, dobi za oba le 25 nemških mark na mesec (ob dodatnem pogoju premoženjskega stanja), za tretjega otroka že 50 mark, za četrtega 60 mark ter za petega in nadaljnje otroke po 70 mark na mesec. Če bi imela pravico do otroških dodatkov oba roditelja, od katerih živi eden v Zvezni republici Nemčiji, drugi pa v Jugoslaviji, ima pravico do dodatkov tisti od roditeljev, s katerim živijo otroci.

V sporazumu o otroških dodatkih je poskrbljeno tudi za precej česte primere, ko naši delavci v tujini pozabijo na svojo družino in bi utegnili obdržati zase tudi otroške dodatke, ki jih bodo dobili v Zvezni republici Nemčiji po novem sporazumu. V takih primerih je pooblaščen jugoslovanski zavod za socialno zavarovanje, da izposluje od nemškega urada za delo, ki izplačuje v ZR Nemčiji otroške dodatke, da bo nakazoval dodatke neposredno materi v Jugoslavijo. Le v primeru, če bo dal zavarovanec vsa zagotovila, da bo pošiljal otroške dodatke družini v Jugoslavijo, se bodo lahko otroški dodatki ponovno začeli izplačevati njemu samemu.

Ker velja sporazum o otroških dodatkih že od 1. maja t. l., morajo jugoslovanski delavci v Zvezni republici Nemčiji nemudoma predložiti nemškemu uradu za delo listine, s katerimi bodo dokazali pravico do otroških dodatkov. To bodo potrdila jugoslovanskih pristojnih občin o otrocih, za katere uveljavlja naš delavec pravico do otroških dodatkov, kakor tudi potrdilo da delavec te otroke dejansko preživlja oziroma da je — če uveljavlja dodatek tudi za nezakonskega otroka — dejansko oče takega otroka. Očetovstvo bo dokazal bodisi s sodbo pristojnega sodišča v Jugoslaviji, bodisi s potrdilom matičnega urada pri občini, da je očetovstvo priznal.

Dr. L. S.

### Oba z ženo jo rada prebirava

Pošiljam naročnino za Rodno grudo in Izseljenski koledar. Ostal bom še naprej naročnik Rodne grude, ker mi je zelo všeč. Odšel sem kot mlad fant iz domovine in sem se tukaj poročil s slovenskim dekletom. Tudi ona revijo rada prebira.

Lepo vas pozdravlja

Josef Boldon z ženo Gizelo, Essen-Borbeck, Nemčija

Spoštovana Josef in Gizela!

Lepo pozdravljena oba in hvala za pismo. Veseli nas, da rada prebirata Rodno grudo, ki ima po vseh celinah sveta prijatelje med našimi ljudmi. Oglasita se še kaj in kaj napišita o svojem življenju in delu. Radi bomo objavili. Iskrene pozdrave in mnogo sreče!



## državljanstvo ZR Nemčije in naši državljani

V zadnjem času dobiva Slovenska izseljenska matica več pisem Slovencev, ki so na delu v Zvezni republiki Nemčiji, in se pritožujejo nad tem, da jim na jugoslovansko-avstrijski meji oziroma v Jugoslaviji delajo težave, ker so sprejeli nemško državljanstvo.

V zvezi s tem vprašanjem smo se obrnili na našega pravnega sodelavca, ki nam je dal naslednja pojasnila:

Kakor je razvidno iz teh pisem, gre praktično v vseh primerih za osebe, ki so slovenske narodnosti, in so do odhoda v Zvezno republiko Nemčijo imele jugoslovansko državljanstvo. Nekateri izmed njih so dopotovali v ZRN še pred leti brez potnih listov, drugi pa v zadnjih letih z jugoslovanskimi potnimi listi. Predpostavljamo, da gre vseskozi za osebe iz Slovenije, z ozemlja Štajerske, Gorenjske in dela Koroške, ki od leta 1918 pripada Jugoslaviji.

Omeniti moramo, da je vprašanje državljanstva v SFR Jugoslaviji urejeno z zakonom o jugoslovanskem državljanstvu z dne 14. septembra 1964, ki je bil objavljen v Uradnem listu SFRJ št. 534/38 v letu 1964. V veljavo je ta zakon stopil 1. januarja 1965. Znano je, da je državljanstvo skupni pojem za celo vrsto pravic in dolžnosti, ki jih ima nekdo do svoje matične države; bistvena za državljanstvo pa je pripadnost k neki državi, konkretno Socialistični federativni republiki Jugoslaviji. Za pridobitev državljanstva je navadno merodajno dejstvo, da sta oba starša jugoslovanska državljanca, možni pa so tudi primeri, da je odločilen kraj rojstva in državljanstvo enega izmed roditeljev, gotovo vlogo igra tudi narodnost. Sicer pa se lahko državljanstvo pridobi tudi pod določenimi pogoji na posebno prošnjo (naturalizacija); po predpisih nekaterih držav se pridobi tuje državljanstvo tudi s poroko in podobno.

Jugoslovanski državljan v inozemstvu ima pravico do zaščite po naših diplomatsko konzularnih predstavništvih, seveda pa ima nasproti svoji državi tudi neke obveznosti (npr. vojaška obveznost).

Nihče izmed piscev pisem Slovenski izseljenski matici ne navaja, kako je »sprejel« nemško državljanstvo; nekateri le navajajo, da so sprejeli nemško državljanstvo in zadržali tudi jugoslovansko državljanstvo. V tej zvezi bi pripomnili, da tudi naš zgoraj navedeni zakon o jugoslovanskem državljanstvu predvideva možnost, da nekdo zaprosi za odpust iz jugoslovanskega državljanstva. Zakon pri tem v glavnem misli na ljudi, ki se nameravajo za stalno izseliti iz Jugoslavije, česar zakon ne prepoveduje; večkrat pride tudi do porok naših ljudi z inozemskimi državljanicami oziroma državljani.

Nihče izmed piscev pisem tudi ne navaja (prepričani smo, da gre zgolj za take primere), da je v ZRN dobil dokumente o nemškem državljanstvu na podlagi uredbe nemškega rajha z dne 14. oktobra 1941, ko je nacistična Nemčija uradno priključila del takrat okupirane jugoslovanske Štajerske, Gorenjske in Koroške in je pod določenimi pogoji — in to zopet ne vsem takratnim prebivalcem teh krajev Slovenije — podelila celo nemško

državljanstvo. Ta uredba je bila v ostrem nasprotju z mednarodnim pravom, kajti nobena država nima pravice med okupacijo razglasiti svoje suverenosti nad okupirano tujo državo ali delom take države. Znano nam je, da je ta uredba nacistične Nemčije bila med drugim prevzeta tudi v novi zakon o državljanstvu ZRN iz leta 1955. Pri tem se je verjetno mislilo na primere pravih Nemcev, ki so nekoč živeli v Jugoslaviji in ki so neposredno pred koncem vojne ali po njej iz kakršnihkoli razlogov zapustili Jugoslavijo. Kadar je ZRN priznala takim osebam nemško državljanstvo ev. tudi na podlagi te nacistične uredbe z dne 14. 10. 1941, tudi naša država ni ugovarjala, ker ti ljudje državljanstva nove Jugoslavije niso pridobili in ker velja v mednarodnih odnosih tudi načelo nevmešavanja v interne zadeve druge države. Povsem nekaj drugega pa je pojav, ki ga opažamo nekako od leta 1957 dalje, da razni jugoslovanski državljani — *po narodnosti Slovenci, na podlagi te iste nacistične uredbe*, v ZR Nemčiji sprejemajo nemško državljanstvo, za kar je poleg drugega, v tem nemškem predpisu postavljen pogoj, da so nemške narodnosti.

Prava sramota za nas so posamezni primeri, da naši ljudje s slovenskimi imeni iz raznih naših krajev zatrjujejo, da so po narodnosti Nemci. Med njimi so tudi ljudje, ki so se med okupacijo komaj rodili, znani so nam celo nekateri primeri oseb rojenih po osvoboditvi v Jugoslaviji, ki dokazujejo svoje »nemško poreklo« s tem, da so imeli starši članstvo »Heimatbunda« ali pa, če so starejši, da so med okupacijo hodili v nemške šole, ko je vendar splošno znano, da je tedaj okupator ukinitel vse slovenske šole.

Kakršnikoli so razlogi, ki so nekatere privedli do tega, da so sprejeli na ta način nemško državljanstvo, mora vsak izmed njih razumeti, da Jugoslavija — vsaj na svojem ozemlju — ne more priznati kakemu Slovincu, jugoslovanskemu državljanu, nemškega državljanstva samo na podlagi dejstva, da izhaja iz onega ozemlja Jugoslavije, ki je bilo med 2. svetovno vojno protipravno priključeno k nemškemu rajhu.

Naša država se trudi, da nudi svojim državljanom tudi v ZRN vso konzularno zaščito, povečuje število konzularnih predstavništev, dosega je sklenitev treh konvencij v ZRN, ki so v zvezi z zaposlovanjem, zavarovanjem za brezposelnost in socialnim zavarovanjem.

Pri tem položaju res ni nobenega povoda, da naši državljani še vedno sprejemajo dokumente o nemškem državljanstvu. Nekateri izmed njih gredo celo tako daleč, da so v Jugoslaviji zahtevali dovoljenje za nastanitev kot nemški državljani in so se celo pozivali na nemško konzularno zaščito. Vsakdo mora razumeti, da naša država teh problemov ni mogla kar naprej tolerirati in se je pač pristopilo uradno k odvzemanju na ta način pridobljenih nemških potnih listov.

Pri tem se takim državljanom izrecno pojasnjuje, da imajo možnost odpotovati v ZRN z jugoslovanskim potnim listom, če imajo opravičen razlog za bivanje v ZRN.

Svetujemo vsem našim državljanom te vrste, da se v takih stvarih obračajo na naše organe v Jugoslaviji ali pa na naša konzularna predstavništva v ZRN, kjer bodo dobili vsa pojasnila. V utemeljenih primerih lahko zaprosijo za odpust iz jugoslo-



vanskega državljanstva. Vsak drug način smatramo za nepravilen in ga ne odobravamo in seveda tudi ne priporočamo.

Upamo, da bodo pisci takih pisem razumeli, da tudi ni mogoče tolerirati, da kak naš državljan, naše narodnosti (znani so nam primeri iz Ptujja, Domžal, Jesenic in drugih slovenskih krajev) nastopa pri nas kot nemški državljan samo zato, ker je bila njegova domovina pred 25 leti pod nemško okupacijo. V čast pa nam tudi ni, da imamo na ta način v Nemčiji dve kategoriji delavcev, jugoslovanskih državljanov, z različnimi potnimi listi, le zaradi že omenjenega dejstva iz preteklosti.

Končno opozarjamo naše državljane, da nima nihče pravice oddati svoj jugoslovanski potni list organom tuje države, saj ga tudi za to ni dobil. Jugoslovanske državljane moškega spola pa še opozarjamo, da morajo misliti tudi na reguliranje vojaške obveznosti.

V posameznih primerih, kjer je nekdo zabredel v težave, mu svetujemo, naj se obrne na pristojne organe v Jugoslaviji in konzularna predstavništva v inozemstvu, ki bodo vsakemu našemu človeku prav radi nudili svoje nasvete in pomoč.

## carinski predpisi in naši delavci v tujini

Posebej naj poudarimo, da vsi naši delavci, ki so začasno zaposleni v tujini, lahko kupijo tuje blago pri naših podjetjih za zastopanje tujih firm; le-ta imajo samo v Ljubljani 350 konsignacijskih skladišč in imajo na zalogi 8200 vrst tujega blaga. V Ljubljani so v konsignacijskih skladiščih v zalogi tudi osebni avtomobili vseh znamk in tipov razen ameriških. Npr.: Avtotehna Ljubljana prodaja vozila znamke opel, Cosmos Ljubljana avtomobile znamke Renault, Autocommerce Ljubljana avtomobile znamke mercedes in audi itd.

Konsignacijska skladišča prodajajo tuje blago po tujih izvoznih cenah. V tem primeru vzamejo carinarnice za carinsko osnovo tujo fakturno vrednost, to je izvozno ceno; le-ta je zmeraj nižja od carinske osnove, ki jo za enako blago določijo zvezna carinska uprava v Beogradu in, ki velja za uvoz s strani državljanov. Razen tega carinarnice carinijo blago, ki je prodano iz konsignacijskih skladišč, po rednih carinskih stopnjah iz carinske tarife; le-te so nižje od enotne 30-odstotne carinske stopnje, veljavne skoraj za vse blago, ki ga uvažajo državljani, razen zdravil, kmetijskih strojev in motornih vozil. Vse carinske in druge formalnosti opravi podjetje za zastopanje tujih firm, oziroma konsignacijsko skladišče. Prednost je tudi ta, da so kupcem skoraj vedno na voljo rezervni deli in strokovne servisne službe. Podjetja za zastopanje tujih firm se v glavnem vzdržujejo z devizno provizijo, ki jo daje za prodano blago tuji proizvajalec. To pomeni, da ostanejo devizni zaslužki našim podjetjem in družbi za uvoz rezervnih delov in drugega blaga. Če blago kupimo v tujini, pa ostane zaslužek tujemu trgovcu.

### Posebne carinske in davčne oprostitve

Pri premestitvi delavcev iz tujine v domovino, če so bili v tujini najmanj eno leto, so oproščeni plačila carine, dajatev in prometnega davka za uvožene gospodinske predmete, plačati pa morajo vse dajatve za motorno vozilo. Za oprostitvev plačila dajatev je treba vložiti pri carinarnici prošnjo in jo kolekovati z 2,5 din. Prošnji je treba priložiti: odločbo o premestitvi, seznam predmetov, ki ga potrdi carinik takoj pri vrnitvi, in potni list.

Izseljenci-povratniki, če so jugoslovanski državljani, pa morajo prošnji priložiti: potrdilo, izdano od našega diplomatskega ali konzularnega državljanstva v tujini, da so živeli v tujini najmanj 10 let. Če uvažajo najnужnejši gospodarski inventar, morajo prošnji priložiti tudi potrdilo o tem, kaj je bil njihov poklic v tujini. Priložiti morajo tudi

seznam predmetov, ki ga potrdi carinarnica takoj po vrnitvi v Jugoslavijo.

V primeru, da je izseljenec tuji državljan, pa mora prošnji priložiti potrdilo, izdano od zveznega sekretariata za notranje zadeve v Beogradu, da mu je dovoljena stalna naselitev v Jugoslaviji ali pa listino, da mu je podeljeno jugoslovansko državljanstvo. Izseljenci, ki so se iz Jugoslavije izselili pred 6. aprilom 1941. leta, so pri stalni vrnitvi v Jugoslavijo oproščeni plačila dajatev tudi za osebno motorno vozilo. O tem, da so se izselili pred 6. aprilom 1941. leta, morajo prošnji poleg ostalih listin predložiti tudi potrdilo, izdano od skupščine občine — uprave za notranje zadeve.

### Obisk ali dopust v Jugoslaviji z osebnimi in motornimi vozili

Tuji državljani lahko prihajajo v Jugoslavijo z osebnimi motornimi vozili, ki so registrirana v tujini. Na meji jim ni treba izpolniti nobenih formalnosti. Pri vrnitvi iz Jugoslavije v tujino morajo izvoziti tudi vozilo in druge predmete, ki so jih začasno prinesli v Jugoslavijo. Za naše delavce, ki so začasno na delu v tujini, ali pa za delavce, ki so premeščeni na delo v tujino, je postopek drugačen. Tudi ti se lahko pripeljejo v Jugoslavijo na obisk, dopust ali bolniški dopust z osebnimi motornimi vozili, ki so redno registrirana v tujini, vendar največ za šest mesecev v posameznem koledarskem letu. Pri prehodu meje morajo na carinski izpostavi izpolniti »seznam stvari«, ki jih potnik začasno prinaša v Jugoslavijo — obrazec št. 3«. V seznam je treba vpisati fotografski aparat, ročni radijski sprejemnik gramofon, daljnogled in drugo ter osebno motorno vozilo. Za osebno motorno vozilo je treba vpisati znamko, tip, leto izdelave, število šasijske-karoserije, število motorja, registrsko številko, številko tuje prometne knjižice in podatek, kdo, kdaj in kje jo je izdal. Carinska izpostava zadrži dvojni seznam, na 64. strani potnega lista pa zapiše, da je delavec začasno prinesel blago. Tako začasno uvoženo motorno vozilo ali drugo blago je dovoljeno uporabljati le za svoje osebne potrebe. Najkasneje v roku šestih mesecev je treba vozilo ali drugo začasno uvoženo blago vrniti v tujino ali pa ga ocariniti in plačati vse dajatve. Pri odhodu iz Jugoslavije je treba oddati enojnik seznama in zahtevati, da carinik uradno razbremeni zadolžitve na 64. strani potnega lista. Enako je treba zahtevati, če se začasno uvoženo blago končno ocarini pri carinarnici v notranjosti.

Omeniti je treba, da v primeru, ko preneha delovno razmerje v tujini, ni moč začasno uvoziti predmetov in vozila. Tudi roka šestih mesecev ni moč izkoriščati, saj so dopusti le v trajanju do 30 dni, kar pomeni, da je v praksi dovoljen daljši rok do 6 mesecev le v primeru bolniškega dopusta. V primeru zlorabe so carinske kazni do 10-kratnih dajatev, s katerimi je vozilo ali blago obremenjeno.

Z osebnimi motornimi vozili, ki so v tujini začasno registrirana, npr.: za registracijo »Zoll« jugoslovanskim državljanom ni dovoljeno prihajati v Jugoslavijo na obiske ali dopuste.

Delavci oziroma uslužbenci, ki so zaposleni v tujini pri tujih firmah, lahko prihajajo v Jugoslavijo z motornimi vozili, ki so last tujih firm in registrirana v tujini, vendar le poslovno. O tem, da prihajajo v Jugoslavijo poslovno, morajo na mejnem prehodu predložiti potni nalog ali pa poziv jugoslovanske gospodarske organizacije. V ostalem je postopek enak prejšnjemu.

### Ali sem lahko lastnik nepremičnine v Jugoslaviji?

Zanima me, če je Jugoslovčan, ki je sprejel nemško državljanstvo, še vedno lastnik neke nepremičnine v Jugoslaviji oziroma če je lastnik njegov otrok, rojen v Nemčiji. Ali se odvzame premoženje, če ta oseba zaprosi za tuje državljanstvo?

F. B. Nördlingen, Nemčija

Po naših predpisih tuj državljan, za katerega se smatra tudi jugoslovanski izseljenec, ki je dobil odpust iz državljanstva, nima pridobitne pravice na nepremičnine pri nas. Če pa je nepremičnino, bodisi zemljišče ali hišo, že imel pred odpustom jugoslovanskega državljanstva, se mu ta nepremičnina ne odvzame. Lahko jo torej uživa, če prihaja od časa do časa na dopust, ali pa jo proda oziroma kako drugače odstopi osebi, živeči v Jugoslaviji, pa tudi osebi z jugoslovanskim državljanstvom, ki začasno ali stalno živi v tujini.



## Slovenija — čudovita dežela

Do dna srca ste me ganili z vašo pošiljko gramofonskih plošč. Vesel sem jih bil, posebno opere Gorenjski slavček. Ganila me je posebno melodija Vsi so prihajali; res je čudovita. Najlepša hvala za vaš trud in pozornost, ki sem jo bil deležen pri tem. Vaša dejavnost za nas, ki smo daleč od domače zemlje in po svetu prenašamo Slovenijo — to čudovito deželo, ki jo je nemogoče izbrisati iz spomina, je res nekaj izrednega.

Po rodu sem iz okolice Ljubljane, toda tudi mene je doletela ista nesreča kot vse izseljence in me izgnala v tujino, v deželo, kjer so ljudje le številke. Preteklo zimo sem bil doma in tega ne bom nikdar pozabil. Jokal sem, ko sem se vračal, saj je bilo tako lepo med domačimi.

Tu v Lutonu sem zaposlen kot elektroinstalater in ko si bom nekaj prihranil, bom prišel nazaj med ljudi, ki bi zanje umrl. Včasih me domotožje tako preganja, da bi najraje kot ptica poletel v rodni kraj. Ponos sem na Slovenijo in na vse njene nove stvari, ki se lahko merijo s svetom.

Ker sem v Angliji že precej dolgo, sem se seznanil tudi z mnogimi problemi in stvarmi, kar bi mogoče zanimalo tudi vas. Rad bi postal vaš dopisnik.

Miro J., Morden-Surres, Anglija

Tudi mi se zahvaljujemo za tako toplo pismo. Tudi v prihodnje nam samo pišite in radi bomo ustregli vsem vašim željam. Glede sodelovanja pa se seveda priporočamo: radi bomo objavili vse, kar bi bilo zanimivo tudi za druge naše bralce. Presodite sami, saj najboljše veste, kaj potrebujejo naši ljudje na tujem.

## Stornirajte odpoved!

Lani v septembru sem plačal naročnino za Rodno grudo letnik 1968. Sporočili ste mi, da je plačana do marca 1969. Za naprej sem jo pa odpovedal. Revijo redno prejemam in mi je postala kar všeč, tako da bi jo pogrešal. Zato vam priloženo pošiljam naročnino za letnik 1969. Upam, da boste stornirali odpoved in mi revijo pošiljali še naprej. Posebno všeč so mi reportaže iz raznih slovenskih krajev, nekatere od teh tudi jaz dobro poznam. Le od mojega rodnega kraja Žiri na Gorenjskem nič ne zasledim. Ker sva oba z ženo od tam doma, bi me veselilo če bi objavili kaj tudi o Žireh. Zdi se mi, da ima tudi ta kraj kakor drugi, dosti zanimivosti. Že naprej se vam zahvaljujem, če boste ustregli moji želji

Albin in Jožica Peternelj, Toronto, Kanada

Draga Albin in Jožica!

Hvala za prijazno pismo. V upravi so črtali vašo odpoved in Rodna gruda vas bo z veseljem še nadalje redno obiskovala. Mi v uredništvu bomo pa skušali čimprej zadovoljiti vašim željam in objaviti v sliki in besedi kaj več o lepih Žireh na Gorenjskem. V našem arhivu smo našli sliko Jamnika pri Žireh, katero smo objavili na str. 264 v junijski številki Rodne grude, kar ste najbrž videli. Tudi ta kraj je prav gotovo dobro poznan vam in soprogi. Ostalo pa sledi, kakor smo obljubili. Prav lepe pozdrave!

## Ko prispe revija, dam vse na stran

Pošiljam vam 10 dolarjev za Rodno grudo in koledar. Prosim tudi, da mi pošljete dva zemljevida — Slovenije in Jugoslavije pošljite jih z letalom, da prispe pošiljka čimprej. Stavka v New Yorku je naredila precej zmede. Decembrsko številko sem prejel 8. aprila. Do 7. maja sem dobil štiri številke.

Lani sem vam pisal, da pošiljanje revije ustavite, ker na desnem očesu nisem skoraj nič več videl. Zdaj se mi je vid izboljšal in vidim kot prej. Zato sem poslal naročnino, da bom revijo redno prejemal. Moram vam povedati, da mi je Rodna gruda zelo všeč. Ko prispe,

dam vse na stran, razen Prosvete, dokler je ne preberem. Oprostite moji pisavi. Črke so vse zveržene. Roka se mi trese, 15. junija bom imel svoj 85. rojstni dan. Pozdravljeni

Luis Flaker, Hatley, Wisconsin

Dragi rojak Flaker!

Toplo iz srca se vam zahvaljujemo za pismo, za naročnino in priznanje Rodni grudi! Ko bo to natiskano v reviji in ko pripotuje revija do vas, bo v koledarju že mimo 15. junij, ko ste praznovali svoj 85. rojstni dan. Naj torej veljajo te naše čestitke za nazaj in za naprej: Še na mnoga, mnoga leta in veliko zdravja in dobre volje! Ko boste to brali, si mislite, da smo vsi, ki delamo pri Rodni grudi in pri Matici zbrani okrog vas in vam iz srca čestitamo! Dragi, zvesti prijatelj Rodne grude, oglasite se čimprej še kaj. Saj ni treba dolgega pisma, če težko pišete. Prav gotovo imate kakšno svojo sliko od zdaj ali od prej — pošljite nam jo, da jo bomo objavili v Rodni grudi. Za vami je dolga življenjska pot, polna zanimivih, veselih in žalostnih spominov. Morda imate koga v družini in katerega od prijateljev, ki bi napisal kaj iz vašega življenja, kar bi mu vi narekovali? Zelo radi bi objavili v Rodni grudi. Iskreno vas pozdravljamo in še enkrat: vso srečo!

## Nekatere pogrešam v reviji

Zelim, da mi Rodno grudo še naprej pošiljate. Vsi, ki revijo urejate, ste kar »fajn«. Pogrešam pa nekatere, ki se v reviji ne oglašate dovolj pogosto. Gotovo čuti večina Slovencev tako kot jaz.

Na primer ti, Zdenko Roter: Le v eni lanski številki Rodne grude, si spisal tako lep članek o »Kritiki« *et c.* Potem nisem čul o tebi nič več, in vendar tako lepo pišeš. Napiši še kaj podobnega v bodoče. Prav tako tudi vsi ostali, kateri urejate revijo. V vseh drugih ozirih je Rodna gruda kar lepo urejena. Pošiljam 10 dolarjev za naročnino. Vse vas pozdravlja vaš

John Zupančič, St. Catharines, Ont. Kanada

Spoštovani rojak Zupančič!

Veseli smo bili vašega pisma in pobud, katere bomo seveda upoštevali. Zelo smo vam hvaležni za pripombe naročnikov, saj nam s tem dajejo več možnosti, da pri urejanju poskrbimo, da je vsaka številka revije vsebinsko in slikovno čim bližje svojim naročnikom in bralcem po svetu. Hvala za poslano naročnino. V upravi so jo zabeležili na vašo kartoteko: Naročnino za Rodno grudo imate poravnano do konca leta 1970. Še naša skromna prošnja: če nanese priložnost, priporočite revijo svojim prijateljem in znancem. Toplo vas pozdravljamo!

## Srčno se vam zahvaljujem!

Dragi tovariši! Srčno se vam zahvaljujem za vašo pozornost in skrb za nas, kateri smo daleč od drage domovine. Hvala, da tako skrbite za nas in nas seznanjate z našimi pravicami na tujem. Veselo sem bil presenečen, ko sem prejel od vas poleg revije Rodne grude še knjižico »Napotki našim delavcem, ki se zaposlujejo na tujem«. Srčen tovariški pozdrav iz tujine vam pošilja

Vladimir Baranja, Götzis, Avstrija

Spoštovani rojak!

Hvala za lepo kartico iz Avstrije in sporočila, da sta vas Rodna gruda in knjižica z navodili za naše delavce tako razveselili. Prav veseli bomo, če vam bo koristila, ko boste vi ali kateri od tovarišev potrebni navodil in nasvetov. Če boste potrebovali kakšnih nasvetov, se prav lahko obrnete tudi pisмено na nas. Odgovorili vam bomo pisмено na vaš naslov ali pa v Rodni grudi v rubriki Vprašanja in odgovori. Opozorite na to tudi svoje sodelavce in druge znance. Veseli in hvaležni vam bomo, če Rodni grudi pridobite kakšnega novega naročnika. Lepo vas pozdravljamo!









Slikar Ivan Malavašič iz Podlpe pri Vrhniku je pravi ljudski umetnik, saj razen slikanja piše tudi pesmi. Slikanja se je pred leti učil v Robovi slikarski šoli »Klas« in večkrat je tudi že razstavljal svoja dela. Na svojih slikah v zadnjem času upodablja predvsem človeka, motive iz vsakdanjega življenja; nenavadne barve, ki se jih poslužuje, imajo zelo pretresljiv učinek. Slika, ki jo objavljamo, prikazuje klekljarico

## pisatelj Miško Kranjec o Prešernovih knjigah 1970

Že vrsto let obiskujejo številne slovenske domove knjige Prešernove družbe. Brez bučne reklame in s skromnimi sredstvi izdaja ta družba lične knjige, po katerih radi segajo tako preprosti, kakor tudi izobraženi ljudje. Ali prihajajo te knjige tudi v domove naših ljudi, ki živijo na tujem? Nekaj jih brez dvoma, vsekakor pa bi jih lahko še več. Pri Prešernovi družbi se že tiskajo knjige, ki jih bodo skupaj s koledarjem poslali naročnikom ob koncu leta, zato smo naprosili glavnega urednika družbe pisatelja Miška Kranjca, da bi nam na kratko opsal njihove načrte ter program za prihodnje leto.

»Osnovna naloga Prešernove družbe,« je začel Miško Kranjec, »je širiti ceneno, napredno knjigo med tiste naše ljudi, ki sicer le redko berejo. Zlasti bi radi prodrli med delavce in kmete, sploh pa med vse, ki si druge knjige težko kupijo. Radi bi, skratka, zajeli vsel judi, ki so knjigam nekoliko odmaknjeni. Žal pa so naše finančne mož-

nosti precej omejene, podpore dobimo malo, zato pa imamo pri sestavljanju programa vezane roke. Težko je npr. pisatelju reči, koliko strani naj napiše, da bi knjiga ne bila predebela, vendar pa smo za zdaj v to prisiljeni.«

Kaj bi nam lahko povedali o programu Prešernove družbe za leto 1970?

»Prejšnja leta smo izdajali skupno s koledarjem pet knjig, zdaj pa jih damo skoraj za isto ceno sedem. Cena za inozemstvo je 4 ameriške dolarje ali v katerikoli drugi valuti, to pa je vsekakor ugodno.

Prešernov koledar za leto 1970 bo posebno bogato opremljen, med drugim ga bodo krasile tudi barvne reprodukcije starejše in sodobne slovenske umetnosti, pa tudi vsebinsko bo izredno zanimiv. Slovensko izvirno književnost bo v zbirki zastopala Mimi Malenšek s knjigo **Balada o starem mlinu**, ki pripoveduje o hribovskem kmetu, mlajšemu rodu pa je namenjena zgodba Smiljana Rozmana Lov za **ukradenimi milijoni**. Prevodno književnost bo zastopal bolgarski pisatelj Kamen Kalčev s povestjo **Dva v novem mestu**. Že zdaj pa je izredno veliko zanimanje za **Zgodovino slovenskega naroda**, ki jo je za nas pripravil Branko Božič; delo bo poljudno in zanimivo napisano ter bogato ilustrirano, pripovedovalo pa bo o naši narodni zgodovini vse od davnine pa do današnjih dni. Druga taka prepotrebna knjiga pa bo **Slovarček tujk in kratic Franceta Verbinca**, ki bo pojasnil nekatere najpogostejše tuje besede, ki so se pri nas uveljavile. Marsikdo bo tudi rad prijel v roke knjigo **dr. Karla Šumenjaka** z naslovom **Da bi ostali mladi in zdravi**, ki bo na prikupen in razumljiv način odkrivala, kako si ohranimo mladost in zdravje, seveda pa razlaga tudi nekatere bolezni.«

Razen teh knjig redne zbirke Prešernova družba izdaja tudi knjižno zbirko Ljudska knjiga, s katero naj bi se ljudje seznanili tudi z zanimivimi deli sodobnih svetovnih pisateljev, in mesečno ilustrirano revijo **Obzornik**.

Kaj bi kot pisatelj in kot glavni urednik Prešernove družbe posebej položili na srce našim ljudem na tujem?

»Veže nas skrb za našega človeka povsod po svetu,« je dejal Miško Kranjec. »Vsi ti ljudje bi morali bolj posegati po slovenskih knjigah nasploh, Prešernova družba

pa ob tem skrbi za dobro in poceni knjigo, ki nikomur ne predstavlja posebnega izdatka. Mislim, da bo naš človek, ki živi v tujem svetu, ohranjal svojo narodno zavest predvsem prek knjig in časopisov. Kakor se bo pretrgala ta nit, se bo odtujil. Vsi so lahko dobri državljani katere koli države kjer koli na svetu, nekaj drugega pa je narodnostna zavest, ki bi je ne smel nihče zavreči.«

## Marie Prisland: From Slovenia — to America (Iz Slovenije v Ameriko)

Pred meseci smo v Rodni grudi že pisali, da naša znana ameriška društvena delavka Marie Prislandova iz Sheyboygana, Wis., ustanoviteljica Slovenske ženske zveze, piše v angleščini knjigo, ki naj bi naši drugi in tretji generaciji v Ameriki na kratko spregovorila o deželi, iz katere so prišli njihovi predniki, o slovenskih naselbinah v Ameriki, društvih in organizacijah, o posameznikih, ki so se s svojim delom in znanjem uveljavili itd. Zamisel je lepa in hvalevredna in zasluži vse priznanje. Uresničitev je terjala veliko dela. Najprej z zbiranjem podatkov in dopisovanjem, nato s pisanjem in urejanjem gradiva. Kakor pripoveduje avtorica v svoji stalni zanimivi rubriki »Oh, ta svet« v lanski novembrski številki revije »Zarja«, ji je pri tem delu požrtvovalno pomagala vsa njena družina. Njo samo zanima zgodovina že izza šolskih dni in je podatke o slovenskih naselbinah v Ameriki zbirala skoraj štiri desetletja, zdaj pa jih je dopolnila z novjšimi dogodki.

Knjiga *From Slovenia — to America* je izšla letošnjo pomlad. Tiskala jo je tiskarna The Bruce Publishing v Milwaukee. Knjiga je trdo vezana in že na prvi pogled zelo prikupna. Na ovitku je motiv z Bohinjskega jezera, na notranji strani platnic pa zemljevid Slovenije. Knjiga ima številne slike iz Slovenije in Amerike (žal je tiskarski škrat pri slovenskih krajih zamenjal Kočevje za Ribnico, kar pa je vsem, ki naše kraje poznajo, takoj opazno). Tekst je razporejen na 171 straneh. V uvodni besedi sta spregovorila senator Ohia Frank J. Lausche in župan mesta Sheyboygana Joseph R. Browne. Knjiga



zajema številne podatke in je tako rekoč nekakšen leksikon v malem: kratko spregovori o zgodovini Slovanov, nato o Jugoslaviji in se končno dlje pomudi v Sloveniji (Slovenia — the Beautiful), njenih turističnih lepotah, njeni kulturi, običajih itd. V nadaljnjih poglavjih beremo o naseljevanju Slovencev v Ameriki, o nastanku organizacij in društev, o posameznih vidnih ameriških Slovencih, o nastanku in razvoju slovenskih naselbin itd.

»Čeprav sem podatke skrbno zbirala in pisala knjigo celo leto,« pravi Prislantova v Zarji, »se popolnoma zavedam, da je moja knjiga le majhen delček celote ter je tu in tam pomanjkljiva. Saj je nemogoče v eni sami knjigi podati vso zgodovino slovenskih izseljencev v Ameriki. Zato bi bilo treba najmanj deset knjig. Tolažim pa se s tem, da bo moja knjiga dala pobudo komu drugemu, ki bo delo nadaljeval...« Kljub temu, da soglašamo z avtorico, da je še precej odprtih strani, o katerih bodo lahko še in še pisali in dopolnjevali zgodovino naših izseljencev v Ameriki, je delo Marie Prislantove vsekakor pomembno in hvalevredno in ji zanj lahko toplo čestitamo. Največja vrednost knjige je v tem, ker je napisana za našo mlado ameriško generacijo, ki jo seznanja z njenimi slovenskimi predniki, z deželo, iz katere so prišli ter s prizadevanji in uspehi, ki so jih dosegli v svoji drugi domovini Ameriki. Želimo, da bi knjiga dosegla svoj namen in bi naša ameriška mladina pridno segala po njej. Čisti dobiček od prodaje je avtorica namenila študentskemu skladu Slovenske ženske zveze.

J. S.

## več kot samo spomini

Ob knjigi STICKLUFT (Black Damp) by Franc Dornik, Vantage Press, New York Po Louisu Adamiču v Združenih državah Amerike ni bilo slovenskega izseljenca, ki bi se resneje poskusil v pisanju v jeziku nove domovine. To je na eni strani povsem razumljivo, saj so se v preteklosti izseljevali predvsem ročni delavci in le redki izmed njih so imeli možnost, da so v tujini nadaljevali šolanje ter se poskusili celo s pisanjem. Zato je toliko bolj vredno omembe delo, ki smo ga pred kratkim pre-

jeli: založba Vantage Press v New Yorku je izdala knjigo »Stickluft« (Black Damp) pisatelja Franca Dornika.

Že na ščitnem ovitku bogato in lepo opremljene knjige je omenjeno, da »čeprav napisana kot roman, je Stickluft predvsem avtobiografija, v kateri so vsa imena razen zgodovinskih, vključno z avtorjevim, izmišljena.« Ko bi avtor, naj ostane Franc Dornik, pred kratkim sam ne obiskal Jugoslavije in prinesel s seboj nekaj izvodov svoje knjige, bi morda zanj še dolgo ne zvedeli.

Pisatelj začne pripovedovanje z dnem, ko odhaja njegov junak Franc Dornik, uspešen zobozdravnik z nekim ameriškim mestu, v pokoj in se odloči, da odpotuje na dolgo načrtovani in odlagani obisk v Slovenijo, njegovo rojstno deželo. »V Ameriko je prišel,« pripoveduje pisatelj, »ko mu je bilo dvaindvajset let. Vedno pa je čutil, da ima dve življenji — eno v Evropi in drugo v Ameriki. Veliko njegovih sorodnikov v Evropi je bilo še živih in z nekaterimi izmed njih se je občasno dopisoval.« Dornik se vrača z ladjo, tako kot je šel prek Oceana tudi prvič, morda prav zato, da bi se bolj poglobil v tiste čase leta 1921, ko se je po čudnem naključju odločil za preselitev v Ameriko. Tudi kasneje, ko ladja pristane v Trstu, in ko se vozi proti Ljubljani, je ves vezan na spomine iz svojih mladih let. Seveda pa ne pozabi omenjati tudi pomembnih dogodkov iz zgodovine njegove rojstne dežele. Franca Dornika pa najbolj vleče v Trbovlje, kjer se je rodil in kjer je preživel večji del svoje mladosti. Spomini na Trbovlje v času avstro-ogrske monarhije zavzemajo precejšen del knjige. Na realističen način opisuje tedanje življenje v revirjih, revno in trdo življenje rudarjev ter izkoriščanje s strani delodajalcev. Ko Franc Dornik spozna, da je delo v rudniku zanj pretežko, se odloči za uk pri nekem trgovcu v Zenici, vendar pa so bile za vajence tudi tu nevzdržne razmere. Kasneje se odloči za vpis na vojaško mornariško šolo, postane mornariški podoficir in preživi prvo svetovno vojno kot torpedist na avstrijski podmornici. Opisi prve svetovne vojne, kot jo je doživljal Franc Dornik, zavzemajo približno tretjino knjige. Posredno pripoveduje tudi o uporuh v Boki Kotorski, o nekaterih pomorskih bitkah ter o končnem propadu avstro-ogrske

monarhije. Franc Dornik pa ni ostal samo pri spominih. Med življenjem v Ameriki se je ves čas živo zanimal za dogodke v stari domovini, tedaj novi državi Jugoslaviji, in del teh svojih zapažanj je opisal tudi v knjigi. Na kratko so očrtana politična dogajanja med obema vojnama, podrobneje pa je pisatelj označil narodno-osvobodilno vojno v Jugoslaviji. Očitno je, da je del podatkov črpal tudi pri vodji angleške vojaške misije pri vrhovnem štabu Fitzroyu Macleanu. V vsej knjigi je tudi neprikrit ponos na junaška dejanja njegovih rojakov tako v prvi kot v drugi svetovni vojni.

Ne moremo tudi mimo značilnega naslova knjige »Stickluft«; v angleščino je očitno neprevedljiv, zato mu je v oklepaju dodal »Black Damp« (Črna megla), in tudi v slovenščini nimamo primernega izraza. To besedo je Franc Dornik prinesel iz Trbovelj, pomeni pa zrak v rudniških jaških, nasičen s premogovim prahom in raznimi plini. Omenimo naj še, da v knjigi Dornik dosledno uporablja pravilno slovensko pisavo za imena (Franc, ne Frank), pogosto pa med angleške stavke vplete tudi slovenske iz rudarskega pogovornega jezika.

Knjiga Franca Dornika »Stickluft« nas ponekod spominja na Adamičevo »Vrnitev v rodni kraj« (morda je Dornik zamisel zanj dobil pri Adamiču) in ko bi že morali primerjati, bi ugotovili, da je Adamič bolj svetovljanski, širši in da ima večji dar pripovedovanja, Dornikova knjiga pa očitno že od vsega začetka ni imela velikih ambicij: amerškemu bralcu želi prikazati del preteklega in sedanega življenja v njegovi stari domovini ter prikazati življenje enega izmed milijonov ameriških priseljencev.

Jože Prešeren

## šestdesetletnica Slovenske filharmonije

Sredi letošnjega leta je Slovenska filharmonija v Ljubljani praznovala pomemben jubilej. Prav letos je namreč minilo 60 let, odkar so se ljubljanskemu umetniškemu občinstvu prvič predstavili najbolj znani slovenski filharmoniki, ki so se zbrali v novoustanovljeni Slovenski filharmoniji. Slovenska filharmonija je ob svojem šest-



desetletnem jubileju prejela tudi visoko odlikovanje predsednika Tita — red zaslug za narod z zlato zvezdo. Ko smo kramljali s sedanjim direktorjem prof. Cirilom Cvetkom v jubilejnih dneh ljubljanske Filharmonije, si nismo mogli kaj, da ne bi z njim, če že ne drugače, pa vsaj v mislih prehodili šestdesetletno pot vodilnih slovenskih filharmonikov.

Samo v zadnjih dvajsetih letih je imela Slovenska filharmonija več ko 1500 koncertov, na katerih so izvedli okrog 800 skladb najvidnejših slovenskih in jugoslovanskih glasbenih ustvarjalcev. Ljubljanski filharmoniki pa niso znani le v Sloveniji, pač pa po vsej Evropi. Tako so v dveh desetletjih priredili v tujini okrog 270 koncertov, kar priča brez dvoma tudi o tem, da so se Slovenski filharmoniji odprla vrata skoraj sleherne evropske glasbene hiše. Letos nameravajo s svojim simfoničnim orkestrom in zborom gostovati kot prvi jugoslovanski glasbeni ansambel celo v Skandinaviji, kjer bodo pripravili vrsto celovečernih koncertov.

Ob letošnjem jubileju Slovenske filharmonije pa ne smemo pozabiti, da sta prav ob njeni šestdesetletnici izšli dve gramofonski plošči s Škerjančevo »Četrto simfonijo« in Bravničarjevo »Simfonio Stretta«.

I. V.

## slovenske pravljice v angleščini

Ameriška založba »World Publisher« je izdala zbirko slovenskih narodnih pravljic pod naslovom »Zlata ptica«. Pravljičice sta prevedla v angleščino Jan Dekker in Helen Lenček. Okusno opremljena in duhovito ilustrirana knjiga pomeni dopolnitev zbirke narodnih pripovedk, ki jih izdaja ta založba.

Izid zbirke so proslavili s priložnostno svečanostjo, ki sta jo priredila založnik in jugoslovanski informativni center v New Yorku. Poleg gostiteljev Judith Elliot in Anne Beneduce, predstavnikov založbe »World Publisher« sta se svečanosti udeležila tudi predsednik mestnega sveta Ljubljane Miha Košak in glavni urednik dnevnika »Delo«, ki sta se takrat mudila v ZDA.

## ob grobu dveh zavednih mož

V junijskih dneh je zasula zemlja na ljubljanskih Žalah grobova dveh mož, ki sta zapustila za seboj globoko sled med Slovenci tostran in onstran meje.

Tiho je odšel od nas **dr. Julij Felacher**, katerega ime je bilo vseskozi povezano z borbo za slovensko Koroško. Doma je bil iz Melvič v Ziljski dolini. Že kot študent je bil dopisnik znanega koroškega lista Mir, dokler ni nehal izhajati po koroškem plebiscitu. Kot zavzet bojevnik za slovensko Koroško je sodeloval v raznih odborih in ustanovah v Velikovcu in Pliberku. Po plebiscitu se je umaknil v Slovenijo.

Po zadnji vojni je bil sodelavec Inštituta za narodnostna vprašanja. Z vnemo je sodeloval povsod, kjer je bilo govora o koroških Slovencih. Največji uspeh je dosegel, ko je v Sloveniji zbral in odposlal knjige za obnovo slovenskih knjižnic na Koroškem, ki so jih nacisti izropali.

Pisatelj **Josip Ribičič** pa je bil sin primorske zemlje. Njegova mati je bila po rodu iz Kanala ob Soči. Oče je bil Dalmatinec. Josip Ribičič se je rodil leta 1886 na otoku Krku, nato je doraščal na Primorskem: v Furlaniji, Logu nad Kanalom in leta 1909 je maturiral na učiteljsišču v Kopru. Učiteljsiše je bilo nemško, a Ribičič je bil med tistimi dijaki, ki so si pogumno priborili slovenski učni jezik.

Ko je bilo Slovensko primorje priključeno Italiji, so slovenski učitelji v Trstu začeli izdajati za slovenske otroke mladinski mesečnik Novi rod, pri katerem je Josip Ribičič redno sodeloval in ga deloma tudi urejal. Kasneje se je Ribičič z družino izselil v Jugoslavijo, kjer je svoje delo nadaljeval. Sodeloval je pri ustanovitvi Mladinske maticе, ki je bila prva založba za mladinsko književnost v Sloveniji. Postal je urednik novoustanovljenega mladinskega mesečnika Naš rod. Poleg uredniškega dela je skupaj napisal 42 samostojnih del, ki so med mladimi bralci zelo priljubljena. Med vojno je bil zaradi sodelovanja z Osvobodilno fronto obsojen na večletno ječo. Po osvoboditvi je napisal več knjig, ki obravnavajo tematiko iz narodnoosvobodilne vojne.

## nove knjige

Ljubljanska Mladinska knjiga je pred kratkim izdala najnovejšo knjigo **Franceta Bevka Moja mladost**. Z njo je avtor obudil spomine na svoje detinstvo in mladost, od prvih zaznav življenja, do šolanja, prve ljubezni in prve učiteljske službe. Pisatelj nam na topel, globoko doživet in preprost način odpira pogled v svoje notranje zorenje in dozorevanje ter v svet okrog sebe, kakršen je bil tedaj.

Pesniško delo **Ceneta Vipotnika** je po obsegu sicer skromno, zato pa je vsebinsko toliko bolj žlahtno in dozorelo. V njem pesnik izpoveduje sebe in svet, svoja miselnost in čustvena spoznanja in gledanja. Njegovo pesniško zbirko **Drevo na samem** je pred kratkim izdala založba Mladinska knjiga.

Ista založba je izdala tudi drugo izdajo **Valvasorjevega berila**, ki ga je prevedel in pripravil Mirko Rupel ob štiristoletnici slovenske knjige. Zdajšnja izdaja se po vsebini skoraj ne razlikuje od prejšnje, je pa v njej veliko več podob, ki so vse posnete po originalnih bakrorezih. Kot je znano, je ta knjiga najboljši prikaz naših krajev, kakršni so bili pred stoletji.

Mariborska založba Obzorja napoveduje za letošnji izid nove pesniške zbirke **Neže Maurer** z naslovom **Skorja dlani in skorja kruha**. Njene pesmi so lirčna razmišljanja ter iskrena pričevanja o človekovi stiski in iskanju, o večni menjavi svetlih in temnih trenutkov, upov in porazov.

V novi knjižni zbirki založbe Obzorja — Pričevanja je pred kratkim izšla nova pesniška zbirka **Daneta Zajca Ubijavci kač**. Zajc je eden izmed najvidnejših sodobnih slovenskih pesnikov, ki si je ustvaril svoj lastni način izražanja najintimnejših občutij. To zadnje njegovo delo je bilo pred kratkim nagrado tudi z nagrado mesta Ljubljane.

Založba Slovenska matica je izdala delo tržaškega pisatelja **Alojza Rebule v Sibilih nem vetru**, ki predstavlja romanizirano oživiljanje zgodovine, vendar z namenom, da svojim sorodnikom nekaj pove skozi določene zgodovinske izkušnje. V ta dogajanje pa je pisatelj vgradil tudi svoja osebna doživetja. Pisatelj začrta v romanu vrsto človeških likov, skozi katere razjasnjuje globoka vprašanja — prispodobe sedanjega časa.



Ana Benedetič

## vižmarski tabor pred sto leti

Ko je avstrijska vlada 15. novembra 1867. leta izdala zakon o svobodi združevanja, so se močno sprostile ljudske množice avstrijskega cesarstva. Po vsej državi so prirejali shode na prostem, kjer je zbrano ljudstvo javno manifestiralo svoje politične in kulturne zahteve. Na Slovenskem so te shode imenovali tabore. Z dobo taborov, ki je pri nas trajala približno od leta 1868 do 1871, je povezan samostojen nastop mladoslovencev; zlasti Fran Levstik je bil pobudnik slovenskih taborov, s katerimi je narodno-politično gibanje zajelo vse slovensko ljudstvo. Uresničitev treh glavnih idej so tedaj zahtevali naši očetje na vseh taborih, in sicer: zedinjeno Slovenijo z upravnim in zakonodajnim središčem v Ljubljani, uvedbo slovenskega jezika v šole ter uvedbo slovenskega jezika v urade. Staroslovenci taborskemu gibanju najprej niso bili naklonjeni; šele leta 1869 so se mu za krajši čas pridružili, in sicer zaradi strahu, da ne bi ostali izolirani od ljudstva, vendar neprestano trepetajoč pred revolucionarnostjo tega ljudstva. Tudi mladoslovinci so kasneje popustili; samo Fran Levstik je vztrajal pri prvotni zahtevi zedinjene Slovenije, ki naj bi jo dosegli z gibanjem vsega slovenskega ljudstva, in obupal nad slovenskim liberalizmom zaradi njegove nenačelnosti.

Tabori so se začeli najprej na Štajerskem. Dne 9. avgusta 1868 je bil v Ljutomeru prvi slovenski tabor; sledili so tabori na Goriškem. V letu 1869 so bili naslednji tabori: pri Biljani v Goriških Brdih 25. aprila, v Sevnici 2. maja, na Kalcu na Notranjskem 9. maja, v Vižmarjih pri Ljubljani 17. maja in v Ormožu 8. avgusta. Za štajerskimi in goriškimi Slovenci so se razgibali tudi Slovenci na Kranjskem. Dne 17. maja 1869 so organizirali velik tabor v Vižmarjih pri Ljubljani; bil je največji med slovenskimi tabori, tako po številu udeležencev — okoli 30.000 — kot tudi po tem, da so bile na njem zastopane vse slovenske pokrajine. Tabor je sklicalo društvo »Slovenija« iz Ljubljane, in sicer za 17. maj ob treh popoldne. Že 16. maja so

prihajali v Ljubljano zastopniki iz vseh slovenskih dežel z zastavami in z godbo ter v narodnih nošah. Vse je bilo praznično razpoloženo in prežeto z narodnim navdušenjem. Že zgodaj popoldne 17. maja 1869 se je množica odpravila iz Ljubljane proti Vižmarjem. Na čelu je bilo telovadno društvo »Sokol« z ljubljansko mestno godbo. Pot v Vižmarje je bila obdana s slavoloki; tudi hiše ob cesti so bile praznično okrašene. Poročilo pravi, da je bilo posebno lepo »pri Vrtnariji«, »pri Raci« in »pri Guzetu« ter da je imel za to zasluge Smoljčev Francelj iz Šiške. Peš in v okrašenih vozeh se je 17. maja 1869 vse trlo ljudi, ki so hiteli v Vižmarje. Sredi pota med Ljubljano in Vižmarji so člane društva »Sokol« pozdravila šentviška dekleta s cveticami in deset kmečkih fantov na konjih. Pred cerkvijo v Šentvidu ob velikem slavoloku so se zbrali šentviški rodoljubi in prihajajoče je pozdravila Micka Novakova, po domače Bojtova, rekoč: »Vrli sinovi mile matere Slovenije! Le kratkega pomudka Vas pozdravlja je prosi tukaj pod šentviško zastavo slovensko dekle...« Po kratkem postanku je šla množica dalje in vsepovsod so se ji pridruževali zastopniki posameznih krajev na okrašenih vozeh ali peš s pevci in s svojimi zastavami. Pri vходу na taborni prostor je društvo »Sokol« pozdravila Franja Malenšek, po domače Koširjeva iz Tacna. Med svojim zanosnim govorom, ki ji ga je bil sestavil njen častilec Fran Levstik, je Franja pripela na sokolsko zastavo svilen trak z napisom: »Tacenske Slovenke Sokolu. Ob vižmarskem taboru 1869.«

Vsekakor je bil duša omenjenega tabora Fran Levstik, čeprav ni nastopil kot govornik. Govorniški oder je stal na velikem, z drevjem ograjenem travniku, na desnem bregu Save, severno od ceste med Vižmarji in Tacnom. Tu je v vetru plapolalo več kot 40 slovenskih zastav, ki so jih poslale čitalnice, slovenska mesta, trgi in vasi. Gorenjska in Dolenjska, Slovenska Štajerska, Trst in okolica, Goriška, Istra, Koroška, skratka vse slovenske dežele so bile zastopane na tem taboru po svojih najveljavnejših rodoljubih. Udeleženci so bili oblečeni v narodne noše, kar je dajalo čudovit pogled na veliko in pisano slovensko družino, zbrano pod Šmarno goro, revolucionarno razpoloženo in odločeno iti v boj za

dosego zedinjene Slovenije in drugih narodnih pravic. Večkratna ploha, ki se je vtila, ni motila udeležencev tabora, da ne bi vztrajali do konca.

Na odru so se zvrstili številni govorniki; dr. Janez Bleiweis je pojasnjeval pomen zedinjene Slovenije, sledil mu je dr. Josip Vošnjak, ki je zastopal štajerske Slovence, in nato dr. Tonkli, zastopnik goriških Slovencev. Dr. Valentin Zarnik — imenovali so ga tudi »očeta slovenskih taborov« — je s svojim šaljivim govorom množico večkrat spravil v smeh. Dr. Razlag je utemeljeval zahtevo po slovenskem vseučilišču v Ljubljani. Nato je govoril Josip Noll in za njim še dr. E. Costa.

Vse resolucije — zahteva zedinjene Slovenije, uvedba slovenskega jezika v urade in šole, ustanovitev slovenskega vseučilišča v Ljubljani, osnovanje družb, ki bi pomagale kmetijstvu in obrtništvu, ter osnovanje deželne zavarovalnice »zoper škodo ognja« — so udeleženci tabora v Vižmarjih soglasno sprejeli.

V spomin na vižmarski tabor so tedaj kovali spominske medalje z napisom »Živela Slovenija«, »Zedinimo se«, »Ne vdajmo se«, ki pa jih je v Ljubljani tedanji župan dr. Josip Suppan prepovedal nositi. Slovenski tabori so se v letu 1870 še nadaljevali; zadnja dva sta bila 1871. leta v Kastavu v Istri in v Begunjah pri Grabštajnu na Koroškem. Slovenski tabori, zlasti vižmarski, so močno razburili Nemce in nemškutarje, še manj pa je bilo taborno gibanje po volji dunajski vladi, ki je povzročala taborom vedno večje ovire in jih končno 1871. leta prepovedala, češ da vzbujajo nezaupanje v vlado in povzročajo nemir med ljudstvom. Konservativni staroslovenci so se zaradi strahu pred liberalizmom in revolucionarnostjo množično kmalu začeli odmikati od tabornega gibanja in tudi od zahteve po zedinjeni Sloveniji. Mladoslovenci so nekaj časa še vztrajali, potem pa so se tudi oni ustrašili revolucionarnega slovenskega ljudstva, pri katerem tedaj že zasledimo začetke delavskih organizacij in širjenje socialističnih idej. Prav temu, tedaj komaj se porajajočemu delavskemu razredu je bila določena zgodovinska naloga, da je 70 let kasneje povedel slovensko ljudstvo v zmagoviti boj za doseglo narodno-političnih in kulturnih pravic združenih z gospodarsko-socialnimi.





Niko Grafenauer:

## BIBA LEZE, BIBA GRE

Biba leze, biba gre,  
kar ugleda, vse pojé.  
Najbolj ceni sladkarije,  
kot bi trenil jih použije.  
Urno skrijte vse jedi,  
da jih biba ne dobi!

Pedenjped odpira usta,  
brez oddiha hrusta, hrusta...  
Zadnjo mrvico pospravi  
in še polnih ust izjavi:  
»Biba naj gre kam drugam,  
tu sem že opravil sam!«

Leopold Suhadolčan:

## BELI KUŽEK, ČRNI KUŽEK IN REKA



Beli kužek je živel na desnem bregu reke, črni kužek pa na levem. Vsak dan sta prihajala k reki in lajala čez reko drug na drugega. Včasih sta lajala tako dolgo, da se jima je pokvaril kužasti glas in sta samo še hripavo piskala čez reko. Seveda sta si kužka domišljala, da se imata za kaj sovražiti. Beli kužek je lajal na črnega zato, ker je bil črn. Črni kužek pa belega ni mogel videti, ker ni bil črn kot on, temveč bel. Med njima pa je tekla reka, stara in v nevihtah preizkušena. Če sta kužka še tako bevskala, se zaradi tega ni ustavljala. Premodra in prevelika je bila, da bi se menila za prepir dveh kužkov...





Ela Peroci:

### SREDA

Ob sredah se spomnim na tiste otroke, ki morajo vsako jutro zgodaj od doma, tako zgodaj, da je še skoraj tema. Oče in mati na delo, otroci pa v otroško varstvo ali k babici.

Kakšen dan je danes? sprašujejo. Tudi Vlasta sprašuje tako. Samo ob sredah se nasmehne in reče:

Vsi dnevi so zanič, samo sreda je lepa. Ob sredah pride babica.

Babica, zakaj prideš samo ob sredah?

Ker hodim tudi jaz na delo. Ob sredah pa sem prosta.

Babica, zakaj moram vstajati, ko je še temno?

Babica, zakaj moram od doma tudi, ko dežuje? Zakaj moram od doma, ko je zunaj mraz?

Tako morajo tudi drugi otroci. Ne gre drugače, ji reče babica.

So tudi drugi otroci ob sredah doma?

So, če imajo tako babico, ki je ob sredah prosta.

Babica, zakaj imamo samo eno sredo v tednu?

Tako so že zdavnaj prešteli dneve v tednu. Ne bi mogli nič spremeniti?

Nič. Vedno je in ostane samo ena sreda v tednu.

Povej mi, babica, kakšna je sreda?

Sreda je, kakor razvajena deklica.

Kako to misliš, babica?

O, tako: Ponedeljek in Torek sta že prinesla mleko in kruh, da lahko Sreda še malo poleži. Potem Ponedeljek pomete po hiši, Torek pa pripravi na mizo zajtrk. In Sreda se končno prebudi. Saj se še ne bi prebudila, če ne bi toplo mleko tako lepo dišalo.

Babica, to si tako lepo povedala, reče Vlasta in še malo zatisne oči, da bi še zaspala. Zaželi si, da bi bila lahko tudi ona takšna razvajena deklica – pa saj tudi je, danes v sredo, ko je prišla babica, da je pometla hišo in ji pripravila topel zajtrk.

Mmm, kako mleko diši!

Fran Roš:

### UGANKA

Od zunaj koža jo obkroža,  
od znotraj pa jo zrak redi,  
nobena noga je ne boža,  
ko divje se za njo podi.  
Če pa med mreže se prebije,  
sto ust in rok besni in vpije.

(Nogometna žoga)

Anica Černež:

### ORJEMO, ORJEMO

Orjemo, orjemo  
polje široko,  
režemo, režemo  
brazde globoko.

Sejemo, sejemo  
zlato pšeničko,  
žanjemo žanjemo  
jo za potičko.





Janez Ovsec (1922) je začel objavljati svoje pesmi tik pred zadnjo vojno, po njej pa jih je objavljajal v raznih slovenskih revijah. Doslej je izdal štiri samostojne pesniške zbirke; dve sta pravkar izšli (Sredi vrta je drevo, Jezera dobrega sonca). Poznamo ga predvsem kot pesnika svobodnega verza, piše pa tudi sonete, v katerih izpoveduje tista neposredna ljubezenska razpoloženja, ki jih v prostem verzu ni mogoče tako popolno izraziti. Janeza Ovsa smatramo za enega izmed najvidnejših slovenskih lirikov.

Janez Ovsec

## čuvár

Moje telo je v prostranem gozdu luči.  
Ni je stvari, ne žive, ne mrtve —  
v meni žarijo v plamenu radosti.  
Vsa sila neizčrpnih morij neskončnosti  
se je zavozlala v neko srce.  
Ah, zato ne vprašujem od kod, ne kam,  
neumno dete veselja.  
Zato blaznim v gluhih nočeh praznine,  
zato sem v vrvežu vele mesta praznak.

In kadar sem sam,  
mi večno trajanje tke trak budnosti.  
Tu se na široko odpirajo cvetovi  
in še dalje pokrajine neobdelanih njiv.

A jaz sem čuvár prostranega gozda luči  
in ne blodim rad v temi.

## ob živi vodi

Ob živi vodi nemo sva sedela,  
v svetilk prižiganju in v mesečini,  
v šumenju večnosti, v oči milini  
in v tvoji dlani moja je drhtela.

Večerna plan je v mirno dno zdrsula.  
Kar ni mogoče, v najini globini  
objela v radosti sva, v bolečini,  
da bova več in več oba umela.

Na moje rame si glavo sklonila,  
da mogla bi drug drugega čutiti.  
Tako sva dolgo tiho se ljubila.

V tej noči nisva mogla govoriti.  
Le reka glasno je v daljavo lila  
in neprestano bo hotela liti.

## domovini

V tujini spoznal sem ves čar rodne zemlje,  
kjer milo domača beseda zveni.  
Domov se spet vračam, premočne so želje,  
doma le najlepše mi sonce žari.

Kje našel bi šege in stare navade,  
ki tebe prelepa Gorenjska krasi,  
kje rože dehteče in vode peneče,  
kje lepši je cvet, kot slovensko dekle?

Kje polja, gozdovi in gorski vrhovi  
očarati znajo kot tvoj me pogled,  
kje lepše kot tvoji zvonijo zvonovi?  
Nikjer bi ne našel — premajhen je svet.

Boris Bardorfer

## Budanje, moj rojstni kraj!

Prelepa Vipavska dolina —  
spomin mojih mladih dni,  
na hribu je cerkev visoka  
in poleg šola stoji.

Tam majhna je vasica,  
kraj budanjskih deklet,  
odkar sem te zapustila,  
prešlo je že petintrideset let.

Hišica rodna sameva,  
v njej nikogar več ni,  
vrata so nema, zaprta.  
Za vselej vsi so odšli.

Pavla Trošt Terbižan  
St. Vallier '71, France

## ko v rebri...

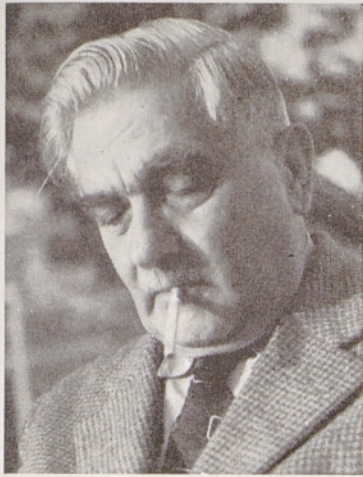
Ko v rebri bodo zelenela spet drevesa  
in cvetje po vrtovih bo dehtelo,  
se spomnil zopet bom nečesa,  
kar v srečnih dneh mi v srcu je gorelo.

Tedaj spomin me bo ponesel tja,  
kjer mlado srečo sva zaužila,  
saj veš, kot sva takrat odšla  
z ljubeznijo, ki naju je družila.

In spet utrgal si bom žlahtni cvet,  
rdeč, kot tisti, ki je nama ovenel,  
da z njim odšel bom v širni svet  
kjer tvoj pogled ne bo me več prevzel.

L. A. Stegu, Kanada





France Bevk

# tolminski punt

*Že v ljudski šoli sem se zanimal za zgodovino naše dežele. Že takrat sem vedel za »zgodovino tolminskega« Simona Rutarja. Ta knjiga je bila redka, a mi jo je posodil učitelj, ki je Rutarja osebno poznal in ga kot dijak spremljal na potovanju po deželi.*

*Ta knjiga me je strastno zanimala, posebno upori naših dedov, dasi sem bil še premlad, da bi vse razumel. Upore mi je zelo približala povest »Veliki punt«, ki jo je bil spisal Alojz Remec. Zgodba za roman, da si nisem mogel želeti boljše snovi. Ko sem s časom dorasel peresu, sem Remcu zavidal, da me je prehitel. In tudi Ivanu Preglju, ki je medtem tolminski punt opisal v globino in širino. Ostal mi je le poskus punta in prvi tolminski punt, ki se je žalostno ponesrečil.*

*Lotil sem se teh dveh snovi. Poskus punta sem opisal v povesti »Pravica do življenja«. Prvi tolminski punt pa sem oblikoval v povesti »Iskra pod pepelom«. Ko je bil ta žalostno propadel, je še vedno ostala »iskra pod pepelom«, ki je dalje tlela, dokler se ni zanetil požar velikega punta. Tudi ta me je zanimal, toda zadrževala me je misel, da sta že dva pisatelja obdelala isto snov. Nazadnje se vabljivi snovi le nisem mogel odreči. Napisal sem povest za mladino z naslovom: »Iz iskre požar.« Ta knjiga je pod naslovom »Tolminski punt« izšla tudi v obliki slikanice. Naj imajo naši otroci, sem si mislil, kos naše zgodovine v besedi in podobah. Bil sem zadovoljen, kot so bili zadovoljni tudi mladi bralci. Po tej izdaji je prirejena tudi povest za Rodno grudo. Želim, da bi bili tudi vi z njo zadovoljni.*

France Bevk

1.

Pisalo se je leto 1712, ko se začenja naša zgodba. Preteklo je dvanajst let po prvem tolminskem puntu. Enajst let, nekoliko več, je bil tedaj star Marko, najmlajši otrok Šimna Golje s Kneže. Na svet je prišel le nekaj mesecev pozneje, ko je njegov oče pobegnil v Benečijo. Ker je bil puntarski vodja, je ušel tolminskim biričem, da ga niso ujeli in zaprli.

Marko v svojem detinstvu nikoli ni videl očeta. Ko je bil še majhen in neumen, ga tudi ni pogrešal. Imel je dom, ki se je naslanjal na veliko skalo in se mu zdel velik kot kak grad. Imel je mater Ivano, ki so jo sosedje klicali za Goljevko. Imel je sestro Nežico, sedem let starejšo od njega, blede in slabotno dekletce.

Dečka so živo zanimale pisane zgodbe in pripovedke. Stric Krištof, očetov brat, jih je imel polno torbo. Ta, ves tršat, s široko, pristriženo brado, je bil svoj čas žolnir. Na desno nogo je šepal, ker ga je v koleno zadela turška krogla. Po očetovem begu je bil pri hiši pol za hlapca, a pol za gospodarja.

Videl je veliko sveta in mnogokaj doživel, zato je lahko bogato krmil Markovo domišljijo. Pripovedoval mu je razburljive zgodbe o strahovih, razbojnikih in Turkih. Zvečer je grozljive dogodivščine kar tako usipal iz rokava. Deček jih je požiral z odprtimi usti in očmi.

Ko je še nosil krilce, se je na strica navezal bolj kot na mater; vedno in povsod mu je bil za petami. Ko se je zavedel, da imajo drugi dečki vsak svojega ata, ga je klical za očeta. Šele od vaških paglavcev je nekoč izvedel resnico. Ves razburjen je pritekkel k stricu.

»Ali res vi niste moj oče?« ga je vprašal.

Krištof se je smehljaj v brado. Bil je v zadregi. Kaj naj mu reče? No, povedal mu je, da ima očeta, ki je puntar in se mora zato klatiti po svetu.

»Kakšen pa je oče?«

»Čakaj,« je rekel stric. »Tak kot jaz. Le bolj suhljat in noge so mu daljše. In tako bradico nosi kot kozel. Nekoč je ni nosil, zdaj si jo je pustil rasti, da bi ga biriči ne spoznali, če bi ga srečali.«

»Ali ste ga videli?«

»S kozjo brado? Videl. Pred leti, ko je prišel neke noči. Nismo te mogli zbuditi, da bi ga videl tudi ti.«





»Ali še pride?«

»Kadar spodimo grofa!« je rekel stric.

To je bilo takrat, ko je bil Marko še v krilcu. Zrasel je in dobil prve hlačice. Pasel je ovce, tedaj je vsak dan bolj nestrpno pričakoval očeta. Iz materinih in stričevih besed je zrasel v njegovi domišljiji v velikega junaka. Ob vsakem tujcu, ki je prišel v vas, mu je vzdrhtelo srce. Njegov oče? Vsako jutro, ko se je prebudil, je pričakoval, da ga bo zagledal v izbi.

Tekli so meseci in leta. Očeta še ni bilo.

## 2.

Poletje se je nagnilo že na jesen, ko je neko jutro Krištof vpregel rjavca. Z njim se je namenil v Tolmin, h kovaču, da mu ga podkuje. Marko, ki dotlej še ni pogledal čez domači ploti, je bil kot na trnju. Strašno ga je mikalo v svet za gorami. Bolj kot z besedo je prosil z očmi.

»Pa ga vzemi s seboj,« je rekla mati.

Marko je poskočil na voz in s stricem sta se odpeljala. Onkraj Podmelca se mu je zdelo, da se mu odpira neznana dežela. Vse, še skale in drevje se mu je zdelo drugačno kot doma.

Polagoma se je odprla tolminska kotlina s Sočo. Zadaj so se dvigale gore. Krištof je z bičem pokazal na Matajur.

»Za onim hribom je oče,« je rekel.

Izza grmovja ob cesti se je odgrnil Tolmin. Velika skupina hiš s cerkvenim zvonikom in graščino nad sovodjem Soče in Tolminke.

»V tisti veliki hiši živi grof,« je povedal stric.

Deček si je napeto ogledoval graščino in Tolmin. Bolj živo kot Tolmin ga je zanimala graščina.

»Kako je grofu ime?« je vprašal.

»Janez Anton Caronini.«

»Kakšen pa je?«

»Kakšen?« je rekel stric. »Pod nosom ima brčice, a na glavi lasuljo. Obraz ima pa tak kot kakšna baba.«

Marko se je zahihital. Privoščil je grofu, da ima tak obraz.

»A kaj je tam?« je pokazal na grič za Tolminom, z razvalinami na vrhu.

»To je Kozlov rob. Na njem je stal grad tolminskih grofov. Zdaj ga ni več. Potres ga je porušil.«

Voz je zdrdral čez most nad Tolminko, nato med prve hiše. Krištof je zapeljal na dvorišče velike krčme. Izpregel je rjavca in ga odpeljal h kovaču.

Marko ga je spremljal. Pasel je zijala pri stojnicah, ki so stale na trgu. Stric mu je kupil pisano paličico sladkorja. Preprosil ga je tudi za pipec z rdečim ročajem. A ko je prosil še za orglice, je bil stric gluha kot tnal.

Obstala sta pred graščino. Velika železna vrata, ki so vodila na dvorišče, so bila zaklenjena. Tisti hip sta pritekla dva biriča in jih odprla na stežaj. Prijedil je grof, ki je bil namenjen na sprehod. Spremljal ga je birič na pramcu.

Tolminci, ki so stali zunaj vrat, so potegnili klobuke z glav in se globoko priklonili. Isto je storil tudi Krištof.

Marko se ni odkril. Stal je in bolščal v grofa. Tak je torej mož z dolgim imenom, očetov sovražnik? Grof se je za trenutek ozrl vanj in se zaničljivo nasmehnil. Birič, ki je jezdil za njim, je obrnil konja proti dečku in ga z bičem ošvignil po glavi. Zbil mu je klobuček na tla in pohitel za gospodarjem. Biriča sta se zakrohotala.

Deček je obstal kot od strele zadet. Le počasi je razumel, kaj je zakrivil. Solze sramovanja in jeze so mu stopile v oči.

»Zdaj si spoznal grofa,« mu je rekel stric.

Marko je pobral klobuček in ves poklapan odšel za stricem.

## 3.

Tolminci še niso spodili grofa, ko se je vrnil Šimen Golja. Neke temne jesenske noči, ko je že zmrzovalo. Bilo je že pozno, Marko je že spal kot polh, ko so ga zbudili.

Na vogalu mize je sedel mož z visokim čelom in koničasto brado.

»Marko, pozdravi očeta!« se je oglasila mati. »Daj mu roko!«

Sin je segel očetu v raskovo roko, v njegovi dlani je ostala srebrna dvajsetica. Očetov dar.

Nato je sin sedel tesno k očetu.

»Ujeli te bodo,« je vzdihnila žena ob pogledu na moža.

»Biriči so že pozabili name.«

»Niso samo biriči,« se je oglasil Krištof. »Ne misli, da bi te kdo domačih izdal. Tega ne. A pogosto ima še najtrša noč oči in ušesa.«

»Ne bom tičal doma,« je rekel Šimen. »Bom doma in ne bom doma,« je popravil besedo, pri tem so se mu zgovorno zasvetile oči. »Moj dom bo vsaka hiša, vsaka vas, cela dežela.«

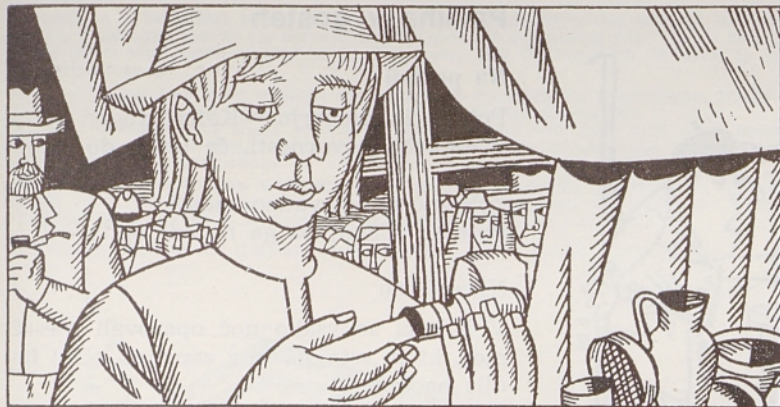
»Ali se bo zopet začelo?« je Goljevka vzdihnila v mislih na punt. Šimen se je trudno nasmehnil.

»Začelo? Saj se nikoli ni končalo,« je rekel. »Nocoj to noč bom prespal v svisljih,« je dostavil.

Čez rame si je vrgel staro odejo, vzela popotno gorjačo, voščil lahko noč in odšel.

Marko se je koj za njim izmuznil v vežo in pred hišo. Oče je odhajal v breg. Dečku je bilo tesno pri srcu. Trapil ga je občutek, da je očeta zopet izgubil že isti hip, ko ga je našel. Noge so mu same od sebe zacepetale za njim.





»Ali smem z vami?« je vprašal.

Šimen ga je razumel. Bilo mu je ljubo, da sin želi z njim. V tužini je pogosto mislil nanj.

»Pridi!« je rekel.

Deček je tekel zraven njega.

Dospela sta do svisli, ki so stale na spodnjem robu ozke senožeti. Bile so polne sena. Šimen je brcnil z ного razhojene čevlje, se zavil v odejo in legel. Marko se je na pol zakopal v seno. Nekaj časa sta molčala.

»Ali bi ti rad postal gospod?« je Šimen slednjič vprašal sina.

»Ne.«

»Kaj pa bi bil rad?«

»Puntar.«

Šimen se je bridko nasmehnil.

»Tebi se ne bo treba več puntati,« je rekel zateglo.

»Ali bo zdaj punt?« je vprašal Marko.

»Bo,« je odgovoril oče po premolku. »Bo, če je še kaj krvi v naših žilah. Zdaj je še bolj potreben, kot nekoč. A tudi tedaj se nismo gnali za prazno senco.«

Dečku je bilo toplo pri duši. Oče je govoril z njim, kot z odraslim... Spomnil se je, kako mu je tolminski birič vpričo grofa zbil klobuček z glave. Ta dogodek ga je še vedno grenil.

»Oče!«

Šimen se je zdrznil iz dremavice.

»Kaj?«

»Ne maram grofa.«

»Tudi jaz ga ne maram,« se je Šimen zasmel. »Veš, da ne! Zaradi njega sem se klatil po svetu kot kak cigan.«

»Kaj ste delali?«

»Vse,« je očetu bridko zapel glas. »Vse! Bil sem za hlapca. Včasih še manj kot za hlapca, če sem hotel živeti. Ali pa bi moral postati razbojnik. Takšnega življenja ne privoščim niti najhujšemu sovražniku.«

»Samo grofu,« je rekel sin.

»Da, samo grofu. A saj ni samo grof. Ni samo grof.«

Zopet sta molčala.

Zavila sta se v odejo in se zakopala globlje v seno. Tiho sta dihala in se predajala vsak svojim mislim, preden sta zaspala.

4.

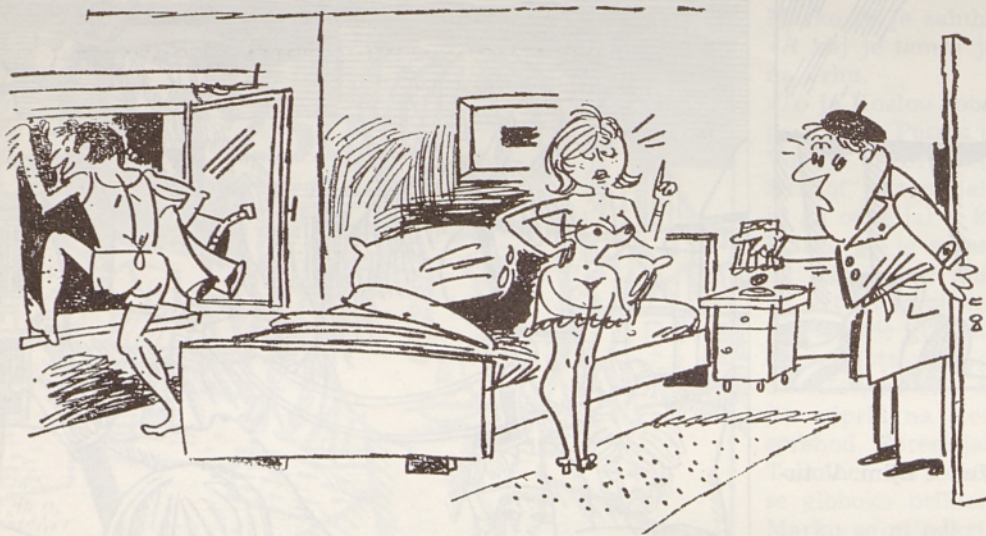
Šimen Golja je nekaj dni prespal v svislih, a čez dan se je skrival v kamri. Neko jutro je že pred zoro osedlal rjavca in tiho odjezdil iz vasi. Nekaj dni ga ni bilo. Vrnil se je zopet pozno v noč, postavil konja v hlev in se vtihotapil v hišo.

Nihče domačih ga ni spraševal, kod hodi in kaj dela. Vsi so vedeli, da pripravlja nov punt. O tem so šepetali tudi po vasi. In po mnogih hišah in vaseh. Nikoli ni za dolgo ostajal doma. Prišlo je jutro, ko je zopet izginil, da nekaj časa ni bilo sledu za njim. Zdaj je odjezdil na sever, zdaj na jug, zdaj na vzhod, zdaj na zahod.

Nastopila je zima z mrzlimi vetrovi. Ovce so ostale v hlevu. Marko je koprnel v mislih na očeta. Hotel bi z njim. Toda odhajal je vselej, ko je on še trdo spal. Le neko jutro je bil že zdrاملjen, ko je zahrzal konj. V hipu je stekel pred hlev.

Oče je ugani, kaj bi rad. Napodil ga je, naj se topleje obleče. Posadil ga je predse na konja in odjezdila sta v rano jutro... Na Ljubinju sta se ustavila pri Lovrencu Kragulja. Na Mostu sta stopila v hišo Martina Muniha, ki je bil že močno osivel, a so mu kot ogenj gorele oči. Moža sta se pogovarjala, Marko pa se je seznanil z Martinkom, Munihovim vnukom. Ta je bil debelušček z rdečimi lici in se je ustil, da ima skrito staro pištolo.





## Pavliha v gosteh

### Na postaji

Potnik železničarju: »Kateri vagon pa je v največji nevarnosti, če pride do nesreče?«

Železničar: »Navadno zadnji.«

Potnik: »Zakaj pa ga ne odklopite?«

### Neverjetno

V bolnici so vsako noč opazovali mesečnico, ki je vstajala in z zaprtimi očmi hodila naokoli.

»To že verjamem,« je dejal nek bolnik, »da mesečniki ponoči vstajajo in hodijo okoli, a da ta mesečnica vsako noč izgine ravno v sobo našega bolničarja, se mi zdi pa že neverjetno...«

### Dober zaslužek

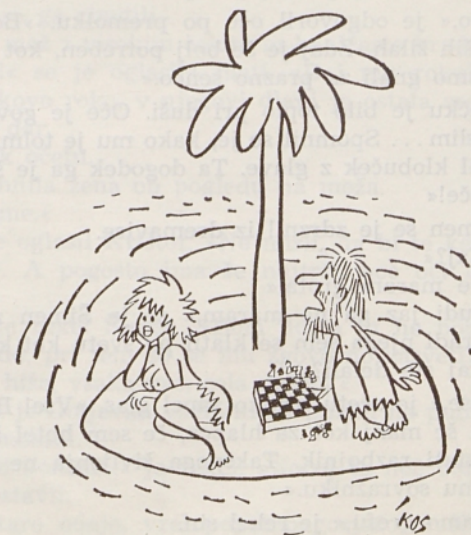
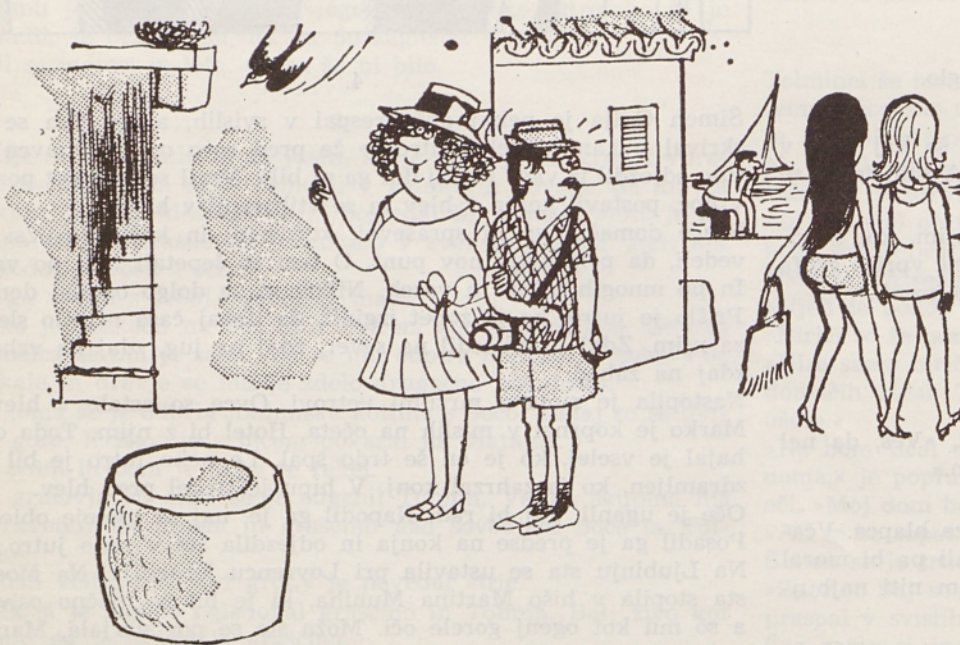
»Slišal sem, da ti gre dobro. S čim si pa začel služiti?«

»S svojimi sedmimi golobi pismonoši.«

»Z golobi?«

»Da, zjutraj jih prodam, zvečer pa se spet vrnejo.«

— Kar počasi, dragi mož! Najprej se bova pogovorila o tem, kje si se do zdaj potikal!



— Glej, Henrik, ptice selivke so že tu.  
— Ja, mađonca, pa kako srčkane!

— Smola, da usoda vrže človeka na otok z žensko, ki ne zna niti šahirati!



## Golf hotel Bled A kategorija

Telefon 77 504

Najsodobneje urejen hotel — 300 postelj — 20 apartmajev — dve veliki jedilnici, kavarna, dancing, prostran park s prostori za parkiranje, plavalnim bazenom, tenis igriščem itd. — Več dvoran in družabnih prostorov. — Pokrit bazen s termalno vodo.

BLEED — Pearl of the Julian Alps, touristic paradise, place of unforgettable holidays, manifold recreation and restful quietness.

GOLF HOTEL — This is new, first class hotel at Bled, which offers all possible comfort.

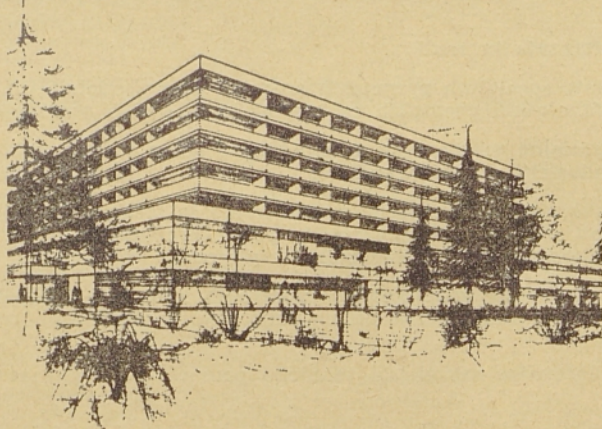
Situated in a beautiful park, on a slope about 100 m from the lake, it has an unique view over the whole surroundings. Open-air swimming pool (12,5 × 25 m), tennis-court and other recreation in the open. The Course with 18 holes is to be erected soon.

The Golf Hotel has most modern rooms and 20 comfortable apartments. Everywhere own bathrooms with w. c., sheltered loggia, telephone, etc.

Excelent cuisine, very good service in three restaurants, bar, café with open terrace, saloons, dancing, conference-hall, bridge room, billiard and table-tennis rooms, children's play-room.

You'll find there a shop with souvenirs and fancy goods, hairdresser, tourist office, telex. In the lower part a covered swimming pool with thermal water reaching 23° C. There is a room for massage, physician, two sauna's.

*Come only once to the Golf Hotel at Bled and you'll return many times!*



## Mestna galerija v Ljubljani

Mestni trg 5, poleg Magistrata

ima v svojih prostorih tudi razstavno-prodajni prostor, v katerem so naprodaj umetniška dela vseh živečih slovenskih likovnih umetnikov.

## Pavlihovo pratiko 1970

BODO DOBILI ZASTONJ

vsi naročniki v tujini, ki bodo do konca leta 1969 naročili PAVLIHO ali ANTENO in vplačali letno naročnino vnaprej.

Letna naročnina za PAVLIHO znaša 80 dinarjev za ANTENO pa 120 dinarjev. Plačate jo lahko v vsaki tuji valuti na devizni račun 501-620-7-32009-10-169 SDK LJUBLJANA.



# ALMIRA

ALPSKA MODNA INDUSTRIJA RADOVLJICA

V naši maloprodajni trgovini v Radovljici na Linhartovem trgu si lahko ogledate in nabavite odlične izdelke damske modne trikotajne konfekcije, moške puloverje in otroško konfekcijo vseh velikosti.

Cene v tej trgovini so tovarniške, brez maloprodajne marže.

Ko boste potovali po lepi Gorenjski, pridite tudi k nam. Z izdelkom ALMIRE boste obogatili svojo garderobo, s primernim praktičnim darilom, ki ga boste kupili pri nas, pa boste razveselili svojce!

Za obisk se vam v naprej zahvaljuje

kolektiv tovarne  
MODNE INDUSTRIJE  
**ALMIRA**  
RADOVLJICA

## Avtobusni promet Maribor

### TURIST AGENT

Partizanska cesta 46  
telefon 25 360 in 25 361

organizira

- vse vrste izletov po domovini in v inozemstvu
- prevoze z modernimi avtobusi na vseh republiških, medrepubliških in medobčinskih linijah
- posreduje potne liste in vize
- ima svojo menjalnico

Za vse turistične informacije se obračajte na TURIST AGENT Maribor in na poslovalnice v

PTUJU, Rajšpova ulica 14, telefon 77 463,

MURSKI SOBOTI, Ulica Stefana Kovača 27, telefon 21 459

Priporočamo se!

Zadovoljni boste!

Cenjene rojake obveščamo, da lahko ob obisku v domovini, nabavijo avtomobile **VOLKSWAGEN** pri generalnem zastopniku za SFR Jugoslavijo

## Interexport

BEOGRAD  
FILIALA LJUBLJANA  
Ljubljana, Titova cesta 25



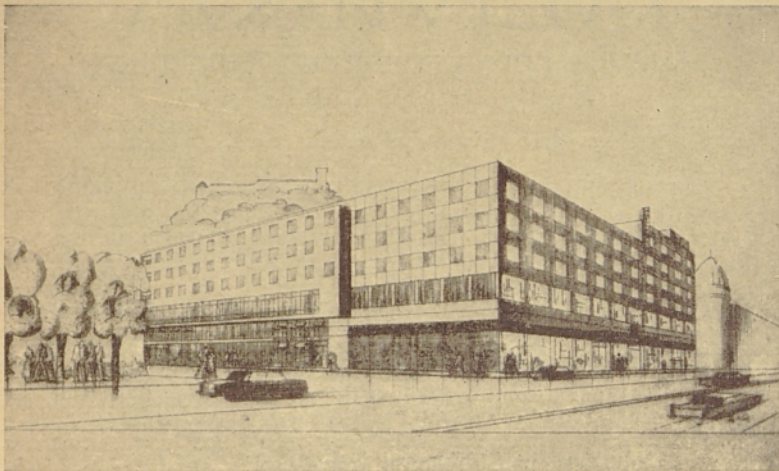
Vsem našim rojakom v tujini želi srečno novo leto 1969, ob prihodu v domovino pa dobrodošlico in se priporoča



## HOTEL SLON

Ljubljana, Titova 10

Telefon: 20 641 do 20 645 — Poštni predal 33



Hotel A kategorije z modernim komfortom v strogem centru mesta. Klasična restavracija s prvorazredno mednarodno kuhinjo. Narodna restavracija »KLET SLON« s tipično dekoracijo, godbo, s slovenskimi in jugoslovanskimi specialitetami. Nočni bar z mednarodnim artistskim programom. Kavarna z godbo, odlična slaščičarna, senčni vrt. Bistro SLON z delikateso, ekspresom in snack barom. Bridge room in bridge klub. Trgovina s spominki. Sedež sekcije barmanov Jugoslavije. Lepo urejeni klubski prostori in banketna dvorana za konference, sprejeme, slavnostna kosila, cocktail parties in razne prireditve. Menjalnica v hotelu. Uslužbenci hotela govore vse svetovne jezike.

Dobrodošli!

TEKSTILNA TOVARNA

# SUKNO

ZAPUŽE, pošta Begunje na Gorenjskem

Dragi rojaki — obiskovalci Slovenije!

Vabimo vas, da si ogledate veliko zalogo volnenih izdelkov naše tovarne: kvalitetno volneno blago za ženske plašče in kostume, za moške obleke in plašče, prelepe odeje za dom in avtomobile.

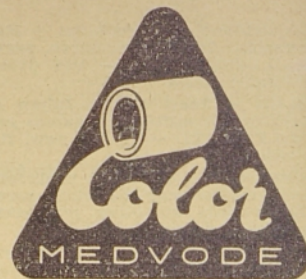
Obiščite našo maloprodajno trgovino v bližini tovarne v Zapužah pri Begunjah.

Velika izbira, znižane cene, solidna postrežba!



Priporoča se kolektiv

Tekstilna tovarna  
SUKNO  
Zapuže, pošta Begunje  
na Gorenjskem



## Color

TOVARNA BARV IN LAKOV MEDVODE

proizvaja in nudi

vrsto specialnih premaznih sredstev po najodobnejših tehnoloških postopkih za industrijo in široko potrošnjo,

specialne premaze za avtomobilsko, lesno in pomorsko industrijo, za gradbeništvo,

vrsto specifičnih premazov za lahko in težko industrijo, antikorozivno zaščito, zaščito proti kemikalijam, atmosferilijam in mehanskim vplivom.

Podrobnejše značilnosti o proizvodih vsebujejo prospekti in navodila, ki vam jih na željo takoj pošljemo.

Zahtevajte nasvete in tehnično pomoč!

Jugoslovani zaposleni v inozemstvu

naročite se na časopis

# novosti iz jugoslavije

To je list jugoslovanske službe za zaposlovanje, namenjen našim delavcem v tujini. Izhaja vsakega 1. in 15. v mesecu.

Naslov: Novinska ustanova »NOVOSTI IZ JUGOSLAVIJE«,  
Beograd, Zmaj-Jovina 21.



Export-Import

# AGROTEHNIKA

LJUBLJANA, Titova c. 38

Nudi vsem kmetovalcem po izredno ugodnih pogojih iz konsignacije »AGROPROGRES«, Ljubljana:

## TRAKTORJE STEYR Typ 86 18 KS

1 cil. z red. hidr. in kosilnico . . . . . US \$ 1.491.— in din 12.210,00

## TRAKTORJE STEYR 30 KS

2 cil. avt. hidr. in kosilnico . . . . . US \$ 2.139.— in din 16.204,85

## PLUGI REGENT

Burgenland dvobrazdni . . . . . US \$ 170,40 in din 889,10

Jupiter I enobrazdni obračalnik . . . . . US \$ 249,30 in din 1.596,00

DEVIZE nakažite na »Agroprogres«, Ljubljana, dev. račun št. 501-620/2-10101-32015-10-3006. Devize lahko vplačate v vsaki konvertibilni zahodni valuti kot so DM, A Sch, LIT itd.

Dinarje za carino in ostale stroške plačate ob prevzemu blaga.

## KOSILNICE MOTORNE BCS

13 KS petrolej ali bencin

110 ali 127 cm širine reza . . . . . US \$ 354,50.— in din 2.600.—

Devizni znesek nakažite na devizni račun pri POLJOBANKI Beograd številka računa 608-620-10-32015-10-57 AGROTEHNIKA, Ljubljana. Dinarski znesek pa na žiro račun AGROTEHNIKE, Ljubljana 501-1-691.

Iz konsignacije UNIKOMERC, Zagreb, vam nudimo:

## Motorne žage STIHL (zah. Nemčija)

Contra 070 53 cm . . . . . US \$ 120.— in din 940.—

07 S 53 cm . . . . . US \$ 105.— in din 820.—

Devizni znesek nakažite na devizni račun UNIKOMERC, Zagreb, št. deviznega računa 301-620-1002-10101-32015-10-2282.

Dinarski znesek za carino in ostale stroške pa na žiro račun št. 301-1-5060 UNIKOMERC, Zagreb.

Dalje nudimo po maloprodajni ceni:

TRAKTOR ZETOR 2511 — 25 KS . . . . . din 29.094,75

TRAKTOR ZETOR 3511 — 35 KS . . . . . din 32.062,50

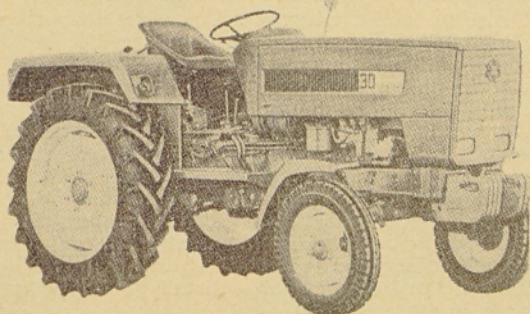
Lahko si nabavite tudi priključke, ki jih dobite pri Agrotehnik, Ljubljana ali v poslovalnicah MARIBOR, CELJE, MURSKA SOBOTA.

Cene za kosilnice BCS, motorne žage STIHL in za traktorje ZETOR 2511 in ZETOR 3511 so iz uradnih cenikov Agrotehnik.

SERVISNA služba je organizirana in rezervni deli stalno na zalogi!



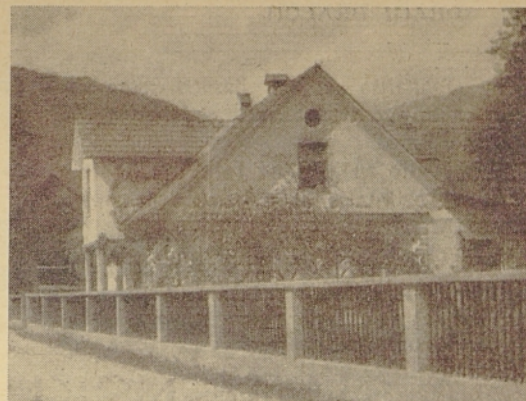
PLUS-SERIE MODELL 30



Lep pozdrav vsem slovenskim rojakom,  
ki so na obisku v Sloveniji  
in vsem bralcem RODNE GRUDE po svetu!

Kolektiv

**gozdnega gospodarstva  
slovenjgradec**



V lepem kraju Gorenjske, 4 km od Kamnika (dobre izletniške veze, Kamniška Bistrica, Velika Planina), prodam podkleteno pritlično hišo z mansardo, šest sob, kopalnica in pomožni prostori. Hišni vodovod s studenčno vodo. Gospodarsko poslopje, dve stavbi, garaža, sadni vrt 3500 m<sup>2</sup> s štiridesetimi sadnimi drevesi (jablane, hruške, slive). Cena 18.000.000 starih dinarjev.

Naslov: Franc BERNOT  
ZAGORICA 7  
pošta STAHOVICA

Prodajam hišico, 6 sob, 2 kuhinji in ostale pritlikline, garaža, na mirnem kraju, deset minut hoje do strogega centra Ljubljane. Cenjene ponudbe pošljite na naslov:

DEŽMAN Mara,  
Ljubljana, Knezova 36

Zelim življenjskega tovariša, dobrega, nealkoholika, s pokojnino ali zaposlitvijo, starega od 55 do 60 let. Zadovoljen bo z menoj, saj sem dobra in poštena žena. Ponudbe pošljite na naslov Izseljenske matice, Ljubljana, pod »Saint-Avoid, Francija«.

## MALI OGLASI

- prodaja hiš, stanovanj
- poizvedbe
- pozdravi, čestitke

Cena malih oglasov do 30 besed je 60 N din ali enakovrednost v drugi valuti za naročila iz inozemstva. Pri obširnejših oglasih stane vsaka nadaljnja beseda 3 N din ali enakovrednost v drugi valuti.

Naročnik malega oglasa prejme z računom tudi dokazni izvod.

Naročila z vsebino oglasa pošljite na naslov:

**SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA**  
LJUBLJANA  
Cankarjeva 1/II  
Telefon 21 234



DRAGI BRALCI!

Obogatite svojo knjižnico doma ali v društvu s knjigo trajne vrednosti!

Mislite že zdaj na to s čim boste obdarili svojce in prijatelje za novoletne praznike.

Poklonite jim lepo, zanimivo knjigo!

Naročite

# SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR 1970

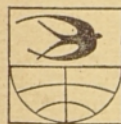
Slovenski izseljenski koledar 1970 bo poln zanimivega branja in lepih fotografij iz življenja Slovencev doma in po svetu.

V njem boste našli zanimive opise slovenskih naselbin, brali boste o delovanju izseljenskih organizacij, društev in posameznikov in se tako seznanjali z zgodovino slovenskega izseljenstva.

Slovenski izseljenski koledar 1970 bo opremljen izredno lepo, tudi z barvnimi posnetki. V besedi in sliki vam bo prikazal razvoj in napredek Jugoslavije.

Koledar za leto 1970 bo izšel letos, koncem oktobra, zato pohitite z naročili. Pošljite čimprej naročilnico Slovenski izseljenski matici v Ljubljani ali pa svojim zastopnikom.

Odreži!



**SLOVENSKA  
IZSELJENSKA  
MATICA**

Ljubljana, Cankarjeva 1/II.

Nar o č a m

SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR 1970

..... izvodov

Naslov: .....

.....

.....

.....

## Dragi naročniki

Vsem prejemnikom Rodne grude in Slovenskega izseljenskega koledarja se zahvaljujemo za redno plačevanje naročnine. Prav majhno število naročnikov je nekoliko v zaostanku s plačilom, pa jih vljudno prosimo, da pošljejo naročnino do konca leta. Pošiljajte čeke v priporočenih pismih ali pa nakažite denar po mednarodni poštni nakaznici ali po banki, da se pošiljke ne bi izgubljale.

Še posebej se zahvaljujemo za sodelovanje našim zastopnikom.

V zadnjih mesecih smo — do začetka junija — prejeli precej darilnih denarnih pošiljk za **TISKOVNI SKLAD** matice. Vsem iskrena zahvala!

Z D A

Joseph Gregurincich je poslal 10\$ v imenu MLADINSKEGA PEVSKEGA ZBORA Slovenskega delavskega doma iz Waterloo Road v Clevelandu.

Agnes MALENCIK 1\$, Andrew GRUM 2\$, Theresa BATIS 1\$, Andy KOMAC 1\$, Sabina ZGRABLJIC 2\$, Luis FURLAN 1\$, Joseph ŽAGAR 5\$, Paul BARBUSSE 2.10\$, Anton FATUR 3\$, Joe PINTAR 9\$, John PUSHNICK 1\$, Jennie TROHA 2\$, Justin UDOVČ 5\$ in 37.50 N din, Anthony KREN 1\$, Anthony KLEPEC 1\$, John TANCEK 1\$, Jakob CERAR 1\$, Ema JANC 1\$, Rudolf in Mary POTOČNIK 5\$, Albina NOVAK 2\$, Jack KAPEL 5\$, Frank POTOKAR 1\$, Anna JESENKO 1\$.

C A N A D A

Milan BIZJAK 4\$, Maks PAVLIČ 1\$, Mirko in Vida PUC 2\$, Victor ZUPANC 2\$.

B E L G I J A

Katarina ČARGO je ponovno poslala 300 Blfr., Francka KOVŠE-KALAN 100 Blfr., Ivan ŠTRUMPFL 30.00 N din.

L U X E M B U R G

Peter ŠULIGOJ 50 Blfr.

N E M Č I J A

Franc KOSMAČ 5.00 N din, Ančka in Lojze LAVŠ 3 DM, Paul ZUPANC 10 DM, Jožica GRILC 7.50 N din, Johann LE-TONIA 8 DM, Alojz ROT 12.50 N din, J. F. VIZOVIŠEK 9 DM, Josef JAKŠ 1.28 DM, Josef BOLDON 4 DM, Ivanka LETTIG 1 DM, Lojze TERČEK 3 DM, Ernest JAMŠEK 1 DM.

F R A N C I J A

Adolf GARBER 15 FF, Valentin BARBIČ 5 FF, Marija GRANDOVEC 5 FF, Pavla TROŠT-TERBIŽAN 10 FF.

A V S T R I J A

Lojze ROJKO 10 A. Sch.

J U G O S L A V I J A

John MEVLJA 15.00 N din, Štefan ŠAJN 10.00 N din.

## Zastopnica Anna Klun iz Pittsburgha v ZDA sporoča

Dragi prijatelji, Slovenci! Če želite obnoviti naročnino **RODNE GRUDE** ali revijo na novo naročiti, lahko pošljete naročilo in denar kar na moj naslov. Rade volje bom vse v redu in hitro odposlala Slovenski izseljenski matici v Ljubljani, čim se bo nabral večji znesek.

Ali veste, da je **SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR** iz leta v leto lepši? Knjiga je posebno dragocena za tiste, ki ne morejo več v staro domovino, (ki, verjemite mi, ni več stara, tako se je lepo obnovila in obogatila!). Vsebina koledarja vas bo popeljala tja in vas tako spominjala na stezice vaše mladosti v rodnem kraju, obenem pa seznanjala z napredkom Slovenije in Jugoslavije. Mislite že zdaj na to, da boste v zimskih dneh lahko listali po tej zanimivi knjigi. Naročite jo čimprej!

Pa še prijetna novica iz Pittsburgha. Sredi mesta imamo pomembno lepo **SLOVENSKO RAZSTAVO** v velikem izložbenem oknu Equitable gas. Com. Vredna je ogleda! Zasluga za to lepo razstavo gre gospodični Rose Fabec. To mlado, v Ameriki rojeno dekle, je spravilo skupaj toliko krasnih pomembnih izdelkov, da ji gre vsa čast in zahvala. Le tisti, ki se je ogledal razstavo, je lahko ocenil njeno resnično vrednost.

Pozdravljam vse bralce Rodne grude in Slovenskega izseljenskega koledarja po svetu in uredništvo teh lepih publikacij!

Anna KLUN  
206 First St.  
PITTSBURGH, Pa. 15215  
USA



*Tudi to je bila »Kmečka ohcet« — neveste so na dan deklščine obiskale Dolsko, kjer so bile gostje domačinov. Foto: Joco Znidaršič*

*Maiden party — the bridestaking leave from their maidenhood*





Svatje »Kmečke ohceti« na okrašenem  
kmečkem vozu na ljubljanskih ulicah. Foto:  
Joco Znidaršič

Wedding guests on a decorated farmer's  
wagon at the Slovene folk wedding 1969

